

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Generaal-Majoor der Infanterie

Redactie:

ir. L. W. C. Adank, Brigade-Generaal van de Technische Staf
drs. H. de Vries, Administrateur bij het Ministerie van Defensie
F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf
S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 298

Redactioneel gedeelte

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961	298
Management in de krijgsmacht, door dr. M. W. J. M. Broekmeijer, Commodore van de Koninklijke Luchtmacht	299
Landmachtorder 1953 No. 179	301
Walcheren 1809 - 1944, door C. Ros, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf . . .	302
Hunters van de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, door J. Blauw, Majoor-Vlieger, en W. P. M. Fleuren, Kapitein-Vlieger	312
De opvoedende functie van de krijgsmacht, door C. Kloos, Kapitein der Infanterie . .	315
Onafhankelijke factoren in de oorlogvoering, door G. W. van der Linden, Kapitein der Infanterie	323
Militair gebruik van satellieten in het heden en in de toekomst, door F. van Pelt, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf	333
Communistische dreiging dwingt tot hernieuwde bezinning op Westerse waarden, door dr. S. W. Couwenberg	341
Uit de buitenlandse vakpers	344

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hootehem, Generaal-Majoor der Infanterie

Redactie:

ir. L. W. C. Adank, Brigade-Generaal van de Technische Staf
drs. H. de Vries, Administrateur bij het Ministerie van Defensie
F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf
S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 298

Redactioneel gedeelte

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961	298
Management in de krijgsmacht, door dr. M. W. J. M. Broekmeijer, Commodore van de Koninklijke Luchtmacht	299
Landmachtorder 1953 No. 179	301
Walcheren 1809 - 1944, door C. Ros, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf . . .	302
Hunters van de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea, door J. Blauw, Majoor-Vlieger, en W. P. M. Fleuren, Kapitein-Vlieger	312
De opvoedende functie van de krijgsmacht, door C. Kloos, Kapitein der Infanterie . .	315
Onafhankelijke factoren in de oorlogvoering, door G. W. van der Linden, Kapitein der Infanterie	323
Militair gebruik van satellieten in het heden en in de toekomst, door F. van Pelt, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf	333
Communistische dreiging dwingt tot hernieuwde bezinning op Westerse waarden, door dr. S. W. Couwenberg	341
Uit de buitenlandse vakpers	344

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 62019. Naamsverandering van het dienstvak van officieren van speciale diensten en het dienstvak van officieren van speciale diensten bij de Koninklijke Marechaussee in: „Dienstvak van officieren van vakdiensten bij de Koninklijke Marchaussee”.

LaO Nr 62020. Met ingang van 1 april jl. zijn ingesteld de dienstvakken van officieren van speciale diensten van de militair juridische dienst, de intendance, de infanterie, de aan- en afvoertroepen, de cavalerie, de verbindingsdienst, de technische dienst, de Koninklijke Marechaussee, de militaire administratie en de geneeskundige troepen.

Hierdoor zullen er voortaan vier categorieën beroeps-officieren bij de K.L. zijn en wel: beroepsofficieren der K.L., die de opleiding K.M.A. met succes hebben gevolgd; beroepsofficieren voor speciale diensten (hoogste rang: majoor);

beroepsofficieren van vakdiensten (hoogste rang: kapitein);
beroepsofficieren technisch opzichter en officieren for-
tificatiën.

☆

Adreswijzigingen De Militaire Spectator

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij zij in onderhoud zijn gesteld. Derhalve *niet* telefonisch of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D. waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.
Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

Prijsvraag De Militaire Spectator 1961

Voor het onderwerp van deze prijsvraag mogen wij verwijzen naar *De Militaire Spectator* 130 (1961)(11)405.

De commissie van beoordeling is eenstemmig van oordeel dat de eerste prijs (f 600,—) moet worden toegekend aan de inzending van *Kapitein der Infanterie J. C. M. Knol* te Den Haag, aangezien deze aan alle gestelde voorwaarden heeft voldaan en zijn inzending van hoge waarde moet worden geacht voor de opleiding van parate en andere troepen en hiervoor, zonder verdere omwerking, kan worden gebruikt.

De inzending van Kapitein Knol zal onverkort in het volgend nummer van *De Militaire Spectator* worden gepubliceerd.

De tweede prijs (f 300,—) is toegekend aan de inzending van *Kapitein der Infanterie T. C. Go-*

vers te Den Haag. Hoewel deze niet ten volle aan alle voorwaarden van de opdracht heeft voldaan, werd hij voor een prijs in aanmerking gebracht, omdat zijn inzending van grote waarde kan zijn bij het samenstellen van een voorschrift betreffende de psychologische oorlogvoering. De Directie van *De Militaire Spectator* heeft dan ook besloten deze inzending te overhandigen aan de Chef van de Generale Staf. Enkele delen van deze inzending zullen, zo mogelijk, in een van de volgende nummers van *De Militaire Spectator* worden gepubliceerd.

De commissie van beoordeling is eenstemmig van oordeel, dat geen van de overigen inzendingen voor toekenning van een prijs in aanmerking kan worden gebracht, aangezien het gehalte daarvoor te laag was en niet aan de voorwaarden van de prijsvraag werd voldaan.

Management in de krijgsmacht

door dr. M. W. J. M. BROEKMEIJER, *Commodore van de Koninklijke Luchtmacht*

Het is een verheugend verschijnsel dat in de krijgsmacht hoe langer hoe meer de gedachte baan breekt, dat voor en in een militaire organisatie management even belangrijk is als in het bedrijfsleven. Het gaat erom, dat men de voor de defensie beschikbaar gestelde begrotingsgelden zo doelmatig mogelijk benut. Elke besparing die wordt bereikt — onverschillig of dat een gevolg is van rationeler werkmethoden, een betere organisatievorm of standaardisatie — heeft tot resultaat dat men meer geld beschikbaar krijgt voor de materieelaankopen. Verlaging van het defensieplafond is door de besparingen voorshands nog niet aan de orde, omdat in de materieelbehoeften nog niet ten volle kon worden voorzien. Het gaat niet om kostenbesparing alleen, wanneer men voor een beter begrip voor de noodzaak van doelmatige bedrijfsvoering pleit; wij voeren immers ook een strijd om „tijd” met het communistisch blok, daar de voltooiing van de materiële uitrusting van de krijgsmacht van invloed is op de militaire machtsbalans. De Sovjets trachten met een enorm élan — gebruik makend van de wetenschap en de technologische vooruitgang — ons te overvleugelen in militaire kracht, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht.

In de marathonrace met militaire superioriteit als inzet is management een factor van niet te onderschatten waarde. Wij moeten voor ogen houden, hetgeen de grote Britse radarpionier Sir Robert Watson Watt als noodzakelijk en uitermate belangrijk aanwees, nl. het maximaal uitbuiten van de beschikbare middelen.

Het zou wel een geheel verkeerd idee zijn wanneer men zou denken dat alleen ingenieurs en economen die als officier in de krijgsmacht dienen, verantwoordelijk zijn voor een efficiënte bedrijfsvoering. Goede bedrijfsvoering is een verantwoordelijkheid voor een ieder van hoog tot laag. Hierbij zou ik echter toch wel willen aantekenen, dat een ieder die een korte of lange cursus in bedrijfsvoering heeft mogen volgen, nog geen expert in „management” is geworden. Hij zal hebben geleerd hoe hij rationeler en efficiënter zijn taak kan uitvoeren dan voorheen en hoe hij het werk van zijn ondergeschikten beter kan doen zijn. Experts in management kunnen alleen de be-

drijfseconomisch en de technisch-economisch universitair gevormden zijn, die dan op beleids- of inspectieniveau werkzaam moeten en zullen zijn. Door een juiste bedrijfsvoering is het mogelijk een hoger vlieggereedheidspercentage van de jagers op een vliegbasis te bereiken. Al kan de chef van de technische dienst door zijn leiding veel goeds bewerkstelligen, toch zal hij niets bereiken wanneer men niet op elk niveau meewerkt. Het bedrijfsbureau moet een goede werkplanning opmaken, die de beschikbare specialisten zo efficiënt mogelijk laat werken en hen bv. niet telkens van de ene hoek van de vliegbasis naar de andere laat gaan, doch tracht een serie werkzaamheden achter elkaar eerst op de ene plaats te laten uitvoeren en de andere serie in een aaneengesloten tijdperiode op de aan de andere kant van de vliegbasis gelegen plaats. Men zal van een algemene inspectie van het vliegtuig, waarbij het gehele toestel uit elkaar wordt gesleuteld en men dus overal gemakkelijk bij kan, gebruik moeten maken tot het uiterste. Wanneer een bepaald onderdeel of instrument in dat vliegtuig op het moment van inspectie bv. nog slechts tien uur mag worden gebruikt alvorens het ook moet worden geïnspecteerd, doorgemeten of vervangen, kan men dat veelal reeds beter direct tijdens de inspectie doen en die tien uur gebruik verloren laten gaan. Het verlies van die tien uur kan soms heel wat goedkoper uitkomen, dan dat men later, wanneer die tien uur gebruik hebben plaatsgevonden, heel wat arbeidsuren er tegenaan moet gooien om het vliegtuig opnieuw gedeeltelijk te demonteren voor het vervangen van dat betrokken instrument. Zo beoogt ook het bij de RAF toegepaste systeem van „progressive maintenance” door een op de praktijk afgestelde onderhoudsmethode tot een efficiënter werkwijze en daardoor tot een hogere gevechtsgereedheid te komen. Wanneer echter het Materieel Squadron niet op tijd de reservedelen heeft besteld en afgeleverd, of het bedrijfsbureau de behoefte niet tijdig heeft kenbaar gemaakt, stagneren de reparatie- en inspectiewerkzaamheden en de jager is later vlieggereed. Dat beïnvloedt de paraatheid!

Op allerlei terrein kan men, gewapend met een goed kostprijsbesef en gevoel voor rationele werk-

verdeling, enorme besparingen verkrijgen. De arbeidstechniek is daarbij een belangrijk hulpmiddel. Met nog enkele voorbeelden zou ik de waarde van goede bedrijfsvoering duidelijk willen maken. In Amerika heeft men uitgerekend dat het voeren van één onderdeel tot op basisniveau of depotniveau resp. \$160 en \$ 110 per jaar kost. In dat bedrag is verwerkt de prijs per jaar van de codificatie, de papierwinkel, de opslag en de behandeling van dat ene onderdeel. Voor Nederland zou men dat bedrag misschien kunnen en mogen stellen op f 300. Stel dat een bepaald voertuig 2000 onderdelen heeft, dan zijn de jaarlijkse kosten voor het voeren van die onderdelen f 600.000 per jaar. Voert men nu een nieuw voertuig in — ook weer met 2000 onderdelen — dan worden de exploitatiekosten alleen al door dat voeren van 2000 nieuw onderdelen met f 600.000 per jaar verhoogd. Wij spreken dan nog niet van de kosten verbonden aan scholing van het personeel voor het nieuwe type, de wellicht nodige uitbreiding van de werkplaatsuitrusting enz. Er moeten dus wel grondige argumenten van operationele aard zijn om de aanschaffing van een nieuw type voertuig verantwoord te doen zijn. Zou dat nieuwe voertuigtype bv. f 5.000 goedkoper zijn en zou men voor verlies c.q. vervanging van een deel van het bestaande voertuigenpark 50 stuks moeten aanschaffen, dan bespaart men ogenschijnlijk f 250.000. Daar staan dan echter die f 600.000 tegenover voor het gaan voeren van 2000 nieuwe onderdelen. In werkelijkheid geeft men dus f 350.000 meer uit, ondanks de lagere aanschaffingsprijs van het nieuwe type voertuig. In het geval dat modernisering van het materieel is geboden uit operationele overwegingen, of omdat het in gebruik zijnde type voertuig niet meer kan worden besteld doordat de produktie ervan is gestopt, dan eerst is het verantwoord om dat nieuwe type voertuig aan te kopen. Standaardisatie is dus wel een heel belangrijke zaak. Wanneer men de fabrikant van verschillende typen militaire voertuigen ertoe zou kunnen dwingen om de onderdelen van verschillende typen voertuigen zoveel mogelijk verwisselbaar te maken, zou men het aantal te voeren „items” enorm kunnen terugbrengen. Dat zou dan honderden malen die voren genoemde f 300 per jaar voor het voeren van één „item” kunnen besparen.

Wat voor voertuigen geldt, gaat ook op voor vliegtuigen, straalmotoren, elektronische apparatuur enz. Men zal bij dat streven naar standaardisatie steeds tegen elkaar moeten afwegen de hogere militaire waarde van het nieuwe of veranderde

type tegen de hogere kosten als resultaat van het voeren van een groter kwantum verschillende reservedelen. Is er sprake van algehele vervanging dan ontkomt men niet aan tijdelijke voering van een dubbel aantal „items”, nl. voor het nieuwe en het oude type. Hoe sneller de vervanging, des te meer bespaart men op die kosten van het voeren van „items” voor het verouderde type, omdat die voeringskosten jaarlijks weerkerend zijn.

De technologische ontwikkeling en de prijsverlaging als gevolg van massaproductie heeft tot gevolg dat het soms goedkoper is een instrument nieuw te kopen dan het te repareren. Weer moet men dan de arbeidskosten voor de reparatie verhoogd met de x maal f 300 voor het voeren van de „items” voor de reparatie van het instrument, vermeerderd met de kosten van die „items”, stellen tegenover de kosten van het nieuwe instrument. De reparatie kan veelal meer arbeidsuren vergen dan de initiële produktie aan de lopende band in de fabriek. Operationeel kan het zelfs een voordeel zijn om het systeem van complete „unit”-vervanging toe te passen inplaats van reparatie. Tijdsparing en vereenvoudiging bij het technisch onderhoud, alsmede de vereenvoudiging van de logistieke verzorging door het vervangen van de aanvoer van enkele honderden „items” door één „unit” — mits de toelevering van „units” door de industrie is verzekerd — is altijd van groot belang. Door een goede bedrijfsvoering zal men dikwijls ook het aantal reservedelen kunnen beperken. In de praktijk blijkt dat sommige reservedelen nauwelijks of nooit worden gevraagd en dat opslag daarvan dus niet nodig is, althans niet in zulke grote aantallen. In Amerika heeft men voor de Atlas-raket het aantal gevoerde „items” met 76.000 kunnen terugbrengen tot 8100 „line items” of componenten en slechts 3000 hiervan zullen nauwelijks nog voor meer dan één keer worden gevraagd. Het zal duidelijk zijn dat deze management-studie tot enorme besparingen heeft geleid.

Uit deze enkele voorbeelden is het duidelijk dat het telkens een kwestie van bedrijfsvoering is, waarbij de tijd- en de kostenfactor een grote rol spelen. Daarnaast speelt de operationele noodzaak een grote rol en deze mag nooit worden veronachtzaamd! Ik acht het daarom van zo groot belang dat officieren ook een inzicht krijgen in management, doch tevens zullen de economen en ingenieurs, die op hoger beleidsniveau op het terrein van bedrijfsvoering adviseren of inspecteren, ook goed op de hoogte van de operationele eisen dienen te zijn. Het is om deze reden dat het wellicht

dienstig, zo niet noodzakelijk, is dat men enkele beroepsofficieren een bedrijfseconomische studie laat volgen. De opleiding van de cadetten in de economische richting kan men in dat licht als een verheugend feit beschouwen.

Management is nodig voor vrijwel elk terrein van de krijgsmacht. Op het terrein van de aanschaf, het onderhoud, de opslag, bouw- en reparatiewerkzaamheden, opleidingen, personeel enz. is

er veel te doen om te geraken tot een verantwoorde doch ook rationele bedrijfsvoering.

Management is een nieuw terrein dat in het bedrijfsleven al zijn waarde heeft bewezen en daar met enorme vaart terrein wint, doch ook in de krijgsmacht is bedrijfsvoering onmisbaar, teneinde de operationele waarde van de strijdkrachten in snel tempo op te voeren en de exploitatiekosten te drukken ten gunste van versnelde materieelvoorziening.

Landmachtorder 1953 No. 179

Breda, 13 april 1962

*Aan de Auditeur-Militair bij de
Krijgsraad te Velde West
te 's-Gravenhage*

Hierbij moge ik U Hoogedelgestrengte aanbieden een proces-verbaal inzake een verkeersongeval, veroorzaakt door de sld. X.

De sld. X is een roekeloze rijder zonder enig verantwoordelijkheidsbesef als chauffeur. Op grond van het gestelde in de Landmachtorder 1953 nr. 179 heb ik hem reeds eerder zijn militair rijbewijs ontnomen voor de tijd van twee maanden; hij heeft zijn rijbewijs teruggekregen op 1 februari 1962 en thans heb ik het — naar aanleiding van het in bijgaand proces-verbaal gerelateerde ongeval — opnieuw ingenomen voor de tijd van drie maanden.

Op 6 april 1962 heb ik telefonisch contact met U opgenomen terzake van het bovenstaande, aangezien ik overwoog betrokkene onmiddellijk een strenge krijgstuchtelijke straf op te leggen; Aangezien X echter ook nog in het bezit is van de burger rijbewijzen A, B en E, deelde U mij mede er de voorkeur aan te geven deze zaak bij de Krijgsraad aanhangig te maken. X werd door mij dus niet gestraft.

*De C.-Vzg. Bt. Art. school,
De Res. Maj. der Art.,
(w.g.) B. J. Schooneveldt*

Mag ik de inhoud van bovenstaande brief ter lezing aanbevelen aan alle commandanten? Er blijkt immers een juist begrip uit van de scheiding van bevoegdheden: de commandant, die bij verkeersongevallen zelfstandig een beslissing dient te nemen over het al of niet ontnemen, tijdelijk of voorgoed van het militair rijbewijs, doch die alvorens een krijgstuchtelijke straf op te leggen, contact opneemt met de Auditeur-Militair.

*mr. J. P. VAN ERK,
Res.-Kolonel van de Militair Juridische Dienst,
President van de Krijgsraad te Velde „West”*

Walcheren 1809 - 1944

door C. ROS, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

„Het is moeilijk in te zien hoe de 21e Legergroep kan oprukken naar de Duitse grens, voordat de hardnekkige tegenstand bij de Kanaalhavens is opgeruimd en er is afgerekend met de Duitsers op Walcheren en ten noorden van Antwerpen”.

Aldus seinde Churchill op 8 september 1944 aan Generaal Ismay, zijn chef-staf en persoonlijk vertegenwoordiger bij het Chiefs of Staff Committee. Met deze zienswijze koos Churchill in feite partij voor Eisenhower, die sedert augustus met Montgomery van opvatting verschilde over de wijze waarop de operatiën in noordwest-Europa, na de snelle geallieerde opmars tot de Seine, verder dienden te worden uitgevoerd. Montgomery — tot 1 september 1944 bevelhebber van de landstrijdkrachten — was voorstander van een snelle, geconcentreerde stoot naar het Roergebied en tot in het hart van Duitsland teneinde snel profijt te trekken van de, zijns inziens, ingestorte Duitse weerstand. Eisenhower daarentegen hield vast aan een strategie van een langzaam maar zeker, over een breed front oprukken, waarbij de nadruk werd gelegd op de noodzaak van een goede logistieke ondersteuning. Het bezit van de haven van Antwerpen was daartoe een vereiste: de aan- en afvoerwegen begonnen te lang te worden.

Op 4 september werd Antwerpen, met de onbeschadigde havens, veroverd, maar zolang de toegang tot dit havencomplex, nl. de Westerschelde, niet kon worden gebruikt was ook de haven zelf voor de geallieerde oorlogvoering waardeloos. Derhalve was het noodzakelijk eerst de 80 km lange Scheldemonding vrij te maken; de Duitsers moesten uit Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Beveland en Walcheren worden verdreven.

Vooralsnog was door zijn ligging een bijzonder sterk punt; in oude geschriften wordt Vlissingen reeds de sleutel van de Schelde genoemd. Ook de Fransen in 1795 hadden de betekenis van Vlissingen begrepen, want Napoleon wilde op de werven van Antwerpen — het pistool op de borst van Engeland — een nieuwe vloot bouwen, en om de weg naar zee te beschermen was er een Frans garnizoen in Vlissingen gelegd.

Dit alles was de Engelsen een doorn in het oog. Zij besloten een expeditie onder bevel van Lord Chatham, uit te rusten om Antwerpen en de

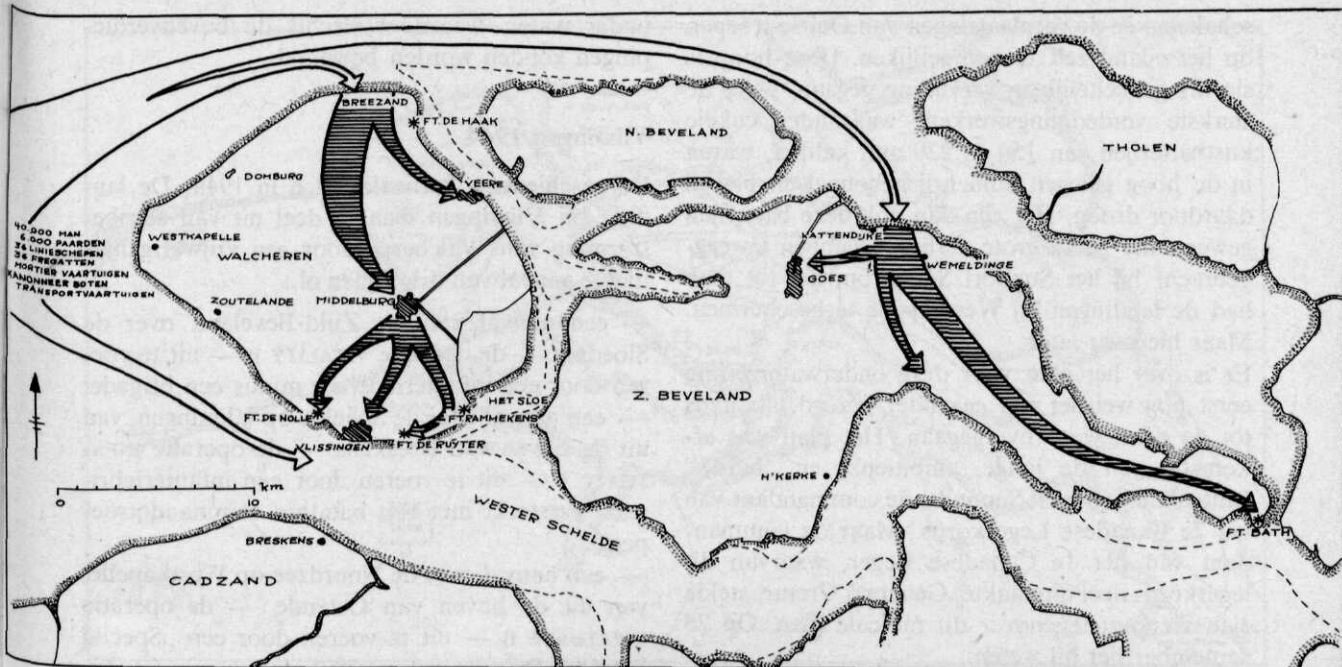
Scheldemondingen veilig te stellen en op 29 juli 1809 verscheen de Engelse vloot voor de Walcherse kust, waar op het Breezand aan de noordzijde van het eiland, een deel van de 40.000 man sterke troepenmacht zonder enige verliezen aan land werd gezet (afb. 1). De bezetting van het fort de Haak, dat ongeveer 1 km oost van de landingsplaats was gelegen, had smadelijk de vlucht genomen.

Het is interessant te vermelden dat de bezetting van Walcheren in die dagen een grote verscheidenheid aan nationaliteiten vertoonde: in Vlissingen lagen niet alleen Franse soldaten, doch ook Pruisen, Ieren, Spanjaarden, Polen, Hollanders en Denen; het resterende deel van Walcheren was nog Hollands zodat in Middelburg en Veere een Hollands garnizoen lag, afkomstig van het vijfde Regiment Koninklijke troepen. In de Tweede Wereldoorlog zou er bij de verovering van Walcheren weer een aantal verschillende nationaliteiten zijn betrokken: Engelsen, Canadezen, Fransen, Belgen, Noren en Nederlanders tegen de gezamenlijke vijand, de Duitse bezetting.

Na de geslaagde landing in 1809 trokken de Engelsen snel op naar Middelburg, waarvan het garnizoen inmiddels over het Sloe was weggetrokken. Reeds op 1 augustus rukten de Engelsen de onverdedigde stad binnen; Veere — waar een bezetting van 500 man was achtergebleven — viel op dezelfde dag en op 3 augustus was de zwakke bezetting van fort Rammekens gedwongen zich over te geven daar Vlissingen inmiddels reeds was ingesloten en van die zijde dus geen hulp meer mocht worden verwacht.

Vlissingen zag er in die tijd wel iets anders uit dan zoals wij het nu kennen: aan de landzijde was het oude deel omgeven door een wal met bastions en een gracht. Hierbuiten lag een klein voorstadje Oud-Vlissingen. De toegang tot de vesting Vlissingen werd gevormd door de Middelburgse Poort aan de noordzijde en de Rammekenspoort aan de oostzijde (afb. 2); de vesting werd geflankeerd door twee forten, nl. fort de Ruyter oost en fort de Nolle west (afb. 1).

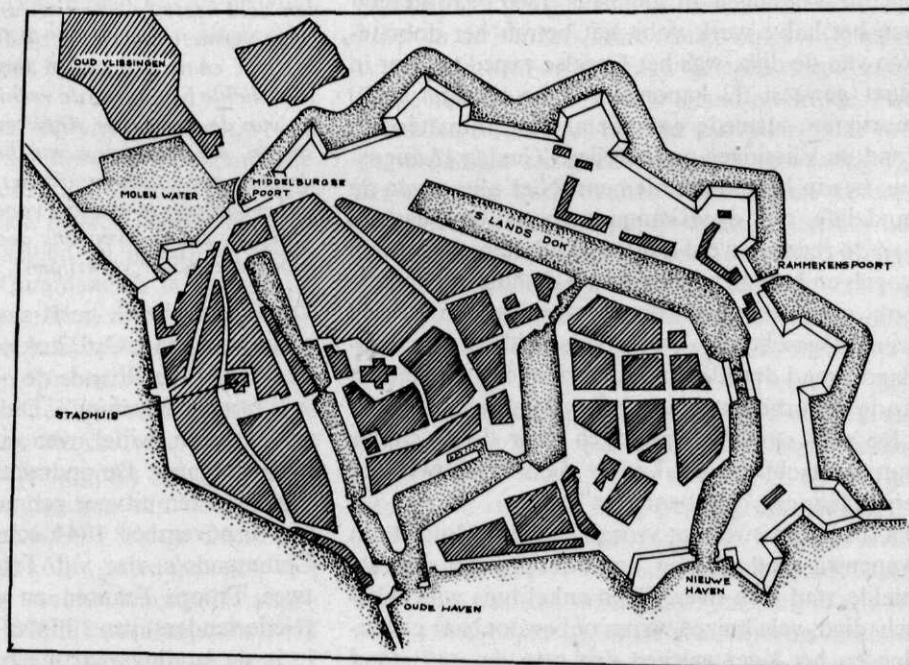
Overigens had Napoleon in 1808 reeds verordonneerd dat de verdediging van Vlissingen moest zijn gebaseerd op de onderwaterzetting. De bevelvoerende Franse Generaal Monnet maakte dan ook

Afb. 1 Algemeen overzicht operatiën juli/augustus 1809

gebruik van het water ter versterking van zijn verdediging, zoals zovele malen na hem eveneens het middel van de inundatie zou worden gebruikt als hindernis voor de aanvaller. Monnet stak de zeedijk door juist oost van de stad, maar door de halfslachtige wijze waarop dit gebeurde, hadden de Engelsen intussen ruimschoots de gelegenheid gehad om de stellingen te bouwen voor hun belegeringsgeschut.

Hoe anders was dit in 1944! Toen werd de Walcherse zeevering niet op één, doch op vier plaatsen doorgeslagen: bij fort Rammekens, bij het voormalige fort de Nolle, bij Westkapelle en bij Veere. Deze inundatie werd nu eens niet gesteld ter versterking van de verdediging, integendeel, het was juist de bedoeling dat de aanvaller zou profiteren van de onderwaterzetting. Men hoopte daarmee de Duitse batterijstellingen uit te

Afb. 2 Vlissingen, eind 18e eeuw

schakelen en de verplaatsingen van Duitse troepen op het eiland zelf te bemoeilijken. Deze hoop is slechts gedeeltelijk in vervulling gegaan, want de sterkste verdedigingswerken, waaronder enkele kustbatterijen van 150 en 220 mm kaliber, waren in de hoog gelegen duinenrij gebouwd en bleven daardoor droog. Het zijn dan ook deze batterijen geweest die zulke grote verliezen hebben teweeggebracht bij het Support Squadron, dat tot taak had de landingen bij Westkapelle te beschermen. Maar hierover later.

Er is over het plan voor deze onderwaterzetting eerst nog wel het een en ander gezegd, alvorens tot de daad werd overgegaan. Het plan was afkomstig van de jonge, ambitieuze en „harde” Luitenant-Generaal Simonds, de commandant van het 2e Canadese Legerkorps. Maar de commandant van het 1e Canadese Leger, waarvan dit legerkorps deel uitmaakte, Generaal Crerar, stelde zich vierkant tegenover dit radicale plan. Op 25 september liet hij weten:

„I am strongly of the opinion that the flooding of Walcheren is not a practical proposition”.

Toen Generaal Crerar evenwel wegens een ziekte in een hospitaal moest worden opgenomen, zag Generaal Simonds kans zijn plan erdoor te drukken. Op 3, 7, 11 en 12 oktober werden door het Bomber Command R.A.F. grote gaten in de dijken van Walcheren geslagen. Het eiland stroomde onder water.

Laten wij nu terugkeren tot de gebeurtenissen in en om Vlissingen in augustus 1809. Profiterend van het halve werk voor wat betreft het doorsteken van de dijk, was het Engelse expeditieleger in staat geweest 32 kanonnen, 4 houwitseren en 20 mortieren, alsmede een aantal vuurpijlbatterijen, rondom Vlissingen op te stellen. Zondag 13 augustus begon het bombardement. Niet alleen van de landzijde, ook door kanonneerboten en fregatten aan de zeezijde werd de stad beschoten: duizenden kogels en bommen kwamen op de huizen neer, die ook voor een deel door vuurpijlen in brand werden geschoten. Van zondagmiddag tot dinsdagochtend duurde dit bombardement, zij het met korte onderbrekingen. Een Engels officier meldde: „De stad stond in brand en door de duisternis van de nacht gezien, kon er niets afschuwelijker en prachtiger denkbaar zijn”.

Na dit bombardement vroeg Generaal Monnet om wapenstilstand en nog dezelfde dag gaf de vernielde stad zich over. Geen enkel huis was onbeschadigd, vele huizen waren onbewoonbaar geworden en het lager gelegen deel van de stad stond

onder water, waardoor slechts de bovenverdiepingen konden worden bewoond.

Vlissingen 1944

De geschiedenis herhaalde zich in 1944. De landing bij Vlissingen maakte deel uit van een bestorming van Walcheren door een vrijwel gelijktijdige aanval van drie zijden nl.:

— een aanval van uit Zuid-Beveland over de Sloedam — de operatie VITALITY II — uit te voeren door een infanteriedivisie minus een brigade;

— een aanval over de Schelde op Vlissingen, van uit de haven van Breskens — de operatie INFATUATE I — uit te voeren door een infanteriebrigade versterkt met een bataljon commandotroepen;

— een aanval over de Noordzee op Westkapelle, van uit de haven van Ostende — de operatie INFATUATE II — uit te voeren door een „Special Service” Brigade minus een bataljon.

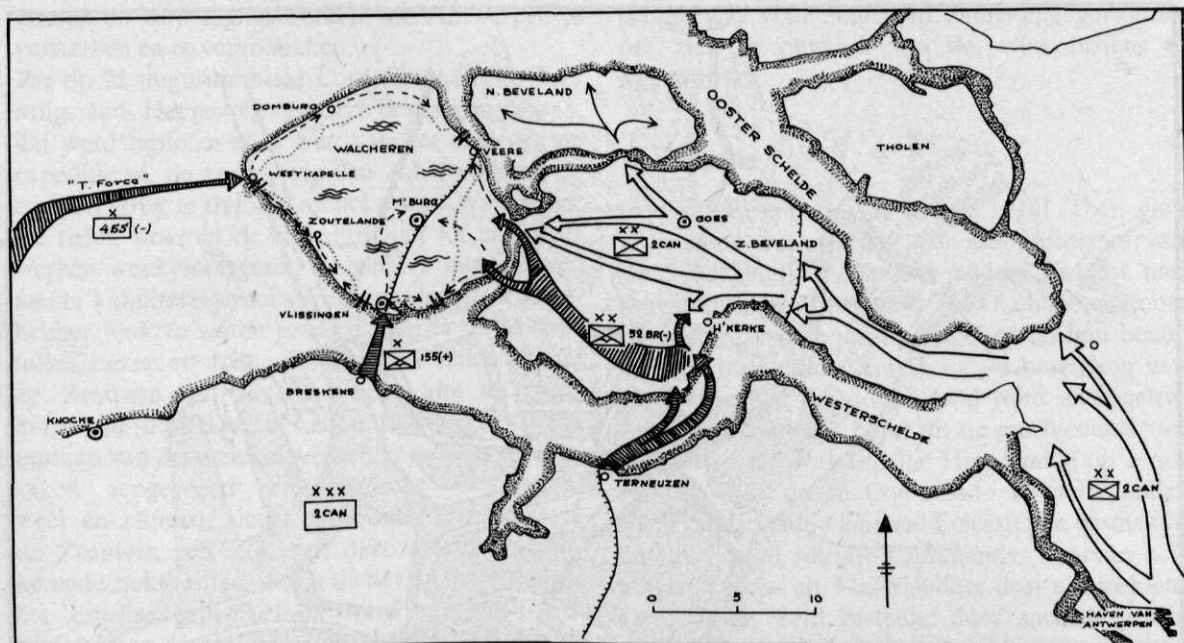
De gehele operatie (afb. 3) stond onder leiding van de commandant van het 2e Canadese Legerkorps.

De geschiedenis van deze operaties is vele malen, op vele plaatsen, verteld en zal in dit artikel slechts in zover worden verhaald als belangwekkend wordt geacht in verband met de te trekken historische parallel. De lastgeving die Lord Chatham op 16 juli 1809 uitgaf luidde:

„Gij zult bedenken dat deze gecombineerde expeditie ten doel heeft de schepen van de vijand te veroveren of te vernietigen, zowel zij die op de werven te Antwerpen en te Vlissingen liggen, als zij die zich op de Schelde bevinden; de vernietiging van de arsenalen en van de werven te Antwerpen, Terneuzen en Vlissingen, de verovering van het eiland Walcheren en de zorg om voortaan, als het mogelijk is, de Schelde onbevaarbaar te maken voor de vaart van oorlogsschepen, zullen eveneens deel uitmaken van wat gij moet trachten te verkrijgen”.

De bevelstechniek heeft sindsdien wel enige wijziging ondergaan. Op 22 oktober 1944 ontving commandant 155e Brigade de opdracht: „155 Brigade will capture Flushing”. Dit is korte duidelijke taal en laat geen twijfel over aan de bedoeling van de opdrachtgever. De opdracht werd op even krachtige wijze ten uitvoer gebracht.

Op 1 november 1944 scheepte het 4e Bataljon Commando's, dat vijf Troops telde, waaronder twee Troops Fransen en een deel van 2 Troop (Nederlanders) van 10 Inter Allied Command, zich in in de landingsvaartuigen die voor de overtocht

Afb. 3 Overzicht operatiën ter verovering van Zuid-Beveland en Walcheren in 1944

zouden worden gebruikt. Door het slechte weer was inzet van vliegtuigen onmogelijk. De inleidende beschieting die een uur voordat de eerste troepen aan land zouden gaan begon, werd uitgevoerd door de vuurmonden van vijf regimenten veldartillerie en twee regimenten middelbare artillerie, die hierbij 37.000 projectielen verschoten. Vlissingen werd in brand geschoten en tegen deze achtergrond van de brandende stad, „door de duisternis van de nacht gezien”, tekende zich het silhouet af van de Oranjemolen — op de zuidpunt van Vlissingen en vlak bij de uitgezochte landingsplaats — als een baken aan wal.

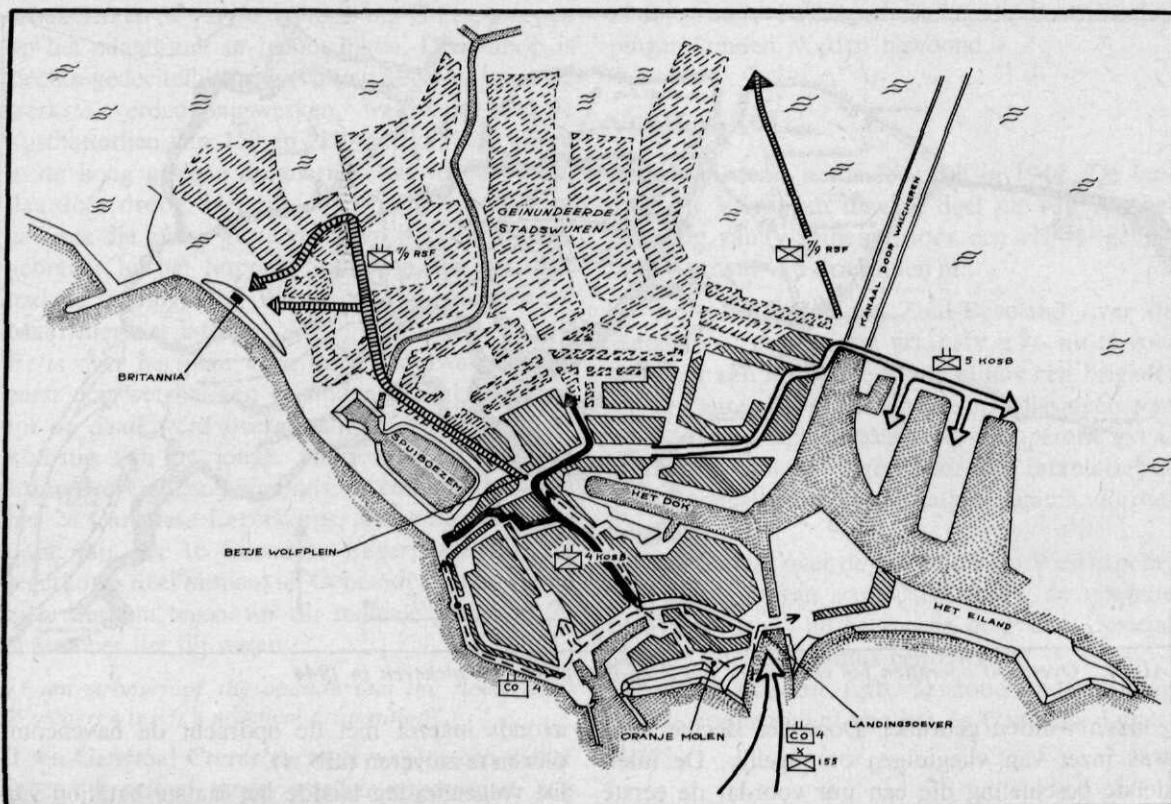
De onderneming stond of viel met het zo snel mogelijk uitbuiten van het artilleriebombardement; de Duitsers moesten zijn overrompeld voordat zij zich van de schok zouden hebben hersteld. Het is aan het doortastend en moedig optreden van het 4e Bataljon Commando's te danken geweest dat deze opzet volkomen is geslaagd. De Duitsers, die zich nog in hun dekkingen bevonden, werden aanvankelijk volkomen verrast en zonder een schot te lossen buiten gevecht gesteld. Na harde gevechten in het oude stadsdeel gelukte het de commando's een zodanig groot bruggehoofd te vormen dat het eerste bataljon van de 155 Brigade, nl. het 4 Bataljon KOSB (Kings Own Scottish Borderers) aan wal kon worden gebracht met als taak de zuivering van het noordelijk stadsdeel. Het 5e Bataljon KOSB kwam tegen half vijf 's middags op de landingsoever aan en werd 's

avonds ingezet met de opdracht de havencomplexen te zuiveren (afb. 4).

De volgende dag landde het laatste bataljon van de brigade, 7/9 RSF (Royal Scots Fuseliers), welk bataljon kreeg opgedragen de laatste Duitse weerstanden in en rond het hotel Britannia op te ruimen.

Dit was overigens eenvoudiger gezegd dan gedaan. Door de inundatie stond ook nu, evenals dat in 1809 het geval was geweest, een groot deel van de lager gelegen stadswijken onder water. Het hotel en de bunkers in de naaste omgeving, waren echter gebouwd op een hoger gelegen strook, zodat dit gebied als het ware een eilandje vormde. Hier kwam het water dus niet de aanvaller maar juist de verdediger ten goede, want de verovering van het complex werd daardoor ten zeerste bemoeilijkt. Het gevecht om het hotel en de omringende bunkers is een staaltje geweest van moed, volharding en doorzettingsvermogen van de erbij betrokken officieren, onderofficieren en soldaten. Er was voor de Duitsers geen weg terug meer.

Vegetius zegt in zijn boek „De Re Militari”, dat er veel te zeggen is voor Scipio's uitspraak dat een gouden brug voor een vluchtende moet worden open gelaten, want zonder enige hoop op een uitweg zal de vijand zich tot het uiterste verdedigen. Deze uitspraak voor rekening van Vegetius latende, kan toch gerust worden gesteld dat de Duitsers niet eraan dachten om te vluchten, ook al zouden ze een dergelijke „gouden (vlucht)brug” hebben gehad. Integendeel, van het begin van de acties op

Afb. 4 De verovering van Vlissingen in 1944

Walcheren af, hebben zij verbeterd weerstand geboden en de 70 Duitse Infanteriedivisie, die verantwoordelijk was voor de verdediging, de zg. „Krankendivision”, onder bevel van de Luitenant-Generaal Daser, heeft in die dagen kennelijk geen klachten gehad over een te grote toeloop naar het ziekenrapport.

Hotel Britannia werd op 3 november door twee compagnieën van 7/9 RSF aangevallen, bij welke aanval de troepen, hand in hand, van zwemvesten voorzien en tot het middel door het aan sterke stromingen onderhevige water moesten waden om in een wanhopig en fanatiek gevecht het inmiddels in brand geschoten hotel te veroveren. Uit de betonnen bunkers kwam Kolonel Reinhardt met 130 officieren en minderen te voorschijn. Een onverwachte vangst, want deze kolonel was de commandant van het 1019 Infanterieregiment behorende tot de 70e Divisie, tevens garnizoenscommandant van Vlissingen, die zijn commandopost in de zojuist veroverde bunkers had gehad.

Van Vlissingen was een gehavende stad overgebleven: 99,98% van de woningen was verwoest of beschadigd, hetgeen erop neerkwam dat slechts één huis de strijd onbeschadigd overleefde. De verwoesting van de stad was even radicaal als na het artilleriebombardement van 1809.

Laten wij nog even terugkeren naar de gebeurtenissen in 1809. De parallel werd doorgetrokken tot en met de val van Vlissingen, al zijn er behalve overeenkomsten als het tot vesting ingericht zijn van de stad, het verwoestende bombardement, de geïnnundeerde stadswijken en de hardnekkigheid van de verdedigers, ook wel verschillen aan te wijzen. Het belangrijkste verschilpunt is wel dat in 1809 Vlissingen van de landzijde, in 1944 de stad van de zeezijde uit werd veroverd.

Een tweede belangrijk verschil doet nu zijn intrede. Na de inneming van Vlissingen in 1809 en het gevankelijk wegvoeren van de Franse bezetting, trad aan Engelse zijde een ernstige verslapping op in de uitvoering van de verdere operaties, die moesten zijn gericht op de verovering van Antwerpen.

Het karakter van de opperbevelhebber, Lord Chatham, moet hieraan niet vreemd zijn geweest. Hij wordt beschreven als een traag en weinig doortastend man, voor wie de enkele dagen van activiteit kennelijk te veel waren geweest en die nu in zijn hoofdkwartier, de Abdij van Middelburg, op zijn lauweren rustte. De inmiddels op Zuid-Beveland gelande Engelsen bleven daar drie weken lang werkeloos toezien, welke tijd door hun tegenstanders werd uitgebuit door troepen aan te trek-

ken en de verdedigingswerken van Antwerpen te versterken en te vervolmaken.

Pas op 21 augustus hield Lord Chatham in Goes krijgsraad. Het gevolg van deze besprekingen was, dat werd besloten af te zien van het doel van de expeditie nl. de verovering van Antwerpen en de troepen terug te trekken op het eiland Walcheren. De reden waarom de expeditie niet tot aan Antwerpen werd voortgezet, is behalve aan de vermelde karaktereigenschappen van de opperbevelhebber, ook te wijten geweest aan de grote aantallen zieken en doden die ten offer vielen aan de zg. Zeeuwse koorts, een ziekte die nu reeds lange tijd uitgestorven schijnt te zijn. Voor het bestaan van deze ziekte werden verschillende oorzaken aangevoerd: onhygiënische toestanden, weer en klimaat, slecht drinkwater enz. Hoewel de Zeeuwen zelf ook aan deze jaarlijks terugkerende ziekte leden, wordt de hevige mate waarin het Engelse expeditieleger werd aangetast, wel geweten aan de grotere vatbaarheid van vreemdelingen, de ontberingen die de troepen in het open veld onder slechte weersomstandigheden en met hoge grondwaterstand hadden te verduren alsmede aan de slechte gezondheidsdienst van het leger.

Hoe het ook zij, van het 40.000 man sterke leger was in de maanden augustus en september meer dan 25% doorlopend ziek en meer dan 4000 officieren en minderen overleden ten gevolge van de koorts.

Was het aanvankelijk nog de bedoeling geweest om Walcheren bezet te houden teneinde de Schelde te kunnen beheersen, ook deze taak ging tenslotte de Engelse krachten te boven en op 23 december werd het eiland ontruimd. De onderneming was een grandioze mislukking geworden.

De gevolgen van deze mislukte expeditie waren voor Holland echter nog rampzaliger. Op 29 december vaardigde de Franse Generaal Gilly, benoemd tot opperbevelhebber van het eiland Walcheren, een proclamatie uit, die luidde:

„Uw eiland maakt deel uit van het Franse keizerrijk. Gij zijt geroepen om deel te hebben aan de gelukkige bestemming van veertig miljoen inwoners, die zich verheugen te worden geregeerd door de Grootste Monarch ter wereld, om onder zijn grootmachtige bescherming de vruchten van zijn scheppend en levendmakend vernuft te genieten”.

Dit betekende het voorspel van de inlijving van Holland bij Frankrijk. Het zg. zelfstandige rijk Holland, onder Napoleons broer Lodewijk, was gedoemd te worden geofferd aan de wereldomvatende ambities van een dictator. De Engelse ex-

peditie was voor Napoleon aanleiding geworden om zich te ontdoen van de, zijns inziens te slappe broer.

Westkapelle

Hoe geheel anders was het in 1944! Toen ging Walcheren, evenals nog een groot gedeelte van ons land gebukt onder een andere dictator met wereldambities. Toen werd het krachtige en doortastende optreden van de Engelsen en hun bondgenoten juist de aanleiding tot de bevrijding van het Duitse juk. En doortastend werd er opgetreden, zoals duidelijk blijkt uit de geschiedenis van de landing bij Westkapelle. Hier landde op 1 november 1944 de 4e Commando Brigade, onder bevel van Brigade-Generaal Leicester en bestaande uit drie Royal Marine Commands, waarvan ook Belgen, Noren en Nederlanders deel uitmaakten. Deze macht werd gesteund door speciale genievoertuigen en zij had de beschikking over amfibische middelen (Buffalo's en Weasels). Zij werd overgebracht en beschermd door de „T-force”, onder bevel van Kapitein ter Zee Pugsley. Deze „T-force” bestond uit een fregat als vlaggeschip, een slagschip, twee monitors, het Support Squadron, waarin een aantal met kanonnen en raketten bewapende schepen, en landingsvaartuigen.

Bij deze landing hadden mannen van een ander gehalte dan Lord Chatham de leiding. Brigadier Leicester was de juiste man op de juiste plaats. Hij wordt beschreven als een man zonder angst, die nooit aan een situatie wanhoopde, in het bezit van een onverwoestbaar humeur, wiens brein koeler werkte naarmate de vuren waar tegenover hij zich zag gesteld heter waren.

En dan Kapitein-Luitenant ter Zee Seller, commandant van het Support Squadron, die met zijn 28 ondersteuningsvaartuigen zo dicht onder de kust voer om vuursteun te kunnen verlenen en daardoor vrijwel al het Duitse afweervuur naar zich toe trok zodat zijn eenheid wel de grootste verliezen moest lijden. Toen zijn eenheid uit de strijd werd genomen had hij 358 man aan doden, vermisten en gewonden en van de 28 vaartuigen waren er nog maar 7 onbeschadigd, de rest was gezonken of buiten gevecht gesteld. Maar het was aan deze opofferingsgezindheid te danken dat de eigenlijke landingsvaartuigen met de commando's aan boord door de Duitsers ongemoeid werden gelaten, waardoor de verliezen bij de landingen gering waren. In zijn actierapport schrijft Seller:

„It is considered that this (de verliezen) was fully justified because the commando's got ashore well

Afb. 5 Dijkdoorbraak bij Westkapelle (RAF-foto van 14 oktober 1944)

and lightly. I considered that, so long as the Germans made the mistake of concentrating their fire on the Support Squadron, close action was justified and losses acceptable".

41 RMC landde op landingsoever RED, een 800 m brede strook juist noord van het geslagen gat bij Westkappelle (afb. 5) en op landingsoever WHITE, het 350 m brede gat in de dijk, met als opdracht het vormen van een bruggehoofd en de verovering van het dorp. Vrijwel gelijktijdig landde 48 RMC op WHITE, waarbij de landings-troepen gebruik maakten van amfibische voertuigen. De opdracht van dit bataljon was de verovering van de bij het gat gelegen kazematten en van het dorp Zoutelande.

47 RMC en de brigadestaf landden 60 minuten na uur U eveneens op landingsoever WHITE. 47 RMC kreeg opdracht ter plaatse te blijven en na de verovering van Zoutelande door 48 RMC, dit bataljon te doorschrijden en de opmars voort te zetten in de richting Vlissingen.

De acties zijn niet zonder de nodige moeilijkheden verlopen. Het gebruik van de amfibische voertuigen bleek geen succes te zijn. Vele van deze middelen werden door het Duitse vuur uit-

geschakeld, anderen hadden veel hinder van bomkraters, draadhindernissen en het mulle duinzand. Ook de aan land gezette speciale genievoertuigen als vlegeltanks, AVRE's, bulldozers leden grote verliezen: 24 uur na de landing waren er nog slechts 2 AVRE's, 1 bulldozer benevens 2 Sherman-tanks over om de verdere operaties te steunen.

Deze operaties bleken evenmin gemakkelijk uitvoerbaar. De inundaties beperkten de beschikbare manoeuvreerimte tot de smalle duinenrij, door de verdedigers omgevormd tot een aaneenschakeling van vele kazematten en onderkomens, die om een aantal zwaar verdedigde en van tankgrachten, mijnevelden en prikkeldraadversperingen omgeven kunstbatterijen waren gegroepeerd (afb. 6).

Batterij W13 (4 × 150 mm en 2 × 75 mm) — de batterij die zoveel schade aan het Support Squadron had toegebracht — werd ten koste van veel verliezen door 48 RMC veroverd.

47 RMC, dat op 2 november de opmars van 48 RMC na de verovering van Zoutelande had overgenomen, liep al spoedig vast tegen batterij W11 (4 × 150 mm) bij Dishoek. Het gebrek aan manoeuvreerimte deed zich ook hier gevoelen. Slechts na harde, verbitterde gevechten die de gehele middag, de nacht en de volgende morgen onafgebroken plaatsvonden, gaf de Duitse bezetting zich tegen de middag over. Hierna werd verder opgerukt en spoedig contact gemaakt met het 4e Bataljon, dat uit Vlissingen langs de kust in de richting Zoutelande oprukte.

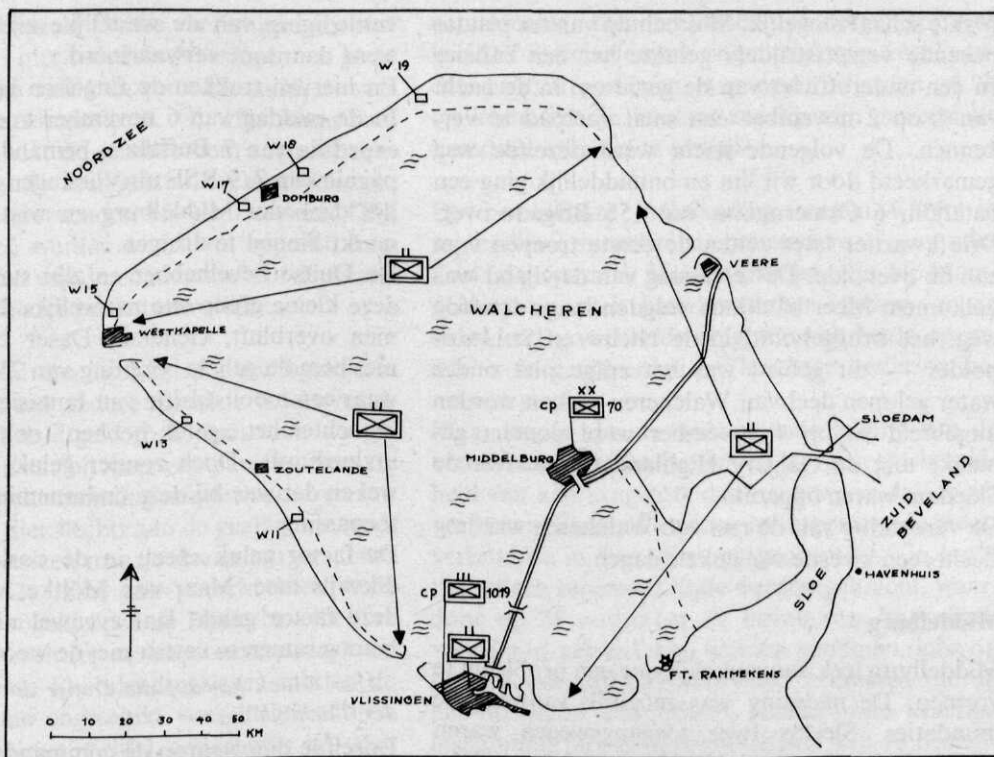
Noord van het gat bij Westkappelle was 41 RMC, na de verovering van W15 inmiddels doorgestoten naar Domburg, dat nog dezelfde dag van de landing — 1 november — werd bereikt.

Het Sloe

Wie nu van Zuid-Beveland naar Walcheren gaat, zal bij de Sloedam een geheel andere geografische toestand aantreffen als in 1809 en in 1944. In 1809 was er zelfs van een dam tussen beide eilanden geen sprake. Het Sloe was toen bevaarbaar en de Engelse oorlogsvaartuigen konden rond geheel Walcheren varen. Op 1 augustus 1809 hadden de Engelsen 2000 man aan wal gezet tussen Wemeldinge en Kattendijke teneinde Zuid-Beveland te bezetten. Zonder veel tegenstand te ontmoeten werd bezit genomen van het eiland: de aanwezige troepen waren weggetrokken nog voordat de Engelsen verschenen.

Niet aldus in 1944! Nu waren de Engelsen van de andere kant gekomen; de 2e Canadese Infanterie-

Afb. 6 Duitse dispositie op Walcheren in 1944

divisie was moeizaam over de landengte van Zuid-Beveland opgerukt. In Terneuzen waren twee brigades van 52 Britse (Lowland) Divisie ingescheept en in de morgen van 26 oktober werd de eerste brigade zuid van Hoedekenskerke aan land gebracht. Gezamenlijk werd opgerukt in de richting van de Sloedam, de 40 m brede, ongeveer 1000 m lange, enige vaste verbinding tussen Zuid-Beveland en Walcheren.

Op 31 oktober had de 4e Infanteriebrigade van de Canadese divisie de kazematten aan de oostelijke toegang van de Sloedam veroverd en operatie VITALITY II kon beginnen.

Het plan was om de Canadese divisie een bruggehoofd te laten vormen aan de westzijde van de Sloedam, waarna de 156 en 157 Brigade van de 52 (Lowland) Divisie over de dam zouden kunnen wandelen om de opmars op Walcheren voort te zetten. Het is bepaald geen wandeling geworden. Slechts met zeer veel moeite, onder grote verliezen en na herhaalde pogingen van alle drie bataljons van de 5e Canadese Infanteriebrigade wisten enkele kleine groepjes zich tenslotte in de morgen van 2 november door te vechten tot op het westelijke uiteinde van de dam. De 157 Britse Brigade zou nu zelf de vorming van het bruggehoofd ter hand nemen, maar ook deze aflossing geschiedde, onder zeer moeilijke omstandigheden uiterst traag, hetgeen aanleiding werd tot een hartig onderhoud dat die ochtend op de comman-

dopost van het aflossende bataljon plaatsvond tussen de beide brigadecommandanten en de bataljonscommandant. Pas op 3 november gelukte het dit bataljon, de Glasgow Highlanders, na steun van Typhoons, onmiddellijk na invallen van de duisternis een klein bruggehoofd te vormen.

Inmiddels had de commandant van de 52 (Lowland) Divisie, Generaal-Majoor Hakewell-Smith, uitgezien naar andere mogelijkheden om vaste voet op Walcheren te krijgen. Hij trachtte dit te verwezenlijken door een zeer riskante oversteek over het Sloe, ongeveer 3 km zuid van de Sloedam. Wie nu deze plaats, in de omgeving van Havenhuis gelegen, bezoekt, zal er een ingepolderd gebied aantreffen dat aan de zuidzijde door een dijk wordt afgesloten van het overgebleven deel van het Sloe. De grond is in cultuur gebracht en verscheidene boerderijen zijn er inmiddels gebouwd. Maar tijdens de roemruchte oversteek zag dit gebied er geheel anders uit. Het was toen een met „Engels gras” begroeide moddervlakte van een 1500 m breedte, grillig doorsneden door geulen die bij hoog water vol liepen: een combinatie van modder, water en moeras met een open stuk water aan Zuidbevelandse zijde van 300 tot 400 m breed bij laag water. Deze geul oversteken met boten bleek slechts mogelijk tussen een uur vóór en een uur ná hoog water; het gebruik van amfibische middelen was uitgesloten en het te voet doorschrijden van de slikplaat was alleen op zeer be-

perkte schaal mogelijk. Met behulp van ter plaatse bekende verzetsstrijders gelukte het een officier en een onderofficier van de genie om in de nacht van 1 op 2 november een smal voetpad te verkennen. De volgende nacht werd dezelfde weg gemarkeerd door wit lint en onmiddellijk ging een bataljon, 6 Cameronians van 156 Brigade over. Drie kwartier later zetten de eerste troepen voet aan de overzijde. De verrassing van de vijand was volkomen. Meer bataljons volgden langs dezelfde weg, het bruggehoofd in de Nieuw en St. Joospolder — dit gebied was het enige niet onder water gelopen deel van Walcheren — kon worden uitgebreid en op 4 november werd contact gemaakt met de Calgary Highlanders die over de Sloedam waren opgerukt.

De verovering van de rest van Walcheren was nog slechts een kwestie van enkele dagen.

Middelburg

Middelburg leek aanvankelijk nog een probleem te vormen. De nadering was moeilijk vanwege de inundaties. Slechts twee toegangswegen waren droog gebleven, nl. de hoofdweg uit oostelijke richting en de hoge dijken langs het Walcherens Kanaal. Beide toegangswegen waren uiterst smal en lagen onder vijandelijk vuur. Alle bruggen rondom Middelburg waren ondermijnd en konden elk ogenblik worden opgeblazen. In en langs de kanaaldijken waren talrijke kazematten gebouwd. Het was duidelijk dat de stad, waar het hoofdkwartier van de 70e Duitse Infanteriedivisie was gevestigd, zich niet zonder slag of stoot zou overgeven.

Ook hierin verschilde de situatie van die in 1809, toen de Engelsen, na hun landing op het Breezand, optrokken naar Middelburg. De omwalling betekende toen weinig, het garnizoen was voortijdig weggetrokken, er was geen geschut en de stad was derhalve niet te verdedigen. Reeds de dag na de landing werd de stad aan de Engelsen overgegeven. Het zag er evenwel niet naar uit dat het in november 1944 op dezelfde gemakkelijke wijze zou gaan. En toch viel de stad en daarmee de gehele bezetting op de meest verrassende wijze de Engelsen in handen.

Het geïnundeerde terrein vormde hierbij een belangrijke factor. Hoewel de onderwaterzetting in feite tegen de Duitse verdediging was gericht, meenden de Duitsers in Middelburg dat het een welkome bondgenoot was in de verdediging van de stad. Door het water in de rugzijde gedekt, konden zij alle aandacht richten op de beide naderingswegen uit oostelijke en zuidelijke richting. De

verdediging van de westelijke zijde van de stad werd daardoor verwaarloosd.

En hiervan trokken de Engelsen het volle profijt. In de middag van 6 november voer een amfibie-expeditie van 7 Buffalo's, bemand met een compagnie van 7/9 RSF uit Vlissingen naar het westelijk deel van Middelburg en wist daar onopgemerkt binnen te dringen.

De Duitse bevelhebber en zijn staf werden door deze kleine groep van nauwelijks 200 man volkomen overbluft. Generaal Daser capituleerde en met hem de gehele bezetting van 2500 man. Voorwaar een mooi staaltje van fantasie en durf, waarbij echter het „geluk hebben” ook wel mede van invloed was. Doch zonder geluk vaart niemand wel en dat was bij deze onderneming letterlijk van toepassing.

De factor geluk speelt in de oorlogvoering heel dikwijls mee. Maar von Moltke, sprekende over deze factor geluk, laat evenwel niet na om zijn betoog samen te vatten met de woorden:

„Aber Glück hat auf die Dauer doch zumeist wohl der Tüchtige”.

Dezelfde dag waarop de commandant van de vesting Walcheren zich overgaf, had 41 RMC batterij W 18, noord van Domburg, veroverd en rukte de volgende dag, samen met het 4e Bataljon Commando's op naar W 19 en Oostkapelle. Op 7 november gaf Veere zich over aan 6 Cameronians en de dag daarop was alle weerstand op het eiland gebroken en de strijd op Walcheren en daarmee de strijd om de Scheldemonding was gestreden, een strijd die de geallieerden zeer veel verliezen aan personeel en materieel heeft gekost.

Nabeschuwing

In tegenstelling tot de verovering van Walcheren in 1809, is de verovering van het eiland in 1944 geschied ten koste van zware verliezen aan de zijde van de aanvaller.

Is na de gebeurtenissen in 1809 de vraag opgeworpen in hoever de inundaties, door de verdediger gesteld, hebben bijgedragen tot de grote verliezen aan zieken en doden in het Engelse expeditieleger van Lord Chatham, bij de beschouwing van de gebeurtenissen in 1944 rijst de vraag in hoever de door de aanvaller gestelde inundaties al of niet de gevechtsverliezen hebben vergroot of verkleind.

Weliswaar werd een gedeelte van de Duitse bunkers op het eiland door het water buiten gebruik gesteld, doch de uitgeschakelde batterijen waren over het algemeen van een betrekkelijk licht kaliber. Aan de andere kant is het water dikwijls juist

de bondgenoot van de Duitse verdedigers geweest en het heeft — met name in Vlissingen — grote moeilijkheden en verliezen veroorzaakt bij de verovering van de kazematten. Op zijn minst kan worden gesteld dat de geallieerden, toen zij eenmaal op het eiland waren geland, evenveel last van de inundatie ondervonden als de Duitsers. Ook hun bewegingen werden uitermate beperkt, hetgeen het optreden van de commando's in de smalle duinstrook bijzonder heeft bemoeilijkt.

Hoewel het altijd moeilijk, zo niet onmogelijk, is te bewijzen dat een andere methode betere resultaten zou hebben afgeworpen, kan toch de gedachte opkomen dat bij inzet van parachutisten de strijd om de Scheldemonding minder verliezen zou hebben gekost, niet slechts aan de geallieerde troepen en hun materieel, maar ook aan burgers, land en gebouwen. De inzet van parachutisten werd weliswaar overwogen, doch de Britse bevelhebber der luchstrijdkrachten en de commandant van het 1e Geallieerde Luchtlandingsleger achtten de Walcherse bodem ongeschikt voor luchtlandings-troepen. Het is aan twijfel onderhevig of deze appreciatie juist is geweest.

Het is ook een feit dat enkele Duitse batterijen niet waren overdekt en daardoor in staat om de vuurmonden landinwaarts te richten zodat deze batterijen gelande parachutisten onder vuur hadden kunnen nemen, maar dit betrof slechts een deel van de opgestelde artillerie, en voorts moet ook worden bedacht dat de Duitsers door een gecombineerde aanval uit verschillende richtingen hun aandacht en vuur zouden hebben moeten verdelen. Contact met de luchtlandingstroepen zou zeker binnen de vereiste tijd tot stand kunnen zijn gebracht omdat, zonder de inundaties, de landingen bij Vlissingen en Westkapelle ongetwijfeld ook zouden zijn gelukt. Het zou de Duitsers natuurlijk open hebben gestaan zelf het eiland onder water te zetten, maar indien dit aan geallieerde zijde zo nadelig voor de verdediger werd geacht is het niet

aan te nemen dat de Duitsers een dergelijke, voor hen zelf tenminste even ongunstige maatregel zouden hebben genomen, nog ervan afgezien of zij op korte termijn in staat zouden zijn geweest de inundatie effectief te stellen.

De beschikbare luchtlandingstroepen waren in september evenwel reeds bestemd voor een ander doel: de operatie Market-Garden, die bij Montgomery prioriteit had boven het openen van de Schelde. De verkeerde volgorde van beide operatiën is de geallieerden op kostbare verliezen komen te staan.

Maar het is aan de doortastende leiding van de betrokken commandanten en de gevechtsbereidheid van alle rangen te danken geweest dat de gevechten in Zeeland — door Montgomery de meest verbitterde in West-Europa genoemd — in korte tijd tot een succesvol einde werden gebracht, waardoor op 28 november de haven van Antwerpen volledig in gebruik kon worden genomen, juist op tijd om van beslissende invloed te kunnen zijn bij het neerslaan van Hitlers laatste grote krachtsinspanning: het Ardennenoffensief van 16 december.

Leidde in 1809 het aarzelend optreden en de weinige doelgerichtheid van de operatiën tot verlies van Hollands zelfstandigheid, in 1944 bracht doortastendheid en vasthouden aan het doel onze vrijheid en onafhankelijkheid teweeg.

Literatuur

- Hedendaagse Historie van alle Volkeren*, dl XX.
J. H. Deibel — *De Engelsen in Zeeland in 1809*.
J. Ridgway — *Short narrative of the late Campaign of the British Army*.
C. P. Stacey — *The Victory Campaign*, Vol. III.
H. St. G. Saunders — *The Green Baret*.
G. Blake — *Mountain and Flood*.
K. Edwards — *Operation Neptune*.
M. C. McDougall — *Swiftly they struck*.
A. Korteweg — *Oorlog aan de Scheldemond*.

Hunters van de Koninklijke Luchtmacht in Nederlands Nieuw-Guinea

door J. BLAUW, *Majoor-Vlieger*, en W. P. M. FLEUREN, *Kapitein-Vlieger*

De luchtmacht opereert, zoals bekend, reeds sedert het begin van 1957 met vliegtuigen van het type Hawker Hunter. De prestaties van dit type in het Europese klimaat hielden dan ook voor de Klu geen essentiële geheimen meer in.

Begin 1960 werd echter besloten de Hunter voor de luchtverdediging van Nederlands Nieuw-Guinea in te zetten. Hiervoor werden toen de vliegtuigen van het Commando Luchtverdediging aangewezen. Half mei 1960 verliet het vliegekamp H.M.S. Doorman met aan boord 12 Hunters van het type MK IV en 13 luchtmacht-technici Nederland met Biak als bestemming. Na een reis van ongeveer 8 maanden werd Biak bereikt. Daar werden de toestellen ontscheept en over de weg naar het Marinekamp Baroekoe vervoerd. Het luchtmachtdetachement kreeg hierna het bevel de vliegtuigen weer op te bouwen en vlieggereed te maken. Hierbij werd er naar gestreefd om in oktober de eerste testvluchten te doen plaatsvinden. Dit in vlieggereedheid brengen ging echter met vele moeilijkheden gepaard. De klimatologische omstandigheden in Nieuw-Guinea zijn immers verschillend van die in Nederland. Behalve de hoge temperatuur had men zeer veel last van de buitengewoon hoge vochtigheidsgraad (de gemiddelde relatieve vochtigheidsgraad op Biak bedraagt ruim 90%) waar-

tegen vooral de elektronische apparatuur slecht bestand bleek. Vooral pluggen, relais en andere elektrische schakelaars en verbindingen werden snel door het vocht aangetast; ook radarapparatuur was zeer slecht vochtbestendig.

Men zag zich dan ook genoodzaakt om ruim 2000 verschillende onderdelen tropenbestendig te maken. Dit werkte uiteraard vertragend op het programma van de Technische Dienst maar door voortreffelijk vakmanschap en zeer hard werken en dank zij een kleine personeelsuitbreiding, slaagde men toch erin binnen de gestelde tijd de eerste toestellen vlieggereed te hebben. En zo startte op 21 oktober 1960 de eerste Hunter van 322 Sq om een testvlucht boven Nieuw-Guinea te maken. De omstandigheden waaronder de starts en landingen werden verricht, ware verre van ideaal. De startbaan was aan de korte kant en het baanoppervlak was in zeer slechte conditie: veel stof en losse karangsteentjes (zie de foto, waarop van de eerste op Nieuw-Guinea startende Hunter door de wolken stof slechts de rechter vleugeltip is te zien). Bovendien waren de overruns (de stroken in de verlengden van de baan) niet geschikt om een vliegtuig in een noodgeval veilig tot stilstand te brengen. In het ene verlengde van de baan bevond zich namelijk een dal en in het andere een dichtbegroeid gebied.

De eerste start van een Hunter in Nieuw-Guinea op 21 oktober 1960

Na de eerste vluchten bleek al spoedig dat de performance van de Hunter in Nieuw-Guinea geheel anders was dan in Nederland. Vooral de klim naar grotere hoogte duurt aanmerkelijk langer. Daartegenover staat echter dat het plafond belangrijk hoger ligt dan in Europa. Hoewel de vermindering van de klimprestaties, een van de belangrijkste eigenschappen van een interceptor, een tegenvaller was, kwam men tot een redelijke compensatie door een verbeterd „early warning system”. Het vliegen onder tropische omstandigheden met temperaturen van gemiddeld 35°C is beslist geen genoegen. Vooral tijdens de start, als het koelsysteem nog niet in werking kan worden gezet, krijgt men het idee in een Fins saunabad te zijn terechtgekomen in

Tijdens de eerste vlucht boven de „Ridge”

plaats van in de vertrouwde cockpit van een Hunter.

Het zicht is echter in de tropen, met uitzondering van de zware buien waarin het tot een minimum terugloopt, ongelimiteerd, hetgeen tot gevolg heeft dat de navigatie in het kustgebied, waar de zeer grillige kustlijn vele oriëntatiepunten biedt, enorm wordt vergemakkelijkt. Daarbij komt nog dat het panorama dat zich onder de vlieger ontrolt van een indrukwekkende schoonheid is. Speciaal in de omgeving van de Geelvinkbaai, waarin Biak ligt, wordt de vlieger gefascineerd door de ontelbare prachtige koraal-eilandjes. Het water krijgt daar, door de weerschijn van het koraal, een schitterende pastelgroene tint.

Heel wat minder aantrekkelijk is het vliegen boven het vasteland waar de eentonigheid slechts hier en daar wordt onderbroken door een rivier die zich kronkelend een weg door de als boerenkool aandoende bossen zoekt. Ook het navigeren vereist hier de uiterste zorgvuldigheid daar het

de vlieger vooral bij laagvliegen te enen male aan goede „checkpoints” ontbreekt.

Door de gemiddeld hoge temperaturen in Nieuw-Guinea reikt de bewolking aanmerkelijk hoger dan wij in Nederland zijn gewend. Is een wolkentop van 45.000' in ons land hoog te noemen, in Nieuw-Guinea komen toppen op 55.000' à 60.000' ft. voor. Het gebeurde zelfs geregeld dat de vliegers niet boven de wolkentoppen konden uitkomen. Aangezien de tropopauze in dit gebied ook aanmerkelijk hoger ligt dan in Nederland komen de witte condensatiestrepen („contrails”) daar pas op veel grotere hoogte voor. (De contrails zijn vooral afhankelijk van de temperatuur en de vochtigheidsgraad in de bovenlucht). Bovendien is het meestal niet mogelijk boven deze „contrails” uit te klimmen; in Nederland is dit vrijwel altijd het geval. Ter vergelijking tabel 1.

TABEL 1

	Nederland		Nieuw-Guinea
	Zomer	Winter	
vochtigheidsgraad	80%	87%	93%-95%
temperatuur aan de grond	+20°C	+ 0°C	+30 tot 35°C
in de bovenlucht op 24.000'	-20°C	-55°C	- 1 tot - 6°C
tropopauze-hoogte	35.000' 40.000'	25.000' 30.000'	50.000'-55.000'

Dat ondanks al deze moeilijkheden en gewijzigde omstandigheden de vereiste normen werden bereikt, is niet alleen te danken aan het feit dat de vliegers zich met de uiterste overgave kweten van de taak die op hun schouders was gelegd, maar ook aan de voortreffelijke wijze waarop het personeel van de grondstaf zijn werk deed. Niets was hen te veel. En ook omdat datgene wat

Belangstelling van het grondpersoneel voor de eerste Hunter-vlucht

zij misten aan gezelligheid, wegens het ontbreken van de huiselijke haard, enigszins een compensatie vond in de goede collegiale sfeer waarin zij werkten, konden overuren en andere buiten de gebruikelijke arbeidsuren gelegen werkzaamheden veel gemakkelijker en in een goede geest worden verwezenlijkt.

Uit de aard der zaak dient de operationele standaard van de vliegers in Nieuw-Guinea op tenminste het in Nederland vereiste niveau te worden gehouden. Dit niveau wordt bepaald door de NAVO-eisen en wordt in Nederland regelmatig op praktische wijze getoetst bij internationale oefeningen, waarbij wordt samengewerkt met zeer gevarieerde vliegtuigtypen. In Nieuw-

Guinea wordt dit bereikt door een intensieve training waarbij echter het gevarieerde vliegtuigtype ontbreekt en men op het eigen materieel is aangewezen. Daarbij komt nog het speciale aspect van de zeer belangrijke taak, de kustverdediging. Hiertoe moet veelvuldig in samenwerking met oppervlakteschepen van de Marine en vliegtuigen van de Marine-Luchtvaartdienst worden geoefend.

Summa summarum kan worden gesteld dat in een goede geest in Nieuw-Guinea een stukje Klu-luchtverdediging is opgebouwd dat door zijn geoefendheid en materieel een waarborg vormt voor een warme ontvangst van een eventuele agressor.

Dag der Infanterie

Dit jaar zal de „Dag der Infanterie” worden gehouden op *vrijdag 14 september 1962* in het garnizoen 's-Hertogenbosch en wel bij de Kaderschool Infanterie. Het programma zal weer bestaan uit een wedstrijdgedeelte en een reüniegedeelte. Tijdens de wedstrijd, opgebouwd uit proeven op infanteristisch gebied, zullen detachementen van parate infanteriebataljons, opleidingsregimenten en scholen der Infanterie, elkaar de hoofdprijs „de zilveren laars” betwisten. Het reüniegedeelte zal met een gezamenlijke maaltijd worden besloten. Opdat zoveel mogelijk infanterie-officieren/onderofficieren elkaar op de „Dag der Infanterie” zullen ontmoeten, is het wenselijk dat u nu reeds de datum „*vrijdag 14 september*” noteert.

De opvoedende functie van de krijgsmacht

door C. KLOOS, Kapitein der Infanterie

In *De Militaire Spectator* 131(1962)(2)80 wijdde de Kapitein der Koninklijke Marechaussee F. J. van Lier een artikel aan de voorlichting en opvoeding bij de Krijgsmacht. Schrijver wees hierin op de noodzaak voortdurende aandacht te besteden aan de juiste vorming van de dienstplichtige militairen, waarbij voorlichting en opvoeding als onverbreekelijke factoren moeten bijdragen tot hun juiste ontwikkeling als individu, als lid van de samenleving en als militair.

In bedoeld artikel werd deze materie voornamelijk beschouwd van uit de gezichtshoek van de opvoeders. Het verdient echter aanbeveling om nadere aandacht te besteden aan de subjecten zelf en tevens na te gaan in hoever het wezen van de militaire samenleving, onder de huidige omstandigheden, invloed zal uitoefenen op hun ontwikkeling en als positieve opvoedingsfactor een rol zal spelen.

Zulks vooral aangezien de militaire opvoeder slechts dán zijn moeilijke taak tot een goed einde kan brengen indien hij een zo groot mogelijke bekendheid heeft met de verschillende facetten van dit, zo belangrijke, onderwerp.

Door een belangrijk percentage van hen die, direct of indirect, bij de vervulling van de dienstplicht zijn betrokken, wordt dikwijls geheel aan de positieve aspecten voorbijgegaan. De diensttijd wordt door hen veelal beschouwd als een rigoureuze en nadelige wijziging van het oorspronkelijke ontwikkelingsproces.

Om te kunnen onderzoeken welke positieve waarde, in het bestek van de opvoeding, aan de militaire dienst kan worden toegekend, dient o.a. te worden vastgesteld:

- wat onder opvoeding moet worden verstaan;
- in hoever de dienstplichtigen toegankelijk zijn voor de veelheid van nieuwe impressies die zij ondergaan;
- welke vormende invloeden in en door de strijdkrachten op hen worden uitgeoefend.

De opvoeding

De opvoeding omvat het leiding geven aan de ontwikkeling van het individu, om het geschikt

te maken voor contact en omgang met de omgeving en voor het bezetten van een plaats in de samenleving. Men kan hierbij een aanpassings- en een ontwikkelingsaspect onderscheiden.

De ontplooiing van het aanpassingsvermogen is een noodzaak om een plaats in de maatschappij te kunnen innemen. De mens is van nature een sociaal wezen en maakt gedurende het leven deel uit van vele soorten gemeenschappen. De ontwikkeling van het, in de kiem aanwezige, vermogen om zich aan de omgeving aan te passen zal echter slechts in contact met een bepaalde samenleving tot stand kunnen komen.

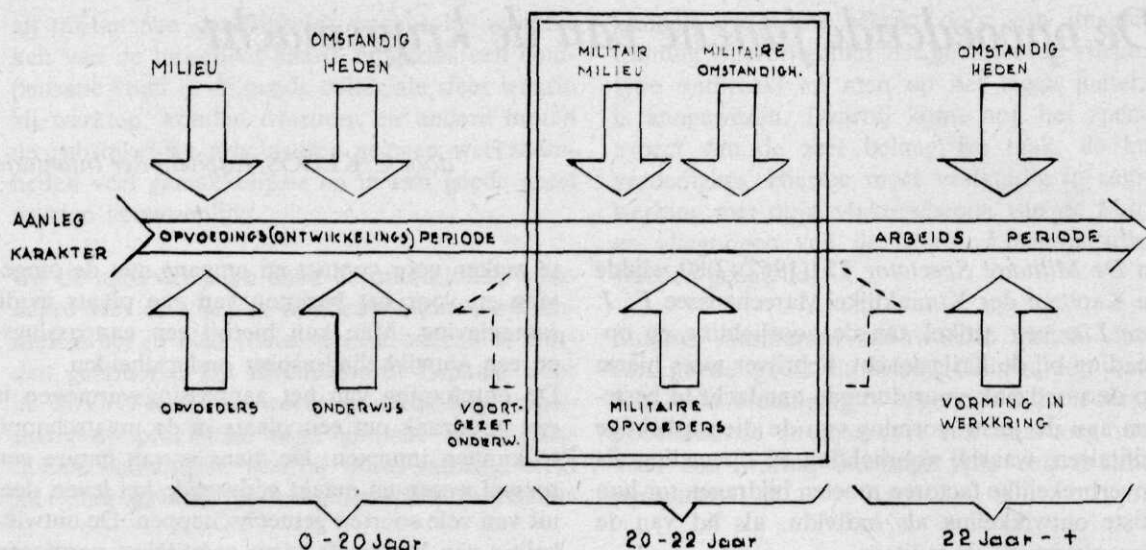
In dit verband doen zich de beste mogelijkheden voor in de betreffende kleine groep, omdat de persoonlijke contacten tussen de leden hier meer op de voorgrond treden. Daarentegen wordt het individu in de grote groep eerder een prooi van massificatie en derhalve meer tot robot dan tot zelfstandige persoonlijkheid gevormd.

Het ontwikkelingsaspect behelst de ontwikkeling van aanleg en karakter van de geboorte af. De gerichte, doelbewuste activiteit van de opvoeders en de gecontinueerde invloed van de omgeving activeren dit ontwikkelingsproces. Gelijktijdig dient echter een bepaalde algemene kennis en inzicht te worden ontplooid om tot zelfstandigheid te kunnen komen. De intellectuele opvoeding, waarbij ernaar wordt gestreefd om het vermogen tot zelfstandig denken en zelfstandige oordeelvorming aan te kweken, kan dan ook niet van het onderwijs worden gescheiden.

Doorredenerend kan dan de gevolgtrekking worden gemaakt dat, hoe hoger men de persoonlijke eisen stelt, hoe meer ook het onderwijs een *conditio sine qua non* zal vormen.

De periode van de eerste oefening als opvoedingsfase

Statistisch is vastgesteld dat in de laatste decennia de lichamelijke ontwikkeling van de mensheid sneller verloopt. Volgens een algemeen aanvaarde stelling wordt echter aangenomen dat een geaccelereerde groei en rijping meestal tot gevolg heeft dat de geestelijke ontwikkeling wordt vertraagd. Door de vervroegde inzet van de lichamelijke rij-

Afb. 1 Plaats van de dienstperiode in het opvoedings(ontwikkelings)proces

ping en de vertraagde geestelijke groei wordt nu de puberteitsperiode, voor wat betreft alle daarin optredende spanningen, verlengd en deze strekt zich uit tussen ongeveer het 13e en 19e levensjaar. Eerst tussen het 19e en 21e jaar vindt een aanpassing plaats en onder normale omstandigheden zal omstreeks de 22-jarige leeftijd het evenwicht zijn hersteld en de volwassenheid zijn bereikt.

De vertraagde geestelijke ontwikkeling kan daarenboven gevolgen hebben, die een blijvend stempel kunnen drukken op de persoonlijkheid van betrokkenen. Het geestelijke bevattingsvermogen is achtergebleven en een groot aantal indrukken en prikkelingen wordt niet geheel verwerkt. Een grotere oppervlakkigheid en beperking van het geheugen kunnen hieruit voortvloeien. Bovendien is gebleken dat de ontvankelijkheid voor „abstracte” stof alsmede het vermogen tot oordelen en concluderen later optreden, zo laat zelfs dat de periode van de leerplicht te kort is om dit te kunnen opvangen.

Na de lagere school doet zich echter voor velen geen gelegenheid meer voor om door een algemeen onderwijs de ontwikkeling van deze hoedanigheden te stimuleren. Niet door een beperkt verstand, maar door een beperkte „denkkracht” blijft bij hen ook het gevoel voor culturele en zedelijke waarden beneden de maat. Dit is uiteraard niet van toepassing voor de groep der jeugdigen die, na de lagere school te hebben doorlopen, nog een voortgezet intellectueel onderwijs geniet. De ca. 48%, die lager en uitgebreid beroepsonderwijs volgen, worden in het algemeen op een vastomlijnd gebied gericht, als gevolg

waarvan de vormende werking beperkt blijft. In tabel 1 is een overzicht gegeven van het in Nederland gevolgde voortgezette onderwijs en van het percentage mannelijke Nederlanders, dat op de dienstplichtige leeftijd nog onderwijs geniet.

Uit het voorgaande kan de gevolgtrekking worden gemaakt dat een groot aantal van de dienstplichtigen bij indiensttreding nog niet tot volwassenheid is gerijpt en dat juist tijdens de periode van de eerste oefening het evenwicht moet

TABEL 1

Genoten voortgezet onderwijs (in %)

	u.l.o.	v.h.m.o.	lager en uitgebr. ber. onderwijs	middelbaar beroepsonderw.	h.o.	geen onderwijs
na l.o.	30	15	48	—	—	7
na u.l.o.	—	9	30	33	—	28
na v.h.m.o.	—	—	3	20	57	20
na lager ber. onderw.	1	—	—	24	—	75

Mannelijke Nederlanders, die op 19/20-jarige leeftijd onderwijs genieten (in %)

Soort onderwijs	19 jaar	20 jaar
VOLLEDIG „DAG” ONDERWIJS		
— v.h.m.o.	2,7	1,1
— gespecialiseerd onderwijs	7,6	5,2
— h.o.	2,4	2,7
AVOND-/„PART-TIME” ONDERWIJS		
— v.h.m.o.	1,5	0,6
— gespecialiseerd onderwijs	0,1	0,1
— h.o.	0,1	0,1

worden hersteld. De diensttijd wordt, als fase, geforceerd in hun ontwikkelingsgang tussengevoegd en alle nieuwe invloeden en omstandigheden worden in een uitermate kwetsbare periode ondervonden (zie afb. 1). *Voor velen vormt de diensttijd derhalve, hoewel onopzettelijk, het sluitstuk op hun opvoeding, als laatste, tot volwassenheid voerende, fase.*

Ook uit zuiver militair standpunt bezien heeft dit ingrijpende gevolgen. Zulks voornamelijk aangezien, vooral bij het dienstplichtig kader, de relatieve onvolwassenheid de ontplooiing van de noodzakelijke leiderskwaliteiten belemmert.

De opvoedende functie van de strijdkrachten

In dit verband kan een onderscheid worden gemaakt tussen *onopzettelijke vorming* en *opzettelijke vorming*.

De *onopzettelijke vorming* omvat, zoals het woord reeds aanduidt, de vormende werking die zonder opzet tot stand komt. Indien geregeld ervaringen van eenzelfde aard worden opgedaan, gaan deze ervaringen na verloop van tijd, door hun gestadige, cumulatieve invloed, de handelwijze en denkwijze van de persoon in kwestie „ombuigen” en deel uitmaken van zijn instelling. De handelingen van een individu worden dus niet uitsluitend bepaald door aanleg of door de gegeven situatie, doch evenzeer door de nawerking van alle vroegere ervaringen.

Hiertegenover staat de *opzettelijke vorming* waarbij, bv. door de opvoeder, *doelbewust* een voorbeeld wordt gegeven, een denkwijze of -richting wordt geïnitieerd of in het algemeen een positief opvoedende handeling wordt gesteld.

Invloed van milieu en omstandigheden

De onopzettelijke vormende werking komt voornamelijk tot uiting in de invloed die wordt uitgeoefend door de aard van het milieu en de leefwijze.

De rekruten worden, van de eerste dag dat zij onder de wapenen zijn af, in een groep leeftijdsgenoten geplaatst die zij meestal niet kennen en waarmee zij, nolens volens, zullen moeten omgaan. De aanpassing aan deze plotselinge, ongewenste milieuwijziging wordt hen opgedrongen. Ontdaan van hun oorspronkelijke burgerstatus zoeken zij hun toevlucht in de omgang met lotgenoten en ook hij die zich bewust tracht af te zonderen wordt in het algemeen al gauw gedwongen tot aanpassing aan de groepsnorm. Hierbij worden de oorspronkelijke sociale verschillen, voor

zover deze bestonden, in feite teruggebracht tot de afstand tussen de bedden.

Door het nauwere, voortdurende contact met jongelui uit andere omgeving en kringen, en van uiteenlopende beschavingsniveaus, wordt een zekere blikverruiming veroorzaakt en begrip voor anderen bevorderd. De keerzijde van de medaille is uiteraard dat ook een nivellerende werking optreedt, die voor sommigen een achteruitgang zal betekenen.

Overigens dient niet slechts ten opzichte van de lotgenoten, doch eveneens ten opzichte van de gehele militaire samenleving een aanpassing tot stand te komen. De strakke, hiërarchieke structuur, waarmee de rekrut dagelijks wordt geconfronteerd, accentueert zijn ondergeschiktheid en stelt, vooral aanvankelijk, grote eisen aan het aanpassingsvermogen.

Behalve een verandering van milieu, treedt ook een verandering van de levensomstandigheden op. De gehele leefwijze van de rekrut wordt grondig gewijzigd en aangepast aan de karakteristieke behoeften van het militaire bedrijf.

Uit doelmatigheidsoverwegingen is een ingewikkeld samenstel van regels en roosters ontworpen, die vlotheid, punctualiteit, orde en regelmaat dienen te verzekeren. Zonder uitzondering hoedanigheden die in elke grote organisatie, en zeer beslist in de militaire organisatie, onontbeerlijk zijn. Echter: „*the Army has its own peculiar way of washing windows*” en het behoeft geen verwondering te wekken dat vele jongelui het belang van bepaalde voorschriften en leefregels niet voldoende beseffen. De normen, die zij gewend waren te hanteren, verschillen van de militaire maatstaven. Toch zullen, zoals ook de gestadige drup de zwaarste steen uitholt, na verloop van tijd nagenoeg alle betrokkenen zich deze hoedanigheden enigszins eigen maken.

De verwijdering uit de familiekring en de noodzaak alleen tussen vreemden te verkeren oefenen eveneens een karaktervormende invloed uit. Raad en bijstand van ouders of andere opvoeders blijven achterwege en de militaire meerdere zal nooit als volledige vervanger kunnen optreden. De ontplooiing van de zelfstandigheid wordt hierdoor zeker bevorderd.

Opzettelijke vorming

De militaire opleiding is erop gericht om, achtereenvolgens, de enkele man en het georganiseerde verband geschikt te maken voor de oorlogstaak. De gevechtswaarde van een krijgsmacht is echter niet slechts afhankelijk van de militair-technische

vaardigheid die het personeel zich eigen heeft gemaakt, doch ook van het moreel. Het aankweken van deze hoedanigheden wordt dan ook als een primaire taak beschouwd.

HET TEAMVERBAND

Zowel in de gevechtszone als in het achterland dienen vele handelingen in teamverband te worden verricht, en de noodzaak doet zich voor om de leden van deze teams zo nauw mogelijk met elkaar te binden.

Door op een zo vroeg mogelijk tijdstip de „oorlogseenheden” te formeren wordt deze samenhang bevorderd. De teamleden, die tot dusver slechts individuele opleiding hadden genoten, worden nu gewend aan het werken in een organiek verband. Het militaire resultaat, in casu de gevechtsvaardigheid, die het doel is van de opleiding, behoeft hier geen nadere explicatie. Gelijkijdig worden echter kameraadschap en verantwoordelijkheidsbesef ontwikkeld, welke eigenschappen ook in de burgersamenleving van grote waarde zijn.

Hoewel de teamvorming misschien het duidelijkst wordt geïllustreerd bij de tactische wapens van de landstrijdkrachten, is het bovenstaande in gelijke mate van toepassing bij andere krijgsmachtdelen. Men denke slechts aan het verband tussen bv. de vlieger, het technisch grondpersoneel en de parachutepakkers of aan de verantwoordelijke functies van radar- en navigatiepersoneel enz. Over de gehele linie kan de gevechtstaak slechts door een gezamenlijke inspanning worden vervuld.

LICHAMELIJKE OPVOEDING

Aangezien in een mogelijke toekomstige oorlog, naar verwachting, uitzonderlijk hoge eisen zullen worden gesteld aan zowel mentaal als fysiek uithoudingsvermogen, dienen de lichamelijke conditie van de troep, alsmede de wil om vermoeienissen en ontberingen te overwinnen, tot een zo hoog mogelijk peil te worden opgevoerd. De lichamelijke opvoeding is, in het bestek van de militaire opleiding, een middel om dit doel te bereiken.

In aanmerking genomen dat, naar men aanneemt, de mens een eenheid vormt waarin lichamelijke en geestelijke factoren nauw zijn verbonden en elkaar in evenwicht houden (psychisch-fysische eenheid) dient de opvoeding erop te zijn gericht zowel de geestelijke als de lichamelijke ontwikkeling te verzorgen. Hoewel in dit verband in het gehele land een snelle verbetering optreedt, ligt het accent dikwijls nog te veel op het kennisondericht.

De militaire lichamelijke opvoeding kan derhalve

voor vele dienstplichtigen bijdragen tot het opheffen van een achterstand. Hoe meer, behalve aan conditietraining, aandacht wordt besteed aan de spelsport, hoe meer ook sprake is van karaktervorming, waarbij ploeggeest en zelfdiscipline, behalve sportiviteit en doorzettingsvermogen, de voornaamste aspecten zijn.

DISCIPLINE EN CORRECTIES

Een leger, en in het bijzonder een leger in tijd van oorlog, is niet denkbaar zonder discipline. Iedere commandant dient erop te kunnen rekenen dat zijn ondergeschikten, ook onder moeilijke omstandigheden, de ontvangen opdrachten vlot en correct ten uitvoer brengen. In een toekomstig gewapend conflict, onder de constante dreiging van de moderne massavernietigingswapens zal het veelvuldig kunnen voorkomen dat kleine of zeer kleine eenheden, ja zelfs de enkele man, temidden van een ontegenzeggelijk grote wanorde, zonder controle of toezicht hun taak zullen moeten vervullen.

Door de consequente handhaving van gehoorzaamheid en tucht, indien op juiste wijze toegepast, wordt de zelfdiscipline ontwikkeld. Niet slechts de militaire, doch eveneens de burgersamenleving is hierbij gebaat.

De mogelijkheid tot corrigeren is uiteraard een absolute voorwaarde voor handhaving van de discipline. De overtreder van een regel dient ervan te worden overtuigd dat deze regel moet worden aanvaard en dat aanpassing zijnerzijds noodzakelijk is. Ongeacht de zwaarte heeft elke redelijke correctie een positief opvoedkundige waarde, aangezien hierdoor de betrokkenen wordt gewezen op de noodzaak zich aan te passen aan de eisen, die een bepaalde samenleving, uit doelmatigheidsoverwegingen en in het algemeen belang, stelt.

BIJZONDERE OPVOEDING

De behoefte bestaat om militairen, die blijk hebben gegeven niet in het gareel te kunnen blijven, aan een straffer regiem te onderwerpen. Onder meer voor dit doel is het Depot voor Discipline ingesteld. De praktische waarde van dit instituut wordt nog niet overal ten volle onderkend, aangezien men dikwijls slechts de „strafklasse” voor ogen heeft en aan de mogelijkheden van de „tucht-klasse” voorbij gaat. De tucht-klasse is geheel ingesteld op de opvoeding van de „pupillen” tot lid van een georganiseerde samenleving. Een groot aantal van de jongelui die in deze tucht-klasse worden geplaatst blijkt in moeilijkheden te zijn

gekomen door een onjuiste en/of onvolledige opvoeding. Veelal is een gebrek aan aanpassingsvermogen, gemeenschapszin en verantwoordelijkheidsbesef de oorzaak van een conflictsituatie. Het is echter niet noodzakelijk dat de betrokkenen meermalen moeten zijn gestraft alvorens plaatsing in een tuchtklasse kan volgen. In bepaalde gevallen kan zelfs plaatsing in een tuchtklasse als preventieve maatregel worden overwogen.

Het is uiteraard moeilijk om concrete cijfers te geven over de bereikte resultaten. Men kan echter aannemen dat ca. 60% een duidelijk waarneembare verbetering ondergaat.

VOORLICHTING

De aspecten van de opzettelijke vorming, die hiervoor werden beschouwd, kunnen zonder uitzondering onder de noemer „opleiding” worden samengevat. Zulks aangezien de genoemde, bewuste activiteiten a priori zijn gericht op het initiëren en verhogen van de „technisch/tactische” inzetbaarheid van de troep.

De gevechtswaarde wordt echter, behalve door de gevechtvaardigheid, in sterke mate bepaald door het moreel, met andere woorden door de positieve instelling ten opzichte van de gemeenschappelijke taak en door de bereidheid van zowel de enkele man als het grotere verband om zich volledig in te zetten.

Het is dan ook zeer begrijpelijk dat het als een verantwoordelijkheid van iedere commandant op elk niveau wordt beschouwd om ononderbroken aandacht te besteden aan de moreelszorg. Wijlen Generaal Patton onderstreepte het belang van deze verantwoordelijkheid zeer kernachtig op de volgende wijze:

„My theory is that a commander does what is necessary to accomplish his mission, and that nearly 80% of his mission is to arouse morale in his men . . .

De vele factoren, die bepalend kunnen worden genoemd voor het moreel, zijn reeds meermalen uitvoerig besproken. In het bestek van deze beschouwing moge echter nogmaals de aandacht worden gevestigd op de noodzaak om de man de achtergronden en het „waarom” te leren begrijpen van de gemeenschappelijke taak; een taak die slechts kan worden volbracht indien ook hij zijn bijdrage levert.

Men tracht dit doel te bereiken door een doelgerichte voorlichting, waardoor de troep niet slechts op de hoogte wordt gehouden van de gang der gebeurtenissen, doch tevens een inzicht wordt verschafte van de waarden en verworvenheden die op

het spel staan en in het algemeen belang moeten worden verdedigd.

De intensiteit van de voorlichting, alsmede de gekozen onderwerpen, zijn uiteraard bepalend voor het resultaat, doch eveneens voor de opvoedkundige waarde die aan de voorlichting kan worden toegekend. Indien men erin slaagt om de soldaat, behalve een bepaalde feitenkennis, een inzicht te verschaffen omtrent de maatschappij waarvan hij deel uitmaakt, omtrent de waarde van onze democratische instellingen enz., zal een en ander zeker bijdragen tot zijn ontwikkeling als lid van de nationale samenleving.

GEESTELIJKE VERZORGING

Een verhandeling over de vorming van de soldaat zou niet volledig zijn indien aan de geestelijke verzorging zou worden voorbijgegaan. Zulks in het bijzonder aangezien juist de militair in situaties kan komen te verkeren, die hem direct confronteren met vragen omtrent leven en dood.

De geestelijke verzorgers in de Krijgsmacht hebben in zekere zin een tweeledige taak. Enerzijds zorgen zij ervoor dat de jonge militairen, nu zij zijn verwijderd uit hun oorspronkelijke omgeving, tóch in staat zullen zijn om hun kerkelijke plichten te vervullen. Anderzijds treden zij „vormend” op, zowel tijdens bijeenkomsten in vormingscentra (die slechts door een relatief gering aantal vrijwilligers worden bezocht) als tijdens de wekelijkse „lesuren” Geestelijke Verzorging. De opvoedende waarde die aan deze bijeenkomsten mag worden toegekend kan hier echter moeilijk worden omschreven. Deze is immers afhankelijk van de behandelde onderwerpen waarbij in het algemeen zowel algemene karaktervormende als religieuze factoren een rol spelen.

Waar echter het accent ook moge liggen, in elk geval kan worden aangenomen dat ook de geestelijke verzorging zal bijdragen tot een vorming in positieve zin van diegenen, die niet bij voorbaat een afwijzende houding aannemen.

Vrijtijdsbesteding

Hoe het samenspel van opleiding en oefeningen ook is ingekleed, er zal altijd vrije tijd bestaan, en de wijze waarop deze tijd wordt besteed verdient doorlopende aandacht.

Verveling en doelloze ledigheid zijn uitermate nadelig voor het moreel; bovendien moeten eventuele negatieve invloeden waaraan de jonge rekrut kan worden blootgesteld, zoveel mogelijk worden tegengegaan. Door het scheppen van ont-

spannings- en vormingsmogelijkheden wordt getracht hiervoor een oplossing te vinden.

RECREATIE

De opvoedende waarde van de activiteiten op het gebied van de passieve ontspanning is naar mijn mening op zijn minst twijfelachtig. Het esthetische en culturele peil van de voorstellingen, die in het algemeen aan de troep worden geboden, wordt in grote lijnen aangepast aan de gemiddelde smaak van het publiek. Hoewel ongetwijfeld steeds dient te worden gestreefd naar een verhoging van het niveau schijnt het irreëel, te verwachten dat passieve recreatie met een duidelijk vormende waarde door het merendeel van de jonge dienstplichtigen voldoende zal worden geapprecieerd.

De didactische tentoonstellingen, die voor de eerste maal ter gelegenheid van de Rembrandt-herdenking in 1956 werden georganiseerd, hebben weliswaar, het aantal bezoekers in aanmerking genomen, een onverwacht resultaat geboekt; het blijft echter een open vraag in hoever deze activiteit niet voornamelijk ten goede zal komen aan diegenen, die reeds vóór hun indiensttreding een bepaalde culturele belangstelling hadden.

De actieve recreatie, in de vorm van zelfwerkzaamheid, zoals knutselen, enz., blijft nagenoeg geheel een initiatief van de man zelf. De krijgsmacht heeft hiervoor de nodige faciliteiten beschikbaar gesteld en zodoende de activiteit van de betrokkenen gestimuleerd. De kiemen van deze activiteit moeten echter reeds tevoren aanwezig zijn geweest.

BURGER-VAKOPLEIDING

De periode van de eerste oefening betekent voor vele dienstplichtigen een onderbreking of uitstel van studie óf, indien zij reeds een betrekking hadden aanvaard, een stilstand voor wat betreft verdere ontplooiing in hun werkkring. Het is derhalve begrijpelijk dat de betrokkenen zich afvragen in hoever een achterstand wordt veroorzaakt, die hun latere inpassing in het arbeidsproces nadelig zal beïnvloeden.

Dientengevolge ontstond de behoefte om studie of vakbekwaming ook gedurende het vervullen van de dienstplicht zoveel mogelijk te kunnen voortzetten. Om hierin te voorzien is in 1952, voor de bij KL en KLu dienende militairen de mogelijkheid geschapen om, door bemiddeling van de Dienst Welzijnszorg Leger, tegen sterk gereduceerde lesgeelden, schriftelijk of mondeling onderwijs te volgen bij gecontracteerde burgerinstituten.

Bovendien bleek echter behoefte te bestaan aan „praktisch” vakonderricht voor beroepen die een bepaalde handvaardigheid vereisen. Teneinde de mogelijkheden in dit verband te onderzoeken zijn sinds enkele jaren in de legerplaats 't Harde en op de vliegbasis Eindhoven cursussen in bedoelde vakken gegeven. Onder verantwoordelijkheid van een speciaal hiervoor bij het ministerie van Defensie aangestelde „coördinator van de burgervakontwikkeling” worden deze lessen in geheel militaire werkplaatsen met de modernste outillage door militaire instructeurs gegeven.

Voorlopig is nog slechts sprake van een experiment, maar het is de bedoeling om, aan de hand van de resultaten, t.z.t. een definitieve regeling te ontwerpen. De „experimentele” regeling die oorspronkelijk in 't Harde werd toegepast hield in theorie o.a. in dat, wanneer de betrokkenen tenminste 2 vrije uren per week aan deze opleiding besteedden, ook 2 diensturen per week beschikbaar werden gesteld. Het is in dit verband van het grootste belang dat terdege wordt onderzocht tot welke grens dergelijke faciliteiten kunnen worden uitgebreid. Ongeacht het feit dat zowel betrokkenen als de gehele maatschappij baat hebben bij een goede vakopleiding, *tóch mag de gevechtsopleiding van de strijdkrachten nimmer worden belemmerd door onvoldoende overwogen compromissen tussen burger- en militaire belangen.*¹

Staatsburgerlijke vorming

Vooraf sedert Wereldoorlog II is de opvoeding tot „staatsburger”, met andere woorden de verstandelijke bekwaming van de jonge man om als volwaardig burger zijn plaats in de maatschappij in te nemen, in veel landen, waaronder *Nederland*, een onderwerp van intensieve studie gaan vormen. In het algemeen gaan de gedachten uit naar een gerichte voorlichting, teneinde de man kennis bij te brengen omtrent structuur en problemen van onze samenleving en omtrent de geldende ethische beginselen. Tevens zou een gezonde levens- en wereldbeschouwing worden bevorderd.

Men mag de moeilijkheden, die zich voordoen bij het opstellen van een voorlichtingsprogramma met een dergelijke strekking niet onderschatten. Juist in democratische staten kunnen en mogen vele uiteenlopende opvattingen naast elkaar bestaan, en als gevolg hiervan wordt de bepaling van onderwerp, benadering en accent een uiterst subtiel

¹ De vijfdaagse werkweek zal ook hier zeer belemmerend werken! Red.

spel, waarbij rekening moet worden gehouden met de stromingen, die in den lande bestaan. Indien de overheid té duidelijk partij zou kiezen, zou de voorlichting een propagandatint aannemen en hierdoor aan waarde inboeten.

Uiteraard is het wel mogelijk om de voorlichtingsactiviteit in het kader van de moreelszorg in die zin uit te breiden dat ook gegevens omtrent de eigen samenleving, algemene burgerplichten, enz. erbij worden betrokken. *Ook nu mag het niet de bedoeling zijn om het denken te uniformeren; de opzet moet zijn de betrokkene zoveel feitenkennis te verschaffen dat hij in staat is zelf de gevolgtrekkingen te maken.* Het behoeft geen betoog dat het opstellen van voorlichtingsprogramma's alsmede het uitwerken van de stof een zeer grote deskundigheid eisen, onder meer op psychologisch en sociologisch terrein.

Tenslotte rijst de vraag in hoever de krijgsmacht in dit verband een taak behoort te hebben. De vorming waarvan hier sprake is, zou niet slechts aan de voorwerkelijke dienst opgeroepen dienstplichtigen, doch aan de gehele jeugd ten goede moeten komen. Daar de leerplicht is ingesteld om de jeugd de noodzakelijke minimale scholing te geven voor haar toekomstige plaats in de nationale samenleving, schijnt het meer voor de hand te liggen wanneer de staatsburgerlijke vorming deel uitmaakt van het algemeen onderwijs. Het is echter twijfelachtig of de jeugd in de leerplichtige leeftijd reeds in voldoende mate is gerijpt om van deze voorlichting voldoende te profiteren.

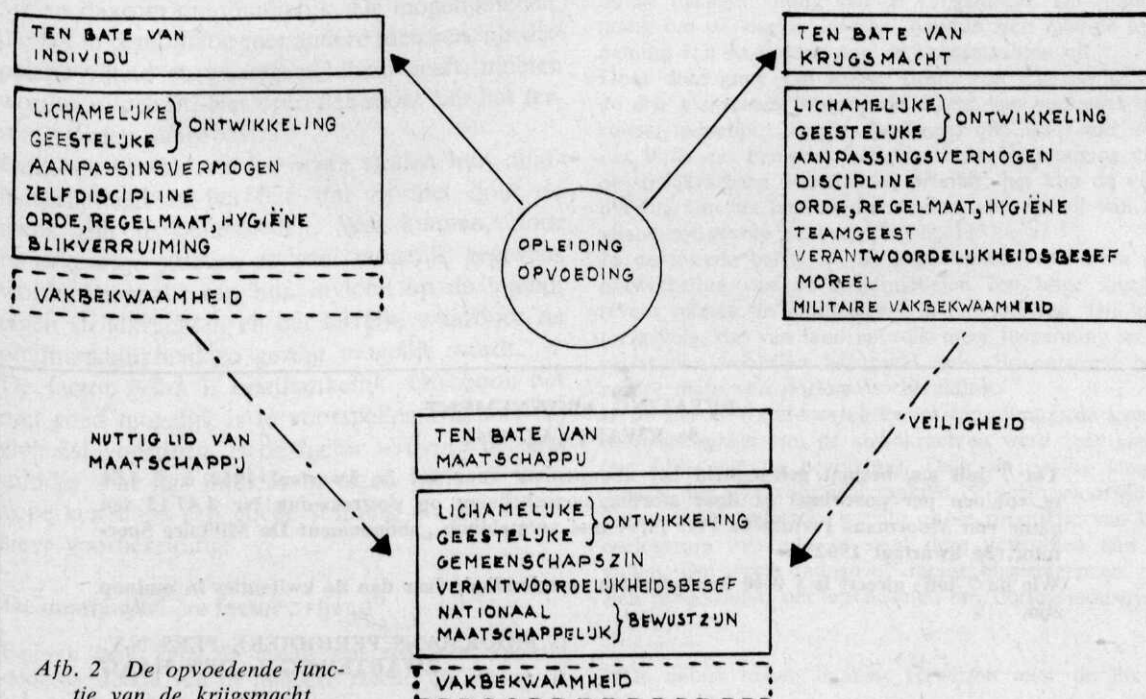
De opvoeders

In het algemeen kan men stellen dat de dienstplichtigen, ongeacht voor welke rang of functie zij worden bestemd, tijdens hun diensttijd worden geleid door beroeps- of overeenkomstig personeel. Deze categorie militaire meerderen dient de ondergeschikten bepaalde militaire vaardigheid te onderwijzen en daarenboven de ontwikkeling van een juiste mentaliteit en een hoog moreel te bevorderen. Dit laatste kan slechts gebeuren indien zij voldoende kennis en inzicht hebben ten aanzien van de factoren, die hierbij bepalend kunnen zijn. Het is echter bovendien noodzakelijk dat allen, die tot deze categorie behoren, zich rekenschap ervan geven dat zij in feite doorlopend door de grotere groep van dienstplichtigen worden geobserveerd en gekritiseerd.

Door hun voorbeeld, houding en werkwijze leveren zij, onopzettelijk, eveneens een bijdrage tot de opvoeding van hun jonge ondergeschikten. Zulks afgezien van de bewuste activiteiten op het gebied van opleiding en vorming.

Conclusies

1. De krijgsmacht kan, door wezen en werkwijze, een vormende invloed uitoefenen op hen, die voor het volbrengen van de eerste oefening onder de wapenen komen.
2. Vele, op de militaire doelstelling gerichte acti-

Afb. 2 De opvoedende functie van de krijgsmacht

viteiten beïnvloeden de ontwikkeling van de dienstplichtigen in positieve zin.

3. De activiteiten op het gebied van de ontwikkeling van niet specifiek militaire kwaliteiten kunnen ongetwijfeld het algemeen belang dienen, doch de zuiver militaire inspanning mag hierdoor niet worden belemmerd.

4. De militaire meerderen dienen zich reenschap ervan te geven dat zij een bijdrage kunnen leveren tot de opvoeding van een essentieel deel van het lichamelijk en geestelijk kapitaal van de natie, dat voor een bepaalde tijd onder hun hoede is gesteld.

5. Een juiste opleiding en opvoeding binnen de krijgsmacht komt tenslotte ten goede aan het individu, aan de maatschappij als geheel, en aan de krijgsmacht zelf.

Literatuur

- R. Girardet — *La société militaire*. Parijs (1953).
S. A. Stouffer — *The American soldier*. Princeton (1949).
J. A. A. van Doorn — *Sociologie van de organisatie*. Leiden (1956).
J. G. Garders — *Intree in die maatskaplike taak*. Bundesmin. f. Verteidigung — *Schicksalsfragen der Gegenwart. IV. Leitsätze für die Erziehung des Soldaten*. Tübingen (1959).
J. H. Ruijsch van Dugteren — *De mens en zijn vorming in het bedrijf*. Bussum (1953).
J. H. D. van Kuik — *Wat is vorming/Militaire vorming*. V.O.K.L. (1959).
J. H. D. van Kuik — *De vorming van de Nederlandse soldaat*. Ned. Gesprekcentrum (12).
Appel (1954/55/56).
De reserve officier (1955).
Tschr. v. militaire documentatie (85).
Publikaties Centraal Bureau voor de Statistiek.

BETALING ABONNEMENT 3e KWARTAAL 1962

Tot 7 juli a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 3e kwartaal 1962 à f 4,50 te voldoen per postwissel of door storting/overschrijving op postrekening Nr 4 47 15 ten name van Moormans Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 3e kwartaal 1962”.

Wie na 7 juli gireert is f 0,40 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1, DEN HAAG

Onafhankelijke factoren in de oorlogvoering

door G. W. VAN DER LINDEN, Kapitein der Infanterie

Om tot een beoordeling van de toestand van een operatie te kunnen komen, zullen de bevelhebber en zijn staf moeten beschikken over een aantal factoren, die zo nauwkeurig mogelijk bekend moeten zijn. Dit geeft geen moeilijkheden voor die, welke volledig worden beheerst, zoals de eigen strijdkrachten. Voor andere echter wordt het bepalen van de waarde moeilijker. Deze factoren: *vijand, terrein, klimaat en weer, geluk en wrijving* zijn onafhankelijk, aangezien zij niet door de eigen middelen zijn te beïnvloeden.

De *vijand* heeft zijn eigen wil en kan zijn optreden in zekere mate onafhankelijk van onze operaties doen verlopen. Wat zijn acties zullen zijn, kan alleen worden vermoed; een bestudering van zijn strategie en tactiek, zijn sterkte en disposities, organisatie en groepering kan een beeld vormen van zijn mogelijkheden, waarmee bij het beoordelen van de toestand rekening dient te worden gehouden. Welke mogelijkheid de vijand echter zal effectuëren, is nooit met honderd procent zekerheid te zeggen.

De onafhankelijkheid van de factor *terrein* ligt op een ander vlak. Het terrein is niet veranderlijk en daarom onafhankelijk. De mogelijkheden, die het in combinatie met andere factoren, als dispositie vijand en weersgesteldheid geeft, moeten worden uitgebuit. Het optreden moet aan het terrein worden aangepast.

Ook het *klimaat en het weer* vinden hun onafhankelijkheid in het feit, dat zij niet door de mens zijn te beïnvloeden. Wel kunnen, door nauwkeurige studies, zo veel mogelijk gegevens worden bepaald van hun invloed op de vijand, eigen strijdkrachten en het terrein, waardoor de onafhankelijkheid zo gering mogelijk wordt.

De factor *geluk* is onafhankelijk. Ofschoon het niet goed mogelijk is te voorspellen wanneer hij zich zal voordoen, is de factor *wrijving* het iets minder; het ligt immers in eigen hand deze te beperken door een goede training en een intensieve voorbereiding.

De onafhankelijke factor „vijand”

Eeuwen lang werd de macht van een staat bepaald door de sterkte van de militaire macht, die hij op de been wist te brengen. In de 16e eeuw beschikten de

verschillende Europese landen over beroepslegers, waarvan de sterkte, in verhouding tot de bevolkingsgrootte, gering was. Deze legers werden hoofdzakelijk gevormd door huurlingen en avonturiers, die volkomen buiten het volk stonden.

In de 17e eeuw werden de legers genationaliseerd en voelden zich dientengevolge meer verbonden met het volk. Daar ook deze legers nog steeds een beroeps-karakter hadden, was de oorlogssterkte gelijk aan de vredessterkte. De bewapening en de uitrusting stelden nagenoeg geen eisen aan de nationale industrie en economie; het volk had geen noemenswaard aandeel in de oorlog (uitgezonderd bij de belegering van een stad). De ruimte, nodig om een oorlog te voeren, was, gezien de geringe sterkten van de legers, meestal beperkt. Beschouwingen over de oorlog en het militaire bedrijf beperkten zich dan ook tot deze ruimte, het slagveld. Reserves konden, indien nodig, uit het achterland worden „gekocht”, zonder daar de economische toestand aan te tasten. Onder Frederik de Grote bereikte deze vorm van oorlogvoering zijn hoogste graad van perfectie. Tegen het eind van de 18e eeuw kondigden zich de revoluties aan en de beroepslegers van de vorsten werden verslagen door de massa van het volk. Onder de regering van Napoleon zien wij deze evolutie in de krijgsmacht zich verder ontwikkelen. Het leger werd een militieleger, en er werden hogere eisen gesteld aan bewapening en uitrusting. Dit had tot gevolg, dat een groter deel van de bevolking een aandeel kreeg bij de instandhouding van de krijgsmacht. De ruimte, nodig om de slag te leveren, breidde zich met de toeneming van de grootte van de krijgsmachten uit.

Door deze gang van zaken kwam von Clausewitz tot de drie elementen, waarop de macht van een staat berustte, namelijk: „*Es ist die Streitkraft, das Land und der Wille des Feindes*” ((1)¹ blz. 112). Vernietiging van de strijdkrachten was daarbij primair; het kon de verovering van het land en het breken van de wil van de vijand tot gevolg hebben ((1) blz. 113).

In de tweede helft van de negentiende eeuw nam de ontwikkeling van de strijdmiddelen een hoge vlucht; tevens namen de militielegers in omvang toe. Dit had tot gevolg, dat van land en volk meer inspanning werd geëist dan voordien het geval was. Er ontstond een zekere mate van oorlogsvoorbereiding.

In de Eerste Wereldoorlog kwam een climax; de kwantitatieve sterkte van de strijdkrachten werd zeer groot (tot 14% van de bevolking). Daar de oorlog langer duurde dan was voorzien, raakten de oorlogsvoorraden uitgeput. De industrie, gericht op de produktie van het oorlogstuig was niet in staat deze voorraden aan te vullen. De „vredesindustrie” moest bijspringen en zag zich genoodzaakt om te schakelen op „oorlogsindustrie”.

¹ De cijfers tussen haakjes verwijzen naar de literaturopgave.

Een zeer groot deel van volk en economie werd nu direct of indirect bij de oorlog betrokken.

Zolang echter de strijdkrachten de strijd wisten vol te houden, waren land en volk nagenoeg ongrijpbaar voor de tegenstander. Nagenoeg, want indirect konden zij worden aangevallen, indien de mogelijkheid aanwezig was de stroom van in te voeren benodigde grondstoffen en produkten, noodzakelijk voor het voeren van een oorlog, door een blokkade af te snijden. Voorts werd het, door de ontwikkeling van de radio, mogelijk door het voeren van propaganda de wil van het vijandelijke volk te ondermijnen.

De grote ontwikkeling van het vliegtuig, in de periode na de Eerste Wereldoorlog, maakte het mogelijk het vijandelijke land en volk rechtstreeks aan te vallen. Het land kwam geheel of gedeeltelijk in de vuurlinie te liggen, daar afweermaatregelen tegen luchtaanvallen moesten worden genomen. Hierbij kwam, dat de grote vlucht, die de techniek in de perioden tussen de beide wereldoorlogen maakte, het zwaartepunt van de strijdmiddelen verlegde van de strijdkrachten naar de uitvinder; van het front naar het achterland. De oorlog had een totaal karakter gekregen; hij strekte zich óók uit tot land en volk.

De Tweede Wereldoorlog heeft bewezen, dat de volgorde van belangrijkheid, zoals von Clausewitz deze heeft vastgesteld, niet meer juist is. Er was toen geen volgorde van belangrijkheid meer. De drie elementen van von Clausewitz, waarop hij de macht van een staat of bondgenootschap liet berusten, zouden kunnen worden omgezet in de volgende moderne visie:

1. *de militaire macht;*
2. *het economisch potentieel;*
3. *de morele kracht van het volk.*

Een vierde element zou verder kunnen worden toegevoegd:

4. *de politieke macht*

Zag von Clausewitz de macht van een staat als de *som* van zijn drie elementen, Eisenhower heeft deze macht aangeduid als een *produkt*: „*if anyone of these factors falls to zero, the whole is zero*”.

Bovengenoemde elementen, waarop de macht van een staat of bondgenootschap berust, zijn niet te scheiden. Zij zijn met elkaar verweven en van elkaar afhankelijk en vormen alle vier tezamen de factor vijand. Het ligt echter buiten de omvang van deze verhandeling het niet-specifiek militaire te behandelen. Daarom zullen de laatste drie elementen niet verder in beschouwing worden genomen. Slechts daar, waar zulks niet kan worden vermeden, zullen zij uiteraard, maar dan zeer oppervlakkig, ter sprake worden gebracht.

De militaire macht

Tot de militaire voorbereidingen van de strijd in een operatietoneel behoort o.a. „het inwinnen van gegevens van politieke en van strategische aard”. Dit dient reeds in vreedstijd te geschieden. De gegevens van politieke aard kunnen voor de strategie van belang zijn, bv. bij bondgenootschappen. Die van strategische aard zijn nodig om de defensie van een land in de juiste banen te leiden en om de militaire plannen te kunnen opmaken. Het zal echter zeer moeilijk zijn om de nodige gegevens te verkrijgen, daar de tegenstanders al het mogelijke zullen doen om dit te beletten. Door deze bescherming van de militaire macht wordt de sterktebepaling hiervan ten zeerste bemoeilijkt. Hierin schuilt de onafhankelijkheid van de factor vijand.

De factoren waaruit de militaire macht is opgebouwd zijn:

- de morele krachten;
- de intellectuele krachten;
- de materiële krachten.

1. De morele krachten

Van Napoleon is de uitspraak, dat de betekenis van de morele kracht op drievierde moet worden geschat van de totale waarde van de militaire kracht.

De morele kracht is gebaseerd op het geloof, in de rechtvaardigheid van de doeleinden waarvoor men strijdt en in de overwinning. Zij wortelt in de morele kracht van de natie; men vindt immers de goede zowel als de slechte eigenschappen van het volk in het leger terug. Een natie, die het vertrouwen in eigen kracht heeft verloren, mist de basis voor de vorming van goede strijdkrachten. Indien de oorlog bovendien wordt gevoerd uit motieven, die de algehele instemming van het volk wegdragen en indien men bereid is zich de zwaarste offers voor het bereiken van het oorlogsdoel te getroosten, dan zullen de strijdkrachten gemakkelijker de zware lasten van de oorlog kunnen dragen.

Hieraan vooral was het hoge moreel toe te schrijven van de legers, die in de oorlogen van 1813-1815 de volkeren bevrijdden die onder het juk van de Franse onderdrukking zuchtten.

Het Duitse leger in 1870-1871 ontleende zijn grote kracht aan het feit, dat het wist, dat het Duitse volk het volste vertrouwen in zijn leger had. Bij de Fransen was het omgekeerde het geval; het volk werd moedeloos en beschuldigde de aanvoerders van verraad, waardoor het moreel van het leger een gevoelige knauw kreeg.

Ook de godsdienstige overtuiging kan van grote invloed zijn op de morele krachten, getuige de kruistochten. In Europa zal tegenwoordig een godsdienstige tegenstelling in de oorlog weinig invloed hebben; buiten Europa bestaat zij echter nog wel (Mohammedanen).

Zeer belangrijk voor het kweken van een goed moreel is het vormen en onderhouden van discipline, het ontwikkelen van persoonlijk eergevoel en van saamhorigheidsgevoel. Hiervoor zijn karaktereigenschappen als plichtsbesef, wilskracht, geduld, volharding noodzakelijk. Van huis uit moeten deze eigenschappen in de natie aanwezig zijn. Zij moeten echter tijdens de schoolopleiding en in het leger verder worden ontwikkeld. Indien de karaktereigenschappen aanwezig zijn en op de juiste wijze worden bespeeld, zal ook een kada-verdiscipline, zoals deze in het Duitse leger in 1939 bestond, niet mogelijk zijn.

Belangrijk voor het moreel van de strijdkrachten is de invloed, die van de leiding uitgaat. Zij moet de troep immers blijven overtuigen van de noodzakelijkheid van de krachtsinspanning, die van hem wordt verwacht.

Ook de materiële voorziening heeft een zeer belangrijke invloed op het moreel. De strijdkrachten moeten ervan overtuigd zijn, dat de beste wapens tot hun beschikking staan en dat alles wordt gedaan, om het lichamelijk en geestelijk welzijn hoog te houden.

Resumerend kan worden gezegd, dat de morele krachten van de strijdkrachten zijn gebaseerd op de volgende punten:

1. het moreel van de natie;
 - a. geloof in de rechtvaardigheid van de doeleinden waarvoor wordt gestreden;
 - b. geloof in de overwinning;
 - c. godsdienst;
2. de discipline;
3. de leiding;
4. de materiële voorzieningen.

Van de drie laatste punten kan de waarde worden bepaald door het doen van waarnemingen bij oefeningen, door het bestuderen van voorschriften, vooral die, welke betrekking hebben op de bevelvoering en de psychologische oorlogvoering, door het bijwonen van parades e.d.

Het dient een doorlopend proces te zijn, dat voornamelijk in tijd van vrede zal kunnen worden uitgevoerd door de eigen militaire vertegenwoordiging.

Zo spoedig mogelijk zal moeten worden getracht het moreel van de vijandelijke natie door een „koude oorlog” te ondermijnen met alle daartoe

beschikbare middelen, zoals pers, radio e.a. In de „hete” oorlog kunnen hieraan andere middelen worden toegevoegd, zoals blokkade, terreurbombardementen, pamfletten.

Een vereiste is echter, dat hetgeen van eigen zijde te bieden is beter is; de eigen ideologie dient betere levensvoorwaarden te bieden dan de vijandige. De morele krachten van de eigen natie moeten groot zijn en er mag geen verdeeldheid heersen.

2. De intellectuele krachten

De bekwaamheid van een ieder zich op succesvolle wijze van zijn taak te kwijten, vormt de intellectuele kracht van de strijdkrachten. Vooral in de moderne tijd, gekenmerkt door zijn gecompliceerde samenstelling van de strijdkrachten met hun vele gespecialiseerde functies, moeten hoge eisen aan deze intellectuele krachten worden gesteld.

Deze krachten berusten in de eerste plaats op het geestelijke en sociale peil van de natie. Een agrarisch volk zal bijvoorbeeld meer moeilijkheden ontmoeten bij het vervullen van de vaak zeer technisch gespecialiseerde functies in de strijdkrachten dan een industrieel volk.

Wanneer in een natie de wil tot zelfbehoud groot is en de opleiding op een hoog peil ligt, zal dit de individualiteit van een ieder in de strijdkrachten ten goede komen. De eigenschappen die de militair tot een bruikbaar werktuig voor de strijd maken zijn immers verstand, scherpzinnigheid, moed, vastberadenheid, wilskracht, tegenwoordigheid van geest en besluitvaardigheid ((6) blz. 29). In de tweede plaats berust de intellectuele kracht op de geoefendheid van iedereen; van bevelhebber, staven en troepen. Deze geoefendheid kan reeds gedeeltelijk worden opgebouwd in de periode, die voorafgaat aan de opkomst voor eerste oefening. Indien de natie een militaire aanleg heeft, wordt de geoefendheid gemakkelijker aangeleerd, daar de basis reeds in de kinderjaren gelegd is (het Pruisische volk). Bovendien kan, door het instellen van semi-militaire organisaties, een militaire vorming worden gegeven vóór de opkomst voor eerste oefening (Hitler Jugend, Arbeitsdienst). Uiteindelijk volgt dan de eerste oefentijd, waarin de man, de eenheid en de staf militair worden gevormd en in welke periode de gevechtswaarde van de strijdkrachten wordt opgebouwd. Deze gevechtswaarde kan gedurende herhalingsoefeningen op peil worden gehouden ((5) blz. 43).

Bijzondere aandacht dient aan de bevelhebber te worden besteed. Bij hem berust immers de leiding over de operatiën; de morele en de intellectuele kracht van de strijdkrachten hangen voor een deel van hem af. Verstand en karakter dienen bij hem in evenwicht te zijn. Er zijn voor de bevelhebber geen grotere vijanden dan besluite-loosheid en gebrek aan moed ((6) blz. 29). Hij moet de waarde van de godsdienst beseffen. Hij moet zijn strijdkrachten ervan kunnen overtuigen, dat het geestelijk ideaal, waardoor zij worden geleid, het juiste is. Leiderschap berust op geestelijke waarden, op het vermogen anderen te bezielen; maar het moet worden gebruikt om de volgelingen op het goede pad te brengen en te houden ((22) blz. 86).

Het bepalen van de intellectuele krachten van de vijand zal moeten geschieden door een bestudering van de vijandelijke natie en haar strijdkrachten, waarbij bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de bevelhebbers.

Een voorbeeld hiervan is de studie, die Montgomery heeft gemaakt van zijn tegenstander in Noord-Afrika, Rommel. Toen Montgomery tot bevelhebber van de landingsstrijdkrachten voor de operatie OVERLORD, werd aangesteld, wist hij, dat hij opnieuw Rommel (als bevelhebber van de Heeresgruppe B) tegenover zich zou vinden. Door zijn vroegere studie van het karakter van Rommel, was hij in staat op 15 mei 1944 tegen de Engelse koning en Churchill de volgende verklaring af te leggen.

„Last February Rommel took command from Holland to the Loire. It is now clear that his intention is to deny any penetration: OVERLORD is to be defeated on the beaches. Rommel is an energetic and determined commander; he has made a world of difference since he took over. He is the best at the spoiling attack; his forte is disruption; he is too impulsive for a set-piece battle. He will do his level best to 'Dunkirk' us — not to fight the armoured battle on ground of his own choosing, but to avoid it altogether by preventing our tanks from landing by using his own tanks well forward. On D-Day he will try to force us from the beaches and secure Caen, Bayeux, Carentan . . . Thereafter he will continue his counter-attacks. But, as time goes on, he will combine them with a roping-off policy and he must then hold firm on the important grounds which dominates and controls the road axes in the bocage country” ((21) blz. 242).

De eigen strijdkrachten dienen beter te zijn dan de vijandelijke, niet alleen als geheel, maar ook het individu moet beter zijn in al zijn geestelijke waarden dan zijn tegenstander. *In beginsel ligt deze taak bij de opvoeding en opleiding vóór de eerste oefening, maar die zal daarna ook in het leger moeten worden voortgezet.*

3. De materiële krachten

De materiële krachten van een strijdmacht worden gevormd door personeel en materieel. De eerste, en gedeeltelijk ook de tweede, wordt bepaald door de slagorde. Hieronder dient te worden verstaan de wijze, waarop de strijdkrachten zijn georganiseerd, gegroepeerd en opgesteld. De slagorde wordt bepaald door een aantal factoren, namelijk de sterkte, de identificatie, de groepering en de militaire persoonlijkheid van de bevelhebbers. De sterkte wordt hoofdzakelijk bepaald door de sterkte aan personeel. Het zal duidelijk zijn, dat de bevolkingssterkte van een natie voor een zeer belangrijk deel de sterkte van het militaire contingent bepaalt, maar ook de bevolkingsopbouw, het gezondheidspeil en de leeftijdsopbouw oefenen hun invloed erop uit. Het economische bestel speelt hierbij eveneens een rol; het is onmogelijk alle krachten uit de industrie weg te trekken. Ook een aantal militaire factoren bepaalt mede de personeelssterkte, zoals de duur van de dienstplicht, het mobilisatiesysteem en de belangrijkheid van het operatiegebied. Verder wordt de sterkte nog bepaald door het aantal eenheden, ingedeeld naar type, niveau en bewapening.

Als tweede factor is de identificatie genoemd. Deze identificatie van de eenheden kan de basis vormen voor de volledige vijandelijke slagorde. Zij krijgt des te meer waarde, indien eenmaal de gevechtswaarde van de eenheid is vastgesteld; bovendien vergemakkelijkt zij het volgen van verplaatsingen van de vijandelijke eenheden.

Zo was het dan door identificatie voor de geallieerden mogelijk om vast te stellen, dat in maart 1944 vier van von Rundstedts beste divisies, 9 en 10 SS Panzer, Panzer Lehr en 349 Infanterie Division van West-Europa naar Polen werden verplaatst. Nadat het Russische offensief in de modder vastliep, keerde Panzer Lehr terug met nog vier andere, door de Russen zwaar geteisterde pantserdivisies, waaronder 1 SS Panzer (Adolf Hitler Division), die in België met voorrang weer op de been werd geholpen ((21) blz. 222).

De groepering, als derde factor genoemd, geeft de ontplooiing van de vijandelijke strijdkrachten aan. Kennis hiervan en van de bevelsverhoudingen is onmisbaar voor het bepalen van de vijandelijke mogelijkheden. Dat hierbij de identiteit van de eenheden een belangrijke rol speelt, behoeft geen betoog.

Eind mei 1944 hadden de geallieerden een vrij goed beeld van de Duitse strijdkrachten in West-Europa:

plaats	infdivs	pdivs	totaal
Nederland	4	1	5
Gebied tussen Schelde en Seine	16	3	19
Gebied tussen Seine en Loire	15	3	18
Gebied zuid van de Loire	4	2	6
Kanaaleilanden	1	—	1
Middellandse-Zeesector	9	2	11
Totaal	49	11	60

Verder was de scheidingslijn tussen de Heeres-
groepen B en G bekend ((21) blz. 231).

Ook het materieel van de vijandelijke strijdkrachten is van groot belang. Bij het bepalen van de vijandelijke slagorde heeft het een grote invloed. In de eerste plaats de mobiliteit. Gesteld is reeds, dat de groepering belangrijk is. Deze groepering, die o.m. door de dislokatie van de eenheden wordt bepaald, verliest echter heden ten dage hoe langer hoe meer haar waarde door de steeds toenemende mobiliteit. Hierdoor wordt het immers mogelijk een beslissende macht op de juiste tijd en op de juiste plaats in te zetten. Snelheid en massavervoer zijn hier de eisen, die worden gesteld. Het gebruik van de derde dimensie vereist een grote vloot voor luchtvervoer en een nauwe samenwerking tussen de land- en luchtmacht. Een verplaatsing over land vraagt een goed wegennet en een ruime vervoerscapaciteit, en een verplaatsing over zee vereist zeetransport, marinebeveiliging en een goede samenwerking met de marine. Bij luchttransport moet het materieel van de te vervoeren eenheid hieraan zijn aangepast.

De grote vernietigende uitwerking van de nucleaire wapenen maakt deze wapens tot een belangrijke component in de bepaling van de materiële krachten van een strijdmacht. Door de snelle inzetmiddelen kunnen zware verliezen worden toegebracht aan doelen, ver in het eigen etappegebied, waardoor eigen operaties twijfelachtig of onmogelijk worden.

Uit het voorgaande is gebleken uit welke componenten de materiële krachten van de strijdmacht zijn opgebouwd. Om deze krachten te leren kennen, zal het noodzakelijk zijn in vredes- zowel als in oorlogstijd een studie te maken van de (toekomstige) vijandelijke natie. Het resultaat van dergelijke studies dient te worden vastgelegd (slagordeboeken enz.); uitwisseling van deze resultaten bij een bondgenootschappelijk optreden is een vereiste.

Eigen eenheden moeten mobiel kunnen optreden, hetgeen een nauwe samenwerking vereist tussen

de verschillende krijgsmacht delen. „*Strategic mobility, basically, is getting there - getting to where you want to fight, in shape to fight*” ((16) blz. 12). Een belangrijke eis van mobiliteit is een superieure, flexibele organisatie, die logistiek is te steunen. Beveiliging tegen de uitwerking van nucleaire wapens is geboden en kan worden gevonden in verspreiding, geheimhouding en goede afweermiddelen.

Conclusie

De militaire macht van de vijandelijke strijdkrachten komt, zoals hiervoor is toegelicht, tot uiting in de drie factoren:

- de morele krachten;
- de intellectuele krachten;
- de materiële krachten.

De onafhankelijkheid van de militaire macht zal zo gering mogelijk dienen te zijn. Dit kan alleen door een zeer goede voorbereiding tot de oorlog, die reeds in vreedstijd dient te beginnen en die moet bestaan uit twee elementen:

- het verkrijgen van zoveel mogelijk inlichtingen over de vijandelijke militaire macht;
- een zo krachtig mogelijke opbouw van de eigen strijdkrachten.

Deze voorbereidingen dienen in oorlogstijd te worden voortgezet, zodat bij de eigen strijdkrachten steeds een maximum aan gegevens over de vijand bekend is en dat zij superieur zijn ten opzichte van hun tegenstanders.

De onafhankelijke factor „terrein”

In het terrein onderscheidt men twee vormen, het natuur- en het cultuurlandschap (het door de mens omgevormde natuurlandschap). Nagenoeg elk landschap vertoont de sporen van deze menselijke activiteit in de vorm van wegen, spoorwegen, dorpen en steden, kanalen en bruggen, bodembeteringen, enz. Samen met het natuurlandschap oefenen deze materiële manifestaties van de mens hun invloed uit op de gevechtshandelingen.

Het terrein speelt in alle oorlogshandelingen, tactische zowel als strategische, een rol. Samen met de factoren mens en bewapening wordt het verloop van de operaties erdoor bepaald. Hindernissen kunnen door de ene krijgsmacht, door haar goede organisatie en goed geoefende troepen met uitstekende bewapening doorschreden worden; een andere, die niet de bovengenoemde kwaliteiten bezit moet hen als ondoorschrijdbaar beschouwen ((3) blz. 387): Vaak vindt dit ook zijn

oorsprong in de aard van het volk, dat de krijgsmacht voortbrengt. West-Europeanen en Noord-amerikanen, gewend aan een goed wegennet in hun landen, hebben eerder de neiging een bepaald gebied ondoorschrijdbaar te noemen dan de bewoners van technisch minder ontwikkelde gebieden. Zo baanden zich de Marokkaanse bergtroepen, de Goumiërs, een weg door de Monti Aurunci in Italië, welk gebied door de Amerikanen voor onbegaanbaar werd gehouden ((2) blz. 114).²

Ongetwijfeld is het terrein van grote betekenis voor de oorlogshandelingen, maar zijn invloed mag niet worden overschat. Het terrein is nooit het doel. Het doel is de vernietiging van de vijandelijke strijdkrachten, waarbij het terrein wordt gebruikt om eigen strijdkrachten en wapens beter te kunnen ontplooiën, dan die van de tegenstander ((3) blz. 387).

De facetten van het landschap en de oorlogvoering

De facetten, die een belangrijke invloed hebben op de oorlogvoering zijn:

- het reliëf;
- de vegetatie;
- moerassen, rivieren, kanalen en meren;
- wegen en spoorwegen;
- nederzettingen ((2) blz. 29).

1. HET RELIËF

In bergachtig terrein wordt de aanvaller in zijn bewegingen ten zeerste gehinderd. Het wegennet is er meestal slecht, en de kwaliteit van de wegen zal minder zijn dan in vlak gebied. Hierdoor wordt de opmars moeilijker en vertraagd ((1) blz. 502).

Meestal zal een gebergte door verscheidene wegen in de aanvalsrichting zijn doorsneden, waarbij laterale wegen ontbreken. De aanvalsformaties moeten dan gescheiden van elkaar oprukken en kunnen zich eerst in het vlakke terrein achter het gebergte verenigen (Duitse inval in Griekenland). Het zwaartepunt van de verdediging zal dan achter het gebergte moeten liggen, om een verenigen van de verschillende aanvalsformaties te voorkomen ((3) blz. 389 en 391).

Zowel voor de verdediger als voor de aanvaller is het gevaar voor afsnijding steeds aanwezig, en de verbindingen naar achteren dóór het gebergte worden steeds bedreigd door een geïnfiltreerde vijand en subversieve elementen.

² Hetzelfde verschijnsel heeft men in W.O. II bij de Russen aangetroffen. Red.

Bergterrein vormt door de belemmeringen die het een krijgsmacht oplegt een goede flankdekking. Tot slot enkele opmerkingen over het gebruik van de verschillende wapens in bergachtig terrein. De waarde van tank- en gemechaniseerde eenheden is er geringer, dan in vlak terrein. Door de vaak steile hellingen is ontplooiing moeilijk, zo niet onuitvoerbaar; de nabijbestrijding van tanks door de infanterie wordt vergemakkelijkt ((2) blz. 29).

Ook de luchtmacht wordt in bergachtig terrein beperkt in haar mogelijkheden. De doelen kunnen niet van alle zijden worden benaderd, en in het algemeen zijn de dekkingen door de aard van het terrein beter dan in vlak gebied.

Nucleaire wapens zullen door de diepe insnijdingen veel van hun uitwerking inboeten.

2. DE VEGETATIE

Grote dichte boscomplexen zijn minder geschikt voor aanvallend optreden. Zij bieden de verdediger goede zichtdekking tegen zowel lucht- als grondwaarneming. Hiervan maakten de Russische terugtrekkende troepen in het voorjaar 1941 een dankbaar gebruik, wat tot gevolg had, dat de Duitse opmars sterk werd vertraagd. Voor gemotoriseerde en gemechaniseerde troepen zullen boscomplexen hindernissen zijn. Ook hier is de ontplooiing moeilijk.

Niet alleen bossen kunnen een obstakel vormen voor tank- en gemechaniseerde eenheden, maar ook de bocage van Normandië, met zijn vele heggen op kleine dijkjes bleek een zeer gunstig terrein voor de verdediger en heeft de geallieerden veel tijd en tanks gekost, door de goede camouflagemogelijkheden en de hierdoor ontstane nabijbestrijding van tanks.

3. MOERASSEN, RIVIEREN, KANALEN EN MEREN

Door de huidige ver doorgevoerde motorisatie en mechanisatie van de strijdkrachten is vooral een moeras- of merengebied een geweldige barrière voor het zware materieel. Een voorbeeld hiervan vormden de Pripetmoerassen in Rusland, die de Duitsers in de zomer van 1942 dwongen hun strijdkrachten door twee smalle corridors te persen: de Westrussische Rug en het gebied van Wolhynië. Eenzelfde hindernis wordt ook gevormd door de kunstmatige moerassen, de inundaties ((3) blz. 396) ((2) blz. 33).

Brede rivieren en kanalen vormen grote hindernissen, vooral indien de oevers moerassig of geïnundeerd zijn. Zij dwingen de aanvaller tot con-

concentratie van personeel en materieel. Door de toenemende mechanisatie worden de hydrografische obstakels groter in betekenis. Ten dele wordt dit teniet gedaan door het luchtwapen, waardoor verticale omvattingen mogelijk worden voor het forceren van de overgang over rivieren en kanalen (operatie Market Garden) ((2) blz. 34).

4. WEGEN EN SPOORWEGEN

Door de toenemende motorisering en mechanisatie van de strijdkrachten, neemt de belangrijkheid van een goed wegennet voor de oorlogvoering toe. Vooral voor de bevoorrading is een goed wegennet onontbeerlijk. In een wegenarm, moeilijk begaanbaar gebied, kan een „primitief” uitgerust leger een modern in gevechtswaarde overtreffen. Door het optreden van de luchtmacht is het ook hier mogelijk een wegenarm gebied verticaal te omtrekken.

De spoorwegen, en in zekere mate ook de waterwegen, spelen een voorname rol bij het oplossen van de logistieke problemen. De Duitsers ondervonden in Rusland moeilijkheden met hun bevoorrading, omdat zij het spoorwegennet niet konden gebruiken door de grotere spoorwijdte. De Westerschelde, de toegang tot Antwerpen, was voor de legergroep van Montgomery onontbeerlijk als toevoerweg voor haar bevoorrading.

Een nadeel van het spoorwegverkeer is, dat het door luchtactiviteit of door subversieve elementen gemakkelijker kan worden ontwricht dan het wegverkeer. Hiertegenover staat het grote voordeel, dat het sneller en in veel grotere hoeveelheden voorraden kan vervoeren ((2) blz. 31).

5. NEDERZETTINGEN

Nederzettingen kunnen door hun omvang een belemmering vormen in de manoeuvre van de aanvaller. Het Ruhrgebied, met zijn aaneenschakeling van grote industriegebieden moet bijvoorbeeld als een hindernis worden beschouwd.

Aan de andere kant zullen nederzettingen onderkomen kunnen verschaffen aan legerende troepen. In de winter 1941-1942 konden de Duitsers zich in het Russische land vrijwel alleen handhaven, indien de dorpen en steden tot „egelstelingen” werden ingericht, zodat zij, niet op de koude gekleed, deze konden overleven ((2) blz. 31).

Nederzettingen ontleen ook hun militaire waarde aan het feit, dat zij meestal knooppunten van wegen vormen en daardoor zowel voor de opmars als voor de bevoorrading van grote waarde

zijn ((2) blz. 30). Als bron voor aanvulling van eigen bevoorrading kunnen zij dienst doen, indien geen tactiek van „verschroeiide aarde” wordt toegepast.

Rekening moet worden gehouden met het feit, dat het gebruik van nucleaire wapens op, of gevechten in nederzettingen deze in puinhopen verandert, die een grote hindernis gaan vormen.

Conclusie

In het voorgaande zijn de verschillende aspecten van het terrein in ogenschouw genomen. Behalve de invloed van het klimaat en het weer, die vooral een grote invloed hebben op de begaanbaarheid van het terrein, moet worden overwogen, dat de invloed van het terrein op eigen troepen en vijand de grondslag vormt van de beoordelingen, gemaakt door de bevelhebber en zijn staf. Hoe kan het terrein het best worden benut, en wat is zijn invloed op het vijandelijk optreden? Om dit te kunnen beoordelen is een gedegen kennis van het terrein in het toekomstige operatietoneel noodzakelijk. Jozua 2 vermeldt reeds het uitzenden van verspieters naar Oost-Kanaän en de stad Jericho, onder meer met het doel gegevens over het terrein te verzamelen; Napoleon gaf opdracht tot het bemachtigen van de koperen platen, die de Russen voor het afdrukken van hun stafkaarten gebruikten ((2) blz. 116).

Reeds in tijd van vrede zal alles in het werk moeten worden gesteld om een uitgebreide terreinkennis van het toekomstige operatietoneel te verkrijgen. Niet mag worden vergeten, dat de kenmerken van het terrein vaak een beslissende invloed hebben op het verloop van de strijd.

De onafhankelijke factoren „klimaat en weer”

Tegen het einde van december 1944, aan de vooravond van een belangrijke operatie, ontbood Patton, ontevreden over de voorspellingen van zijn weerspecialisten, zijn aalmoezenier en beval deze om goed weer te bidden. Dit gebed werd verhoord en Patton decoreerde zijn aalmoezenier met de „Bronze Star”.

Dat op deze wijze de onafhankelijkheid van de factor klimaat en weer te ondervangen is, zal niemand willen aannemen. Ook deze factor is, gelijk de vorigen, onafhankelijk van onze wil en ons optreden. Hij laat zich niet door ons veranderen en moet worden geaccepteerd zoals hij zich voordoet.

De facetten van het klimaat en het weer, en de oorlogvoering

Het klimaat en het weer hebben een ver strekkende invloed op personeel, materieel en terrein. Belangrijke facetten hierbij zijn de invloed van:

- de temperatuur;
- de neerslag;
- het licht en de duisternis;
- de wind;
- de bewolking, mist, grondniveau en maanstand.

1. TEMPERATUUR

De invloed van de temperatuur op personeel is groot. Gebleken is, dat in de veldtocht in Rusland de Duitse troepen zonder winterkleding niet buiten oorden konden bivakkeren bij temperaturen lager dan -10°F . Het belang van het tijdig uitreiken van deze kleding is dus een vereiste ((13) blz. 18). Geschiedt dit niet, dan zullen de gevolgen zich openbaren in bevroeringsgevallen en het verlagen van het moreel. Zo verloor de Duitse pantserdivisie bij Volokolamsk in Rusland 800 man per dag aan bevroeringsgevallen. Lage temperaturen hebben ook invloed op het terrein. Moerassen en meren, rivieren en kanalen verliezen door bevroering hun karakter als hindernis. Ook het materieel vereist bepaalde voorzieningen bij hevige koude.

Warmte zal vaak gepaard gaan met droogte. Maatregelen voor watervoorziening moeten worden genomen. Het terrein wordt stoffig en vereist voorzieningen in de behandeling van personeel en materieel.

2. NEERSLAG

Neerslag kan zich in verschillende vormen voordoen. Sneeuw kan in grote mate de mobiliteit aantasten. In Rusland bleek, dat een sneeuwlaag van ongeveer 1 meter dikte het vervoer met wielvoertuigen onmogelijk maakte ((13) blz. 8). Een oplossing moet dan worden gevonden in de inzet van sneuwploegen en/of burgerwerkkrachten. De uitwerking van artillerie- en mortiervuur wordt door een dik sneeuwdek nagenoeg nihil ((13) blz. 10).

Ook de regen kan de mobiliteit sterk verminderen. Het terrein, normaal geschikt voor verplaatsingen, wordt ondoorschrijdbaar door de ontstane modder. Vooral artillerie- en pantsereenheden ondervinden hierdoor grote moeilijkheden. De Tweede Pantsergroep van de Duitsers verloor in het voorjaar van 1941 60% van haar tanks in de modder bij Orel ((13) blz. 33).

3. LICHT EN DUISTERNIS

Licht en duisternis hebben vooral een morele invloed. In het gebied binnen de poolcirkel is de psychologische druk door de 24 uur licht per dag en de schijnbaar oneindige poolnacht demoraliserend. Bij het Duitse optreden in Noord-Rusland bleek personeel, ouder dan 25 jaar gevoeliger te zijn dan jongere troepen ((13) blz. 75). Verhoging van het moreel was mogelijk door gelegenheid te geven tot jagen, vissen en regelmatig gebruik van saunabaden.

4. WIND

Vooraf bij amfibische en luchtlandingsoperaties speelt de factor wind een belangrijke rol. Een holle zee kan, doordat de troepen zeeziek worden, een landing doen mislukken. Ook het optreden van luchtlandingsstroepen kan door een te sterke wind onmogelijk worden gemaakt.

De inzet van nucleaire wapens wordt mede bepaald door de wind in verband met de fall-out.

5. BEWOLKING, MIST EN GRONDNEVEL, MAANSTANDEN

De drie eerstgenoemde factoren zijn van belang voor het optreden van de luchtmacht, die in zeer grote mate wordt gehinderd door een lage bewolking, mist en grondnevel. Ook oefenen zij invloed uit op de uitwerking van nucleaire wapens. Maanstanden kunnen, in verband met de hoeveelheid licht en de getijden, van belang zijn voor het bepalen van de aanvang van een operatie.

Conclusie

Wil een operatie een kans van slagen hebben, dan moet een nauwkeurige studie worden gemaakt van de factor klimaat en weer. Deze studie dient te gebeuren door weerspecialisten. De bevelhebber en zijn staf zijn alleen geïnteresseerd in het resultaat van de studie.

Studies over een klimaat in een bepaald gebied dienen lange tijd voor de operatie begint te beginnen.

Voor de landing in Normandië werden de eerste klimatologische studies reeds in de herfst van 1942 uitgevoerd. Andere, meer de Franse kust betreffende, in 1943. In begin 1944 werd pas de volledige studie afgegeven aan het geallieerde opperbevel. De militaire keuze viel op de maand juni. De klimatologische studie beperkte in deze maand de mogelijke data voor D-day tot twee perioden van drie dagen, waarbij de eerste periode viel op 5, 6 en 7 juni. Bij de nadering van D-Day werd getracht weersvoorspellingen te geven, geldend voor 48 uur, met een overzicht over de toe-

stand voor de daarop volgende 72 uur. D-day, vastgesteld op 5 juni, werd na de meteorologische conferentie op 4 juni, 's ochtends te 0300 uur door Eisenhower 24 uur uitgesteld, gebaseerd op de gegevens van de weersvoorspelling. Op 5 juni te 0415 uur werd D-day onherroepelijk vastgesteld op 6 juni ((19) blz. 118-121).

De onafhankelijke factoren wrijving en geluk

Wrijving

Onder het begrip „wrijving” verstaat men de niet te voorziene, dan wel onvoorziene omstandigheden, die een storende invloed hebben op het resultaat van de gemaakte plannen of op dat van de bevolen krijgsvruchtelingen.

Wrijving is oorspronkelijk een natuurkundig begrip. Elke machine wordt in haar bewegingen erdoor beïnvloed. Om de remming, die zij veroorzaakt kleiner te maken, moet de machinist de elementen van de wrijving kennen en indien zij zich onverwacht voordoet, haar wezen weten te doorgronden om haar te kunnen opheffen, of althans te kunnen verminderen. Daartoe moet de machinist ook op de hoogte zijn van de middelen om de remmende werking tegen te gaan.

De machine is te vergelijken met de strijdkrachten, de machinist is de bevelhebber.

Het is juist deze wrijving, die de werkelijke oorlog doet verschillen van de „papieren” oorlog. Zolang men de oorlog niet kent, is men niet in staat de moeilijkheden te onderkennen en begrijpt men niet, wat er van de genialiteit en de grote geestkracht van de bevelhebber wordt geëist. De wrijving geeft het werkelijke karakter weer van de oorlog ((1) blz. 159).

Bij een analyse van de definitie van wrijving, blijkt, dat er twee mogelijke oorzaken zijn:

1. de aanleiding tot de wrijving is niet te voorzien geweest;
2. de aanleiding tot de wrijving is niet voorzien. In het laatste geval is dus ergens een fout gemaakt, die voortspruit uit een onnauwkeurige voorbereiding of uit het maken van een onjuiste conclusie. Er is hier dan sprake van een schuld-kwestie. Dit impliceert dat, indien de fout niet zou zijn gemaakt, de wrijving zich niet in die bepaalde vorm zou hebben gemanifesteerd of misschien geheel niet was opgetreden. Deze vorm van wrijving is *niet* onafhankelijk, want zij had kunnen worden voorkomen. Zij wordt dan ook niet verder in beschouwing genomen.

Bij de eerste oorzaak is een aantal factoren aan te wijzen, die aanleiding tot deze onafhankelijke vorm van wrijving kunnen geven. Eerst dienen wij ons echter te realiseren, dat de strijdkrachten zijn opgebouwd uit individuen, die allen hun

geestelijke en lichamelijke beperkingen hebben. Het zal blijken dat de meeste factoren zijn terug te brengen tot deze beperkingen.

De factoren zijn:

- de interpretatie van gegeven bevelen;
- twijfel;
- gevaar, onzekerheid en lichamelijke inspanning;
- materieelgebreken.

1. DE INTERPRETATIE VAN GEGEVEN BEVELEN

Voor de ontvanger van een bevel is het vaak moeilijk, dit te interpreteren, zoals het door de gever is bedoeld. Geschiedt deze interpretatie niet op de juiste wijze, dan komt de uitvoering van de bevolen krijgsvruchtelingen in gevaar. Het gevolg is, dat de bevelhebber verder bouwt op veronderstelde of foutieve handelingen van zijn eenheden. De mogelijke gevolgen daarvan zullen een ieder duidelijk zijn.

2. TWIJFEL

Deze factor doet zich gelden bij elke bevelhebber, wanneer hij zijn bevelen heeft uitgegeven. Von Clausewitz zegt:

„Der Eindruck der Sinne ist stärker als die Vorstellung des Überlegenden Kalküls, und dies geht so weit, dass wohl noch nie eine einigermassen wichtige Unternehmung ausgeführt worden ist, wo der Befehlshaber nicht in den ersten Momenten der Ausführung neue Zweifel bei sich zu besiegen hätte. Gewöhnliche Menschen, die fremden Eingebungen folgen, werden daher meist an Ort und Stelle unschlüssig, sie glauben die Umstände anders gefunden zu haben, als sie vorausgesetzt hatten, und zwar umso mehr, da sie auch hier wieder fremden Eingebungen überlassen” ((1) blz. 157).

3. GEVAAR, ONZEKERHEID EN LICHAAMELIJKE INSPANNING

Deze factoren worden door von Clausewitz aangeduid met „*Allgemeine Friktion*”. Het gevaar is in tijd van oorlog altijd aanwezig en zal een gespannen geestestoestand veroorzaken. Hierbij komen dan de lichamelijke inspanningen, en de voedingsbodem voor wrijving is in zijn beste vorm geschapen. Ook de onzekerheid omtrent de vijandelijke strijdkrachten, hun sterkte, hun doen en laten zullen de wrijving bevorderen ((1) blz. 163).

4. MATERIEELGEBREKEN

Behalve uit mensen bestaan de strijdkrachten ook uit middelen en deze middelen kunnen op hun

beurt oorzaken van wrijving zijn. Radioverbindingen kunnen uitvallen waardoor het contact tussen de eenheden wordt bemoeilijkt en vertraagd; een voertuig met een ordonnans met bevelen kan kapot gaan en de bevelen komen niet op tijd op hun bestemming. En zo zijn er ontelbare andere voorbeelden.

5. HET VOORKOMEN EN VERMINDEREN VAN AANLEIDINGEN TOT WRIJVING

Hoe kan men trachten de storende invloed van de wrijving zo gering mogelijk te maken? Ervaring is hier wel het belangrijkste. Maar daar ervaring alleen slechts in tijd van oorlog kan worden opgedaan, dient naar een alternatieve oplossing te worden gezocht. Deze wordt gevonden in een doelmatige bestudering van de krijgsgeschiedenis. De doelmatigheid dient te worden gezocht in de bestudering van de details; een gedetailleerde kennis van enkele veldslagen is beter dan een algemene kennis van vele ((7) blz. 3).

Behalve de ervaring en de kennis van de krijgsgeschiedenis zal aan de bevelhebbers een aantal eisen gesteld moeten worden, waarvan de belangrijkste zijn: besluitvaardigheid, vast vertrouwen, moed, stoutmoedigheid en standvastigheid.

Bovendien zullen aan het materieel de hoogste eisen van perfectie moeten worden gesteld.

Geluk

Evenals wrijving is ook de factor geluk niet van te voren te voorzien. Zijn uitwerking is echter tegengesteld aan die van wrijving. De instelling die men moet hebben ten opzichte van geluk is ook heel anders: met wrijving dient te allen tijde rekening te worden gehouden, doch met geluk mag dat nooit het geval zijn. Wanneer echter Vrouwe Fortuna een bevelhebber het geluk in de schoot werpt, dan dient hij het met beide handen aan te pakken en er een goed gebruik van te maken.

Conclusie

De beide factoren wrijving en geluk zijn in meer of mindere mate onafhankelijk. Niemand kan zich veilig stellen tegen wrijving, wel echter kan de aanleiding tot wrijving door goede leiding worden verminderd. *Men dient te bedenken, dat ingewikkelde manoeuvres en gecompliceerde gevechtsopdrachten de kiem voor wrijving in zich dragen.*

Literatuur

1. C. von Clausewitz — *Vom Kriege*. Bonn (1952).
2. H. A. Schuring — *De invloed van het landschap op de militaire operaties tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Aalten (1958).
3. W. von Blume — *Strategie, ihre Aufgaben und Mittel*. Berlijn (1912).
4. Th. R. Phillips — *Roots of strategy*. Harrisburg (1941).
5. P. G. Mantel — *Inleiding tot de leer der oorlogvoering*. Breda (1931).
6. M. H. J. Plantenga — *Strategie en krijgsgeschiedenis*. Breda (1901).
7. H. Teisinger — *Friktionen im Kriege*. Wenen (1905).
8. E. L. Munson jr. — *Leadership for American Army leaders*. Washington D.C. (1942).
9. J. F. C. Fuller — *Generalship, its diseases and their cure*. Harrisburg (1936).
10. Montgomery — *Military leadership*. Londen (1946).
11. MvO/HKGS — *Leiderschap, gezag en verantwoordelijkheid*.
12. Montfort — *Revue Mil. Suisse* (1955)(5), (6).
13. Dept. of the Army — *Effects of climat on combat in European Russia*. Washington D.C. (1952).
14. G. F. Eliot — *Military Review* (1957)(8).
15. Anon. — *Military Review* (1954)(12).
16. E. G. Wheeler — *Army Inf. Digest* (1957)(1).
17. S. B. H. Close — *Het Leger de Natie* (1957)(9).
18. G. P. Seneff jr. — *Army* (1959)(3).
19. A. Chevalier — *Tschr. v. mil. documentatie* (1957)(6).
20. H. Doerr — *Wehrkunde* (1958)(7).
21. C. Wilmot — *The struggle for Europe*. Londen (1959).
22. Montgomery — *Memoires*, 4e dr. Amsterdam (1958).
23. MvO — *Voorschr. Gevechtshandleiding* (1957).
24. MvO — *Voorschr. Gevechtsinlichtingen* (1956).
25. HKS — *Handleiding Strategie* (1958).
26. HKS — *Dictaat Defensiepolitiek*.

Militair gebruik van satellieten in het heden en in de toekomst

door F. VAN PELT, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

In het artikel van de heer M. Vertregt¹ is wel duidelijk aangetoond, wat nu eigenlijk pas mogelijk is in de ruimtevaart. Een beperking van deze bijdrage tot het militaire gebruik van aard-satellieten alléén is dan ook noodzakelijk. Dat er een groot militair belang aan de gehele ruimtevaart is verbonden, is wel gebleken uit de voordracht van dr. ir. J. M. Kooy, Lector K.M.A., gehouden op 8 november 1961 voor de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap over „De ruimtevaart en haar mogelijke toepassing op militair gebied”. Wij menen deze beschouwing het beste te kunnen beginnen met het weergeven van enkele zinsneden uit de samenvatting van vorengenoemde voordracht.

„De grote militaire betekenis van de ruimtevaart is gelegen in de omstandigheid dat de raketvoertuigen die voor de ruimtevaart benodigd zijn, vrijwel identiek zijn met intercontinentale raketten. Alleen voor de vlucht in de ruimte moet de reikwijdte van deze raketten nog verder worden verhoogd, hetgeen geschiedt door toepassing van meerdere trappen. De eerste trap van een ruimteraket is eenvoudig een intercontinentale raket. Hieruit volgt zonder meer, dat de ontwikkeling van de ruimtevaart en van de lange afstandswapens één en dezelfde ontwikkeling is” . . .

„Zou men in het geval van de lange afstands-raket hiermede geen rekening houden, dan zou het doel worden gemist. Voor het bepalen van de baan met de vereiste nauwkeurigheid moeten in beide gevallen dezelfde methoden worden gebruikt. Ontwikkelde elektronische systemen voor geleiding en correctie van beweging zijn evenzo in beide gevallen gelijkelijk van toepassing. Maar ook de kunstsatelliet als zodanig heeft een grote militaire betekenis. Niet alleen kan deze gebruikt worden als militair waarnemingsstation, maar tevens als zeer moeilijk trefbaar zich in de ruimte bewegend potentieel aanvalswapen. Men kan namelijk zulk een kunstsatelliet gemakkelijk van een kernlading voorzien. Indien het baanvlak van de kunstsatelliet een steile hoek met het equatorvlak maakt, komt na verloop van tijd het voertuig praktisch boven elk punt van het aardoppervlak en kan daarbij zo geleid worden

dat het op een bepaald doel neerkomt. Het tijdstip en de plaats van inslag kunnen daarbij vanuit een commando-station op aarde radiografisch naar believen bepaald worden. Een dergelijke ontwikkeling in de vorm van een potentiële dreiging uit de ruimte als nieuwe variant van de „koude oorlog” lijkt zelfs waarschijnlijk. Het antwoord hierop is de ontwikkeling van de anti-raket die tot taak heeft een dergelijke kunst-kernbom-satelliet te vernietigen. Aldus zal ook de ruimtevaart in de moderne strategie betrokken worden. Dit alles behoort reeds nu tot de directe technische mogelijkheden.”

Ook uit het algemene beeld van de wereldpolitiek, zoals wij dat op dit moment kunnen zien in de machtsstrijd en het veronderstelde machts-evenwicht tussen de V.S. en de S.U. blijkt duidelijk het overwegend militaire belang van de ruimtevaart. Wanneer wij aannemen, dat de Russen op dit moment de overtuiging hebben, dat er een militair machts-evenwicht bestaat en dat iedere volgende oorlog hun totale vernietiging zal betekenen, is het niet verwonderlijk, dat men naar een uitweg in de ruimte zoekt. Hier liggen inderdaad nog ongekende mogelijkheden. Maar dan is het ook niet verwonderlijk, dat het pogen om een overwicht in de ruimte te verkrijgen van de Russen wordt gevolgd door een poging van de Amerikanen om te trachten ook in de ruimte een evenwicht te verkrijgen. Generaal Bernard A. Schriever, Commandant van het, eind 1961 bij de Amerikaanse Luchtmacht gevormde, Air Force Systems Command heeft enige tijd geleden verklaard:

„I believe it is clear today we must be able to observe or inspect satellites and determine whether or not an unidentified satellite is hostile or friendly, just as we are able to identify unknown aircraft today. Should a satellite be determined to be hostile, then we must have a capability to neutralize it. If we cannot deal with such satellites, the ability of the nation to exist and preserve its essential values will be severely compromised or nonexistent”.

Alhoewel wij in de volgende beschouwing, bij gebrek aan exacte gegevens over de Russische inspanning, hoofdzakelijk de resultaten van de

¹ De Militaire Spectator 131(1962)(6)275

Amerikaanse ruimtevaart bezien, is het toch goed om even aan te geven, dat er een aanmerkelijk verschil bestaat tussen de inspanning van de V.S. en de S.U. op het gebied van de ruimtevaart.

Van het begin af heeft de S.U. haar gehele krachtsinspanning gericht op het *beheersen* van de ruimte, wat uiteindelijk volgens de Russen moet worden geconcretiseerd in het naar alle richtingen en rondom alles bewegen van bemande ruimtestations. Aan het eind van dit artikel, wanneer wij een vergelijking hebben gemaakt tussen de twee inspanningen, zal blijken dat het ruimteprogramma van de Amerikanen veel meer het aanzicht heeft van een *onderzoek* van de ruimte, in plaats van een beheersing daarvan. Het is veel meer het zuiver wetenschappelijk onderzoek van de ruimte, dan alleen de directe toepassing voor militair gebruik. Natuurlijk heeft de mogelijkheid van het verstoren van het evenwicht in de ruimte de Amerikanen wel gedwongen om ook aan de militaire toepassing een grotere versnelling te geven.

De achterstand die de Amerikanen, speciaal op het gebied van de stuwkracht hadden, en misschien ook nog hebben, en die een achterstand kan opleveren in het in een baan om de aarde brengen van een satelliet van enige omvang, is wel te verklaren. Dit komt hoofdzakelijk, omdat de Amerikanen eerder dan de Russen over het idee van de H-bom beschikten, die zo'n gunstige verhouding geeft tussen gewicht en vernielend vermogen. Zij dachten dus geen zwaardere raketten nodig te hebben om een grote atomaire lading te kunnen vervoeren. Verder zal zeker ook de veel meer gecentraliseerde Russische inspanning in sommige gevallen beter werken dan de Amerikaanse. Men heeft daar nog altijd vele instanties, die zich met de ruimtevaart bemoeien. Wetenschappelijk is aangegeven, dat de ruimtevaart, zij het dan voorlopig in de beperkte vorm van aardsatellieten, een groot militair belang heeft. Politiek gesproken is het behouden van een evenwicht in de ruimte van belang voor het behoud van de vrede. Een zeer snelle vooruitgang op een bepaald gebied door één van de partijen kan gevaarlijk zijn. In de volgende regels zal nu worden bezien wat de militaire waarde is van de vele ruimtevaartprojecten van het heden en van de toekomst. Het gaat dus erom, wat de militair-technische waarde is van datgene wat wetenschappelijk tot stand is gebracht of in een niet te verre toekomst mogelijk is. Er zijn natuurlijk vele deelgebieden van de ruimtevaart,

die niet direct op het militair gebruik zijn gericht, maar wel degelijk een terrein bestrijken, dat toch van veel belang kan zijn. Evenals bij een beoordeling van de toestand voor het gevecht op de grond een studie van het weer en het terrein noodzakelijk is, zullen ook in de ruimtevaart gegevens omtrent kosmische stralingen, magnetische velden e.d. hun grote waarde hebben. Ontwikkeling van ruimtevoertuigen voor vreedzame doeleinden is ook belangrijk voor de militaire ruimtevaart. Wij zien hier hetzelfde als bij de ontwikkeling van het militaire vliegtuig en het motorvoertuig.

Achtereenvolgens bezien wij de projecten, die al in een operationele status verkeren, projecten waarvoor ontwikkelingsopdrachten zijn gegeven, en eindigen met enkele projecten, die nog alleen als denkbeeld bestaan, maar waarvan de ontwikkeling binnen een tiental jaren mogelijk schijnt te zijn.

Uit al deze projecten, die wij zo volledig mogelijk trachten op te nemen, teneinde de lezers thuis te brengen in de grote verscheidenheid van satellieten, kiezen wij dan nog enkele ontwikkelingen, die een zeer duidelijk militair belang hebben of kunnen krijgen voor een meer uitvoerige behandeling.

Projecten in een operationele status

In tabel 1 zijn de projecten opgenomen, die een operationele status hebben of hebben gehad. De gegevens zijn afgesloten op 1 maart 1962 en zijn voor een groot gedeelte ontleend aan de inlichtingen van de „Space Technology Laboratories”, een technische instelling in de V.S., die direct is betrokken bij verschillende ruimtevaartprojecten en die per kwartaal een zeer nauwkeurig overzicht geeft van alles wat de ruimte is ingegaan, hetzij gelukt of niet gelukt. De projecten staan aangegeven in de volgorde van hun eerste lancering. Het zijn alleen ruimtevaartprojecten, waarvan de opzet was een voorwerp rond de aarde te brengen („orbital flight”), naar de maan te laten gaan (letterlijk!) („lunar probe”) of schot in de ruimte („interplanetary probe”). Er zijn dus geen vluchten in beschouwing genomen, die niet de opzet hadden een baan rond de aarde te beschrijven („sub-orbital flight”). Dit waren dus de vluchten van Sheppard en Grissom, die natuurlijk van veel belang zijn geweest voor de ontwikkeling van intercontinentale raketten.

TABEL 1
Operationele projecten

Naam en verantwoordelijkheid	Doel	Eerste lancering	Ge-lukt ¹	Mis-lukt
SPOETNIK U.S.S.R.	Vorbereidend wetenschappelijk onderzoek voor bemande ruimtevaart en voor schoten in de ruimte.	4/10/57	10	?
VANGUARD U.S.N.	Elementair onderzoek van de ruimte. O.a. werking zonnecellen en radioactiviteit. Project is thans gestaakt.	6/12/57	3	8
EXPLORER N.A.S.A. ²	Elementair onderzoek voor het in een baan om de aarde brengen van allerlei satellieten.	31/8/58	11	9
PIONEER N.A.S.A.	Elementair programma voor ruimtevaart naar de maan en schoten ver in de ruimte. Project gestaakt.	11/10/58	2	3
LOENIK U.S.S.R.	Kunstmatige planeten en schoten naar de maan.	2/1/59	3	?
DISCOVERER U.S.A.F.	Voortgezet onderzoek voor toekomstige militaire projecten. Speciaal gericht op ruimtevaart gedurende korte tijd en op geringe hoogte. Het bergen van uitgeworpen capsules.	28/2/59	26	12
TRANSIT U.S.N.	Nauwkeurige navigatie van zee- en luchtmacht bij alle weersomstandigheden	17/9/59	5	2
MIDAS (WESTFORD) U.S.A.F.	Het opbouwen van een militair systeem voor het ontdekken van de lancering van een ballistisch projectiel, zodra het de lanceerinrichting verlaat. In Westford-uitvoering: brengen van ring van naaldjes.	26/2/60	3	1
TIROS N.A.S.A.	Meteorologische satelliet, voorganger NIMBUS.	1/4/60	4	1
ECHO N.A.S.A.	Ballonsatelliet voor weerkaatsing van radiosignalen.	13/5/60	1	1
COURIER U.S. Army	Experimenten op verbindingsgebied. Elementair onderzoek voor de meer ingewikkelde ADVENT.	18/8/60	1	1
SAMOS U.S.A.F.	Wereldomvattend verkenningssysteem.	11/10/60	1	2
VOSTOK U.S.S.R.	Bemane ruimtevaart.	12/4/61	2	?
MERCURY N.A.S.A.	Vorbereiding tot en het daadwerkelijk uitvoeren van de bemane ruimtevaart.	23/4/61	3	2
RANGER N.A.S.A.	Onderzoek van de baan met ruimtevoertuigen.	23/8/61	3	—

¹ Gelukt wil zeggen, dat door de satelliet of andere uitgeworpen voorwerpen één of meer omloopbanen rond de aarde of een tocht dieper in de ruimte is gemaakt.

² N.A.S.A. = National Aeronautics and Space Administration.

Projecten in onderzoek en ontwikkeling

Deze projecten zijn in tabel 2 aangegeven. Gegevens van enige betrouwbaarheid omtrent Russische plannen ontbreken, maar wij kunnen ook hier de regel toepassen: wat wij kunnen kan de tegenpartij ook. De osso heeft op 7 maart 1962 een geslaagde vlucht gemaakt. Voor gegevens omtrent de bij deze projecten te gebruiken boosters wordt verwezen naar tabel 3. Het tijd-

stip van de vermoedelijke operationele inzet is natuurlijk een zeer vaag gegeven en moet meer worden gezien als het aangeven van een bepaalde prioriteit.

Toekomstige projecten

Voor deze projecten zijn dus nog op dit moment generlei studieopdrachten gegeven, maar zij horen thuis in het gehele systeem voor de bestude-

TABEL 2
Projecten in onderzoek en ontwikkeling

Naam	Doel	Stand ontwikkeling ¹	Operationele inzet	Booster ²
ADVENT	Wereldomvattend microgolflengte-verbindingssysteem	OO	Eind 1962	AC
APOLLO	Bemande reis naar de maan.	SO	1964/'65	S-C3
BAMBI	Verdediging tegen ballistische projectielen.	SO	?	?
BOSS	Bioastronautical Orbiting Space Station. Langdurige gewichtloosheid en radiatie.	SO	?	AAB
DYNA-SOAR	Door de mens bestuurd ruimtevaart met zweefvlucht terug op aarde.	OO	1964/'65	T II
MARINER	Ruimtevaart naar Venus en Mars.	BP	Eind 1962	AC
NIMBUS	Tweede generatie meteorologische satelliet. Opvolger TIROS, 600 mijl boven aarde.	BP	1962	TAB
O.A.O.	Orbiting Astronomical Observatory. Studie kosmische straling.	BP	Eind 1963	AAB
O.G.O.	Orbiting Geophysical Observatory. Uitvoeren van geofysische proeven.	BP	1963	TAB
O.S.O.	Orbiting Solar Observatory. Studie van de radiatie van de zon.	Klaar	1962	TD
REBOUND	Tweede generatie verbindingssatelliet. Passief. Ballon als bij de ECHO. Samenwerking met V.K. en Frankrijk.	OO	1963	3 per AAB
RELAY	Ontvangst en verzending telefoon, tv, e.d.	BP	Eind 1962	TD
SAINT	Satelliet voor de inspectie van onbekende ruimtevoertuigen.	OO	1963	AAB
SLOMAR	Space Logistics Maintenance and Rescue. Vervoer tussen satellieten, onderhoud en hulp.	SO	?	Kern?
SURVEYOR	Opvolger RANGER. Zachte landing op de maan.	BP	1963	AC
SYNCOM	Verbindingssatelliet, die synchroon met de draaiing van de aarde meedraait.	OO	?	TD
TSX	Commerciële verbindingssatelliet.	BP	1962	TD
VELA HOTEL	Ontdekken van nucleaire ontploffingen in de ruimte.	SO	?	AAB

¹ OO = Ontwikkelingsopdracht; SO = Studieopdracht; BP = Bouw prototype.

² Voor afkortingen zie tabel 3 - Boosters.

ring en het gebruik van de ruimte. De Amerikaanse Marine wil een interceptiesatelliet ontwikkelen, de EARLY SPRING, en een veel nauwkeurige plaatsbepalingsatelliet, de ANNA. De Luchtmacht denkt aan de ontwikkeling van een ruimteplatform, dat met kernontploffingen in baan om de aarde wordt gebracht, de PUTT-PUTT, en wil het SLOMAR project completeren met een ruimtevoertuig voor het onderhoud en herstel van satellieten, de SMART. De CSAR is een project voor een verbindingssatelliet van dit krijgs-

machtdeel. Deze gegevens zijn momenteel nog van weinig waarde, maar worden gegeven om het beeld van de Amerikaanse inspanning in de ruimte zo volledig mogelijk te maken.

Projecten van militair belang

Hieronder zullen meer in detail die projecten worden behandeld, die uitgesproken een direct militair belang hebben of kunnen krijgen, waarbij wij nogmaals naar voren willen brengen, dat

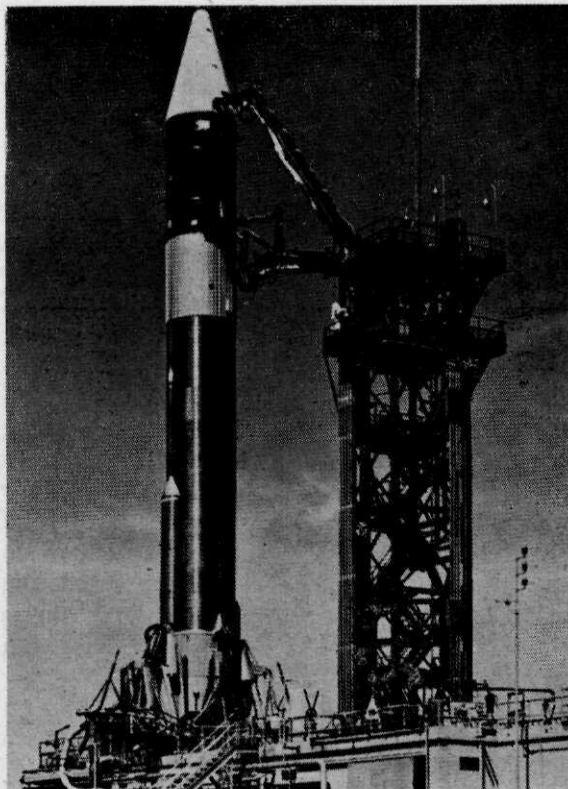
TABEL 3
Overzicht te gebruiken boosters

Naam	Afkorting	Kan een satelliet op 300 mijl boven de aarde of naar en om de maan brengen	Het gewicht van de satelliet kan dan zijn
ATLAS-CENTAUR (afb. 1)	(AC)	300 mijl	8500 pd
ATLAS-AGENA B	(AAB)	lage hoogte naar de maan	5000 pd 750 pd
THOR-AGENA B	(TAB)	300 mijl	1600 pd
THOR-DELTA	(TD)	300 mijl	500 pd
TITAN II	(T II)	?	?
SATURNUS C 3	(S-C3)	300 mijl naar de maan	50 t 19 t

vele andere projecten zijdelings van zeer grote invloed op de militaire ruimtevaart kunnen zijn. In het eerste kwartaal van 1962 zijn de V.S. t.a.v. militaire projecten voorzigtiger geworden voor wat betreft mededelingen aan de pers; zo zijn geen gegevens bekend omtrent drie geslaagde lanceringen op 22 november 1961, 22 december 1961 en 21 februari 1962. Vermoedelijk zijn dit, gezien de gebruikte boosters, SAMOS en TIROS satellieten geweest.

TRANSIT

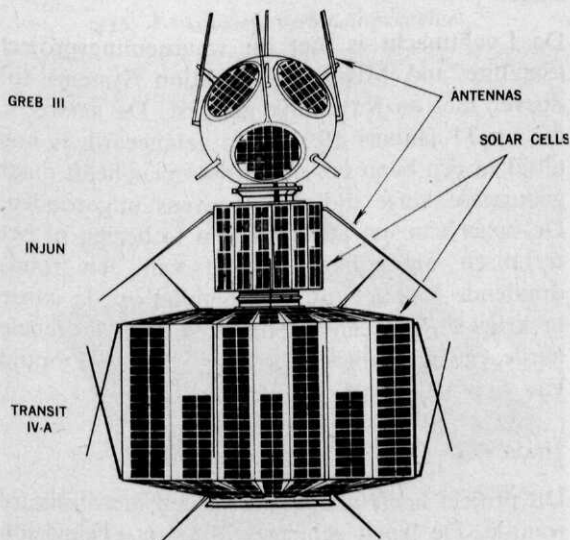
Dit is een programma van de Marine voor het ontwikkelen van een zeer nauwkeurige plaatsbepalingssatelliet. Ongetwijfeld is de ontwikkeling van de ICBM's en de Polaris onderzeeboten oorzaak van de behoefte aan zeer nauwkeurige

Afb. 1 ATLAS-CENTAUR gereed voor eerste vlucht

bepaling van de plaats van doel en afvuurinrichting. Het gaat hier om enorme afstanden, de wapens zijn nog niet zo nauwkeurig en een kleine fout in de bepaling van de juiste plaats van het doel is dan ook zeer belangrijk. Het uiteindelijke doel is een systeem van vier satellieten, waarmee op één ogenblik de gehele aarde kan worden bestreken.

De jongste twee lanceringen van de TRANSIT 4-A en 4-B op resp. 29 juni 1961 en 15 november 1961 geven een goed beeld van het technisch kunnen van dit moment. Deze beide satellieten zijn nog in een baan om de aarde. De TRANSIT 4-A (afb. 2) kreeg bekendheid omdat het de eerste satelliet was met een inrichting aan boord, die op kernsplitsing werkt. Voor de stroomvoorziening werd van een batterij gebruik gemaakt met een generator, die op kernsplitsing werkt. Het gewicht van die generator was 4,6 pound en hij moet gedurende een „half-life” van 90 jaar een vermogen van 3 W kunnen leveren. Verder was deze lancering een première, omdat voor de eerste keer een drievoudige satelliet werd losgelaten, zoals ook uit de afbeelding blijkt. Dit waren een INJUN voor het meten van de kosmische straling en de GREB III voor het meten van de X-stralen van de zon.

Afb. 2 TRANSIT 4-A met INJUN en GREBB

Alhoewel de INJUN en de GREB III niet van elkaar, maar wel beiden van de TRANSIT 4-A losraakten, was de lancering een succes, omdat alle satellieten gegevens naar de aarde hebben gezonden en voor een gedeelte nog zenden. Ze maken in ongeveer 100 minuten een ronde om de aarde. Na een dag ronddraaien waren genoeg gegevens op aarde ontvangen om de ellipsvorm van de equator te zien bevestigd.

De gewichten van de TRANSIT 4-A, de INJUN en de GREB III waren resp. 175, 40 en 55 pound. De laatste twee hadden hun eigen stroomvoorziening met nikkel-cadmiumbatterijen.

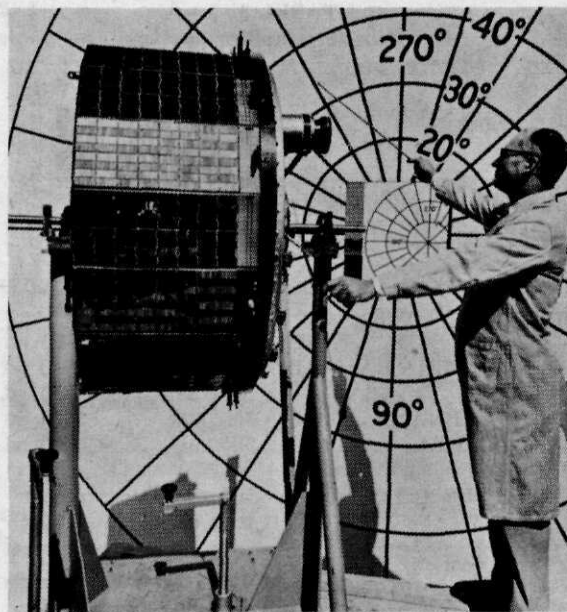
Bij de TRANSIT 4-B werd als Siamese tweeling een TRAAC (Transit Research And Attitude Control) satelliet meegenomen, die op succesvolle wijze losraakte en nu in een eigen baan rond gaat. Deze laatste satelliet moet bepalen of de zwaartekracht van de aarde voor de stabilisatie van een satelliet kan worden gebruikt; dit is noodzakelijk voor de verdere ontwikkeling van de TRANSIT.

MIDAS

Dit Missile Defense Alarm System wordt onder verantwoordelijkheid van de Luchtmacht uitgevoerd. De opzet van dit programma is zuiver militair. Men wil met behulp van satellieten het afvuren van ballistische projectielen waarnemen en zodoende zo snel mogelijk tegenmaatregelen kunnen nemen. Van de drie gelukte lanceringen bevinden zich er twee en wel de MIDAS 3 en 4 nog in een baan om de aarde en zenden gegevens naar de aarde terug. Beide satellieten zijn voorzien van infraroodapparatuur voor waarneming van de vlam bij lanceringen en afstandmeters. De jongste MIDAS, die op 21 oktober werd gelanceerd, woog 3500 pound en voerde nog een cilinder met naaldjes mee, die rond de aarde moesten worden gebracht (het West-Fordproject). Met de MIDAS 4 werd de lancering op aarde van een TITAN raket ontdekt. Wanneer er voldoende van deze satellieten rond de aarde bewegen om op ieder ogenblik alle plaatsen op aarde te kunnen waarnemen zal het niet meer mogelijk zijn ongemerkt lanceringen te verrichten. Nu moet echter nog het waargenomen projectiel kunnen worden vernietigd.

COURIER

Op 4 oktober 1960 slaagde men erin deze verbindingsatelliet in een baan om de aarde te brengen met een omlooptijd van ongeveer 110 minuten. De satelliet draait nog steeds rond en

Afb. 3 TIROS 2 met groothoek tv-camera; satelliet bedekt met zonnecellen

zendt zijn gegevens verder. De opzet van de COURIER is niet relaisstation te zijn maar ontvangen berichten tijdelijk te bewaren en dan weer verder te zenden. Daarvoor zitten er o.a. vijf taperecorders in. COURIER 1-B, de geslaagde satelliet, heeft een capaciteit om 68.000 gecodeerde woorden per minuut uit te zenden, op te vangen en te bewaren. Hij werkt gedurende 5 minuten bij iedere omwenteling. Dit laatste zal vermoedelijk in verband met de geheimhouding staan. Na de COURIER 1-B zijn er geen lanceringen meer geweest. Vermoedelijk heeft men nu genoeg gegevens voor de opvolger, de ADVENT.

SAMOS

De Luchtmacht is met dit waarnemingsproject (Satellite and Missile Observation System) tot dusver niet zo fortuinlijk geweest. De SAMOS 2, die op 31 januari 1961 werd gelanceerd, is nog altijd in een baan om de aarde, maar heeft maar gedurende korte tijd zijn gegevens uitgezonden. De opzet van het project is om te bezien of het technisch uitvoerbaar is om, van een rond-draaiende satelliet uit, waarneming op de aarde te krijgen. Met één satelliet zou dan de gehele aarde moeten worden bekeken. De omlooptijd van SAMOS 2 is 95 minuten.

TIROS

Dit project heeft hoofdzakelijk een niet-militaire waarde. De laatst gelanceerde TIROS (Television and Infra Red Observation Satellite), die op 8

februari 1961 rond de aarde kwam, zendt nog steeds zijn gegevens omtrent het wolkendek op aarde en gegevens omtrent de zonne-energie naar de aarde terug. Op afb. 3 is één van de twee televisiecamera's te zien, waar de TIROS 2, die niet in zijn baan kwam, was uitgerust. Het bereik van deze camera had 700 mijl aan iedere kant moeten zijn.

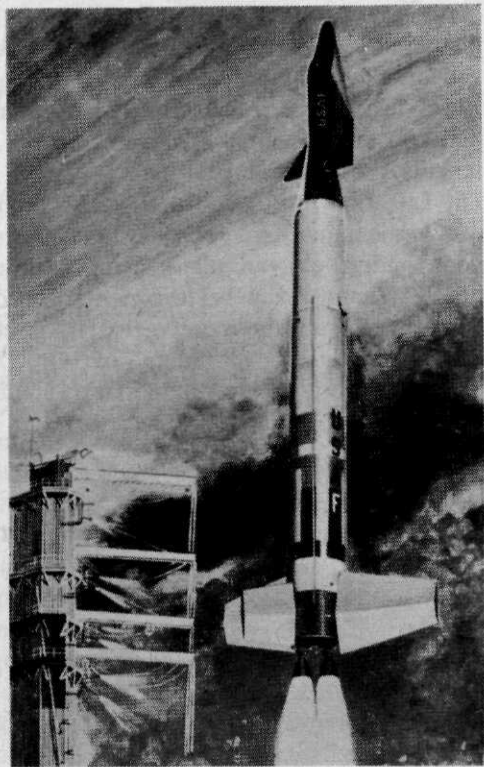
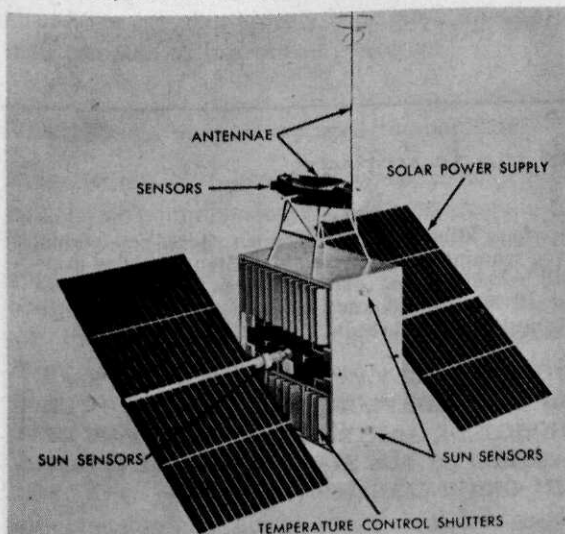
ADVENT

Evenals de COURIER is de ADVENT (afb. 4) een project van het Leger. Met drie van deze satellieten op de equator, 12° van elkaar en op een afstand van 22.300 mijl erboven, wil men een volledige verbindingsmogelijkheid over de gehele aarde krijgen. De snelheid van de satellieten zal dan met die van de ronddraaiende aarde worden gesynchroniseerd. De verbinding zal zowel teletype als spraak kunnen zijn. Dit project is natuurlijk voor de V.S., met o.a. hun waarschuwingssysteem voor de vergeldingsmacht, van het uiterste belang.

BAMBI

Bij de MIDAS spraken wij reeds over de noodzaak om tot vernietiging van de ballistische projectielen te komen, nadat ze zijn opgespoord. Hiervoor is het BAMBI (Ballistic Anti-Missile Boost Intercept) programma bestemd. De opzet van dit systeem is om, net als bij de MIDAS, de vijandelijke ICBM te ontdekken en ook te vernietigen, in de periode dat de booster nog werkt. Deze is dan met behulp van infrarood gemakkelijk te ontdekken en heeft nog een naar rato geringe snelheid. Ook is het een voordeel, dat er

Afb. 4 ADVENT, verbindingsatelliet

Afb. 5 DYNA-SOAR

gedurende die periode veel moeilijker van één of ander camouflagemiddel gebruik kan worden gemaakt. Daarom is het noodzakelijk, dat het satellietplatform, waarvan de antiraketen worden verschoten, binnen enkele honderden mijlen van de afvuurinrichting af is. Het is natuurlijk een open vraag of een land de aanwezigheid van dergelijke lanceerinrichtingen zal blijven toestaan. Men heeft in de V.S. voor dit project berekeningen uitgevoerd, waarbij de MINUTEMAN als ICBM is genomen. Wanneer de lancering binnen één minuut is ontdekt blijven er nog twee minuten over voor interceptie in de boosterperiode. Dit zou dan corresponderen met een af te leggen afstand voor de antiraket van 600 mijl. Men heeft nu uitgerekend, dat afhankelijk van het type antiraket toch tussen de 800 en 3600 van die afvuurinrichtingen in satellietvorm aanwezig moeten zijn om een voldoende zekerheid voor interceptie te geven. Dit laatste toont wel aan, dat het hier nog niet om een zeer snel te realiseren project gaat.

DYNA-SOAR

Men wil bij dit project (afb. 5), dat onder leiding van de luchtmacht wordt uitgewerkt, een bemand zweefvliegtuig eerst met behulp van een TITAN II in een baan om de aarde brengen om

het daarna weer een landing in glijvlucht te laten uitvoeren. De X-15 wordt bij de voorbereiding van dit project gebruikt. Wanneer wij ons in dit zweefvliegtuig een raket als de SKYBOLT met een kernkop voorstellen, blijkt wel duidelijk de betekenis voor militair gebruik.

Dit Luchtmachtproject wil de ontwikkeling van een onbemande en toch bestuurbare satelliet voor onderzoek van niet-geïdentificeerde satellieten. Wanneer van beide zijden zo hard wordt doorgewerkt als thans het geval is, is een dergelijke raket geen overbodige luxe. Op 27 februari 1962 waren er 33 Amerikaanse satellieten en 1 Russische in banen om de aarde.

VELA HOTEL

Deze satelliet maakt deel uit van het VELA-

project voor het ontdekken van kernontploffingen. Het is een systeem om met satellieten explosies in de ruimte te ontdekken. Men denkt in het totaal 6 satellieten nodig te hebben op een hoogte van 60.000 nautische mijlen. Deze satelliet is van veel belang, omdat bij de laatste kernproeven is gebleken, dat kernexplosies op grote hoogte van veel invloed kunnen zijn op de radio- en televisieverbindingen op aarde.

Hiermee zijn wij aan het slot gekomen van dit overzicht over de ruimtevaart. Wij hebben hierbij de meeste aandacht besteed aan de militaire toepassing daarvan en hebben getracht een voor iedere lezer van De Militaire Spectator begrijpelijk verhaal te geven, opdat zoveel mogelijk officieren enig inzicht in deze veelomvattende materie kunnen krijgen.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw naam, adres en evt. gironummer.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of kalkeerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk

leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKELEN TEN ZEERSTE, VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN.

Communistische dreiging dwingt tot hernieuwde bezinning op Westerse waarden

door dr. S. W. COUWENBERG

De laatste jaren is er een toenemende belangstelling voor de waarden van het Westen in verband met het communistische gevaar. Deze groeiende belangstelling hangt samen met een kentering in de wijze waarop het communisme in het Westen wordt ervaren. Aanvankelijk is na de oorlog het communisme vooral ervaren als een militaire bedreiging. Vandaar dat het Westen zich jarenlang in hoofdzaak heeft geconcentreerd op een zuiver militaire afweer van de communistische expansie. De laatste jaren wordt de ontoereikendheid van deze houding echter steeds meer ingezien.

Het communisme is nooit alleen een militaire bedreiging geweest. Dit geldt thans in versterkte mate, nu de vreedzame coëxistentie-conceptie de communistische strategie en politiek, zoals die tot dusverre is bepaald door de C.P.S.U., is gaan domineren. Al wordt in deze conceptie iedere vorm van oorlog bepaald niet verworpen — de bevrijdingsoorlog wordt nog volledig aanvaard als instrument in de communistische wereldstrategie — dit neemt niet weg, dat het arsenaal van de niet-militaire strijdmiddelen een sterk accent heeft gekregen.

Het is van vitaal belang dat het Westen zich meer op deze onbloedige en langdurige strijd, waarin het communisme een grote voorsprong heeft, gaat instellen en in dit licht ook de bewapening gaat zien. Meer nog dan vroeger is de bewapening primair een politiek instrument geworden.

Verschillende vormen van anti-communisme

In het bestek van hun vreedzame-coëxistentiepolitiek zijn de communisten voortdurend erop uit de anti-communistische gezindheid in het Westen te doorbreken en daarmee de geestelijke weerbaarheid van de bevolking aldaar fundamenteel te ondermijnen. Zij boeken hierbij opmerkelijke successen. In verschillende kringen is er een duidelijke reserve te bespeuren tegen het anti-communisme.

Voor een juiste positiebepaling is het nodig onderscheid te maken tussen verschillende vormen van anti-communisme. Zo is er een radicaal, onge-

nuanceerd anti-communisme, dat in sterke mate wordt beheerst door angst voor het communisme en evenals het communisme geneigd is uitsluitend in zwart-witschema's te denken. Deze vorm van anti-communisme tendeeft vaak naar het rechtse extremisme. Een bekend voorbeeld hiervan is geweest het MacCarthyisme in Amerika, dat de laatste tijd herleeft in nieuwe vormen, zoals de John Birch Society. Volkomen ten onrechte wordt anti-communisme vaak geïdentificeerd met deze extreme verschijningsvorm.

Hiertegenover ontwikkelt zich de laatste jaren echter een andere, meer vruchtbare benadering van het communisme; een benadering, die niet louter negatief is en die niet wordt beheerst door angst, maar uitgaat van de eigen waarden en de eigen kracht en die, bij een principiële afwijzing en afweer van het communisme, de eigen zwakheden en schaduwzijden niet over het hoofd ziet, maar tegenover de communistische uitdaging de eigen vitaliteit wil demonstreren door een vernieuwing en versterking van de eigen Westerse waarden, zowel in nationaal als in internationaal verband. Men zou deze benadering kunnen aanduiden als een positief gericht anti-communisme.

Het anti-communisme in deze positieve zin kan een positieve historische functie vervullen. Het is het meest juiste antwoord op de uitdaging van de vreedzame coëxistentie, waarvan de ideologische strijd een wezenlijk aspect vormt.

In het bestek van deze benadering is een nieuwe bezinning op de Westerse waarden een onontbeerlijke voorwaarde. Deze bezinning is volop aan de gang. Wie de „NATO-letter” regelmatig leest, zal bespeuren dat men zich in NAVO-kringen de laatste tijd intens hiermee bezighoudt. Dit is alleszins begrijpelijk. Een hecht Westers bondgenootschap is alleen mogelijk, als het niet op een negatieve, maar op een positieve basis is gegrondvest.

In het bestek van dit artikel is het uitgesloten een exposé te geven van de waarden van het Westen. Wij volstaan met hierover enkele stellingen ter overweging voor te leggen.

Het Westerse waardebef

De meest fundamentele idee, die aan onze Westerse beschaving ten grondslag ligt, is de idee van de menselijke waardigheid. Deze idee gaat uit van de mens als een zelfstandige vrije persoonlijkheid, die als zodanig dient te worden bejegend. De mens is in deze conceptie een doel op zichzelf. Hij is doel van de gemeenschap en niet louter een willoos instrument van de collectiviteit. Deze Westerse mensbeschouwing valt te herleiden tot twee fundamentele bronnen: de Grieks-Romeinse beschaving en de Joods-Christelijke traditie. Uit deze mensbeschouwing heeft zich een aantal Westerse waarden ontwikkeld, zoals vrijheid, objectieve wetenschapsbeoefening, democratie, rechtsstaat, menselijke gelijkwaardigheid en sociale gerechtigheid.

In de eerste plaats heeft zich hieruit ontwikkeld een drang naar toenemende vrijheid, dat wil zeggen naar een levenssituatie waarin de mens zoveel mogelijk zichzelf kan zijn en meester is over zijn eigen levenslot. Vooral sedert de Renaissance ziet men deze vrijheidsdrang zich op steeds meer terreinen doorzetten. Hij ligt ten grondslag aan de ontwikkeling van het moderne industriële cultuurpatroon, waarvan de bakermat de Westerse samenleving is geweest. Dat de vrijheid in het Westen zo hoog in ere staat, is geen wonder. Het heeft immers de positieve waarde ervan in hoge mate ervaren. Dat de menselijke creativiteit zich de laatste eeuwen juist in de Westerse cultuur op zo'n verbluffende wijze heeft gedemonstreerd, is bepaald geen toeval. Ieder ziekenhuis, elk medicijn, iedere machine en andere cultuurgoederen, waarvan de mensheid in de niet-Westerse wereld thans steeds meer profiteert, zijn in oorsprong producten van het Westen. Ook een land als Rusland teert in zijn hedendaagse ontplooiing in hoge mate op al datgene, wat de vrije Westerse geest de laatste eeuwen heeft ontdekt en gecreëerd.

De vrijheidsidee heeft zich belichaamd in de vrijheidsrechten. In nauwe samenhang hiermee hebben zich uit de Westerse vrijheidsidee verder ontwikkeld de idee van de rechtsstaat en van de democratie, beide belangrijke bolwerken ter bescherming van de menselijke vrijheid. Het zijn vooral deze waarden, die door het communisme worden bedreigd.

De verwezenlijking van de Westerse waarden heeft zich in het Westen voltrokken in, en door, een vaak felle strijd. Na de oorlog is er echter een steeds sterker wordende drang naar synthese, integratie te bespeuren. Bij alle verschil in theolo-

gische en wijsgerige fundering van de Westerse waarden is er te dezer zake in de praktijk onmiskenbaar een zekere consensus gegroeid. Deze geestelijke evolutie is een gunstige voedingsbodem voor de ontwikkeling van een meer bewust Westers waardebef. Men kan hiertoe het best aanknopen bij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, waarin de Westerse waarden op mondiaal niveau in hun historisch gegroeide onderlinge verbondenheid erkenning hebben gevonden.

Het is niet juist zonder meer te spreken over een tegenstelling tussen het communisme en de Westerse cultuur. Het communisme is als ideologie en beweging in belangrijke mate voortgekomen uit de Westerse cultuur en veeleer te beschouwen als een ketterij hiervan. Deze ketterij ligt in het totalitarisme, het verabsoluteren van een bepaald sociaal-economisch en politiek stelsel en de onverdraagzaamheid en het fanatisme, die hieraan inherent zijn.

Typisch voor het echte Westerse levensbesef is het besef van de betrekkelijkheid en onvolkomenheid van elke aardse structuur en ordening. Hiermee correspondeert een open, vrij samenlevingstype, dat gekenmerkt wordt door vrijheid van kritiek, wederzijdse tolerantie, openheid en verscheidenheid en waarin derhalve voldoende ruimte is om te zoeken naar nieuwe waarheid en nieuwe, meer aangepaste levensvormen.

De Westerse waarden van vrijheid en democratie worden overigens niet alleen van buiten af bedreigd door het communisme, maar ook van binnen uit door tendensen als groeiende zelfgenoegzaamheid, politieke apathie, massificatie, vlucht in contra-ideologieën (bv. Morele Herbewapening), defaitisme en nihilisme.

Geen reden voor defaitisme

Na de oorlog heeft de Westerse wereld door nieuwe frisse initiatieven als het Marshallplan, de Europese Gemeenschappen en de hulp aan de zg. ontwikkelingslanden, getoond nog altijd over de nodige vitaliteit en creativiteit te beschikken. Voor een geest van defaitisme is derhalve geen reden, al zijn wij niet blind voor bepaalde schaduwzijden in onze Westerse samenleving. Het Westerse openmaatschappijtype is niet alleen wat potentie en efficiency, maar ook wat innerlijke kracht betreft verre de meerdere van het starre mechanisme van het communistische stelsel. Het spookbeeld van een op massale uitbuiting berustende kapitalis-

tische maatschappij, waarmee de communistische propaganda nog altijd opereert, behoort allang tot het verleden.

In plaats hiervan heeft zich in het Westen een maatschappelijk stelsel ontwikkeld, dat toenemende ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen waarborgt, waardoor steeds meer de voedingsbodem voor een communistische revolutie komt te ontbreken. Met de Europese integratie levert Europa een nieuw bewijs van zijn vitaliteit en inventiviteit. Dit fascinerende integratieproces verhoogt niet alleen in sterke mate de economische groei en welvaart van Europa. Het betekent tevens door het wegvallen van de nationale barrières, die de bewegingsvrijheid van de mens in Europa zozeer belemmerden, een nieuwe verruiming van de vrijheidssfeer in Europa.

Met deze en andere harde feiten kan worden aangetoond, dat de communistische voorspelling, dat het „kapitalistische” Westen een decadente maatschappij is, die ten ondergang is gedoemd, een enorme vergissing is.

Het communisme heeft thans de beste kansen in achterlijke agrarische landen. De communistische bedreiging is momenteel dan ook het meest acuut in het onderontwikkelde neutrale deel van de wereld, waar zich een snelgroeiend wereldproletariaat ontwikkelt. De beste wijze om de communistische expansiedrang in dit belangrijke deel van de wereld te weerstaan, is ook hier alle mogelijkheden aan te grijpen tot versterking van het vrije, open samenlevingstype.

In de economische hulpverlening bezit het Westen

een doeltreffend instrument om de economische en sociale grondslagen van het open, vrije samenlevingstype in het onderontwikkelde deel van de wereld te versterken. Een belangwekkende poging hiertoe is gedaan in het grootscheepse Amerikaanse hulpprogramma voor Latijns-Amerika, dat vorig jaar op de conferentie van Punta del Este is vastgelegd in het „Handvest van het Bondgenootschap voor de Vooruitgang”.

Geheel in de geest van het echte Westerse levensbesef kan het Westen de communistische uitdaging het best beantwoorden door een verdere ontwikkeling van zijn levenswaarden en levensvormen, zowel in nationaal als in internationaal verband. Zo zal het hopelijk in staat zijn de communisten tot het inzicht te brengen, dat er niet alleen verschillende wegen naar het socialisme zijn, maar ook verschillende wegen naar sociale vooruitgang en geluk en hun aldus te bevrijden van hun absolutisme en fanatisme en daarmee ook van hun principiële onverdraagzaamheid. Dan zal het communisme en fanatisme en daarmee ook van hun prindevaarden voor een toestand van waarachtige vreedzame coëxistentie zijn vervuld. Overigens moeten wij ons niet de illusie maken, dat strijd en conflictsituaties geheel uit de internationale samenleving zullen verdwijnen, zoals het communisme meent, dat het geval is, als het communisme de wereld beheerst. Strijd en wedijver zijn even wezenlijke componenten van de menselijke samenleving als samenwerking en solidariteit, zoals in de moderne sociologie opnieuw wordt beseft.

Uit de buitenlandse vakpers

De realiteit en het militair denken

De hedendaagse militaire gedachtenwereld wordt sterk beheerst door twee gevaren, die reeds geruime tijd de burgerbevolking hebben misleid en thans langzamerhand op verraderlijke wijze vele officieren in de krijgsmacht beïnvloeden. Een van die gevaren is het vooruitkijken in de toekomst met volkomen uitsluiting van het heden.

De tijd verloopt in een bepaalde volgorde waarin de dingen gebeuren. Het belangrijkste deel van de tijd is het heden; de toekomst, alhoewel belangrijk, indrukwekkend en bepalend, dient op de tweede plaats te komen.

De algemene interesse en voortdurende bezorgdheid over het tussengelegen tijdvak („gap”) hebben geleid tot een serie van standaarduitdrukkingen, die zowel op elke militaire onderwijsinstelling als in de meeste militaire en civiele publikaties worden gebezigd.

„Dit projectiel zal in . . . in produktie worden genomen”,

„Dit zal in . . . ter beschikking komen van de troep”,

„Dit zal in . . . operationeel worden”.

Het aantal mensen dat zich afvraagt wat wij morgen, om 06.00 uur zullen gaan doen, wordt steeds kleiner; in het algemeen zijn dit de officieren die net zijn teruggekeerd van hun dienst bij de parate troepen overzee (Duitsland, Korea enz.). Deze officieren hebben immers moeten werken met de uitrusting en de wapens waarmee de troep daadwerkelijk is uitgerust; zij werden in de praktijk door de vele oefeningen geconfronteerd met de specifieke eigenschappen en de problemen van dit materieel.

De overdreven wijze van publiceren en propageren van toekomstig oorlogstuig hebben ertoe geleid dat men de uitrusting, thans in gebruik bij de troep, niet kent. De doorsnee officier zal zich veel meer moeten interesseren voor de praktische problemen heden ten dage, inplaats van zich te prepareren op de oorlog, die in 1966 zou kunnen worden gevoerd en die hij wellicht niet in staat zal zijn te voeren omdat hij niet is voorbereid op de oorlog van morgen.

Het is alsof wij leven in twee werelden, waarbij wij de echte wereld waarin wij leven, met al haar problemen miskennen, daarbij de hoop koesterend, dat deze zal worden achterhaald door onze onderzoekings- en ontwikkelingsgeest, doch intussen voorwenden, dat dit inmiddels is geschied.

In de huidige competitie van afschrikwekkende maatregelen, rivaliteit van wapens en diensten, verheerlijking van geleerden en technici, is het moeilijk om ten aanzien van onze inspanning een juiste verhouding te handhaven. Onze aandacht dient voortdurend te zijn gewijd aan de realiteit met betrekking tot het heden, of anders is de toekomst zeer zeker voor ons verloren. Dit is het gevaar van overdreven futuristisch denken. Wanneer wij ons gaan bezinnen op de huidige uit-

rusting, worden wij misleid indien wij niet de mogelijkheden met deze uitrusting op de juiste waarde bepalen.

Dit is nu het tweede gevaar: het overschatten van de capaciteiten, hetgeen in hoofdzaak is te wijten aan een onjuiste voorstelling van zaken, als gevolg van een foutieve rapportage.

Er zijn tal van hogere officieren, die naar eer en geweten menen dat er onderdelen zijn die tot meer in staat zijn dan in werkelijkheid het geval is. Even zoveel jongere officieren weten maar al te goed dat bedoelde onderdelen *niet* over die capaciteiten beschikken, maar zij zijn eenvoudig niet in staat om anderen te overtuigen van hun zienswijze.

De meeste lezers zullen ongetwijfeld bij oefeningen wel eens het volgende hebben meegemaakt. Een vuuraanvraag wordt niet op tijd afgegeven; uit de meldingen die de leiderstaf bereiken, blijkt alles volkomen juist te zijn verlopen. Wellicht is hiervoor de volgende verklaring te geven omtrent de wijze hoe het is gegaan. „Wel, we zouden het vuur hebben afgegeven, indien . . .” of: „Zij zouden het vuur hebben afgegeven, behalve voor wat betreft . . .”. Wanneer men dan achteraf het rapport leest, vindt men de termen „indien” en „behalve voor wat betreft” niet meer terug.

Indien nu op grond van de opgedane ervaringen eisen en maatstaven worden opgesteld en uitgegeven, die berusten op foutieve gegevens, is dit funest voor de juiste waardebepalingen van het desbetreffende onderdeel. Het onderdeel zelf is verwonderd over de gestelde eisen maar, geloof hechtend aan zijn deugdelijkheid en zich niet ervan bewust zijnde een foutieve bijdrage te hebben geleverd, gaat het voort met deze niet-juiste werkwijze, teneinde kritiek te vermijden.

Als voornaamste oorzaak die leidt tot overschatting van capaciteiten wordt aangemerkt het simuleren tijdens oefeningen te velde (hetgeen overigens soms onvermijdelijk is). Bovendien is het een niet te ontkennen feit dat de eindverslagen van oefeningen over het algemeen te vaag zijn; dit geldt zowel voor verslagen opgesteld door hogere staven als voor die door de onderdelen zelf. Hiervoor is slechts één oplossing: een reële, objectieve en eerlijke beschouwing van de ter beschikking staande feiten.

Iedere officier dient in de eerste plaats twee dingen in zijn gedachten te houden:

— „Dit is de uitrusting waarover wij thans beschikken en dit is precies wat wij ermee kunnen presteren”;

— Slechts op deze wijze kunnen wij hopen een gerust geweten te hebben voor de dag van morgen om 06.00 uur”.

„Realism in military thinking”, door Captain R. B. Henry, U.S. Army, in „Military Review”, jan. 1962.

C. v. A.

Technische hulp aan onderontwikkelde gebieden, als voorhoede van de Communistische infiltratie

I — Moskou en de onderontwikkelde gebieden

Het benutten van de steun aan onderontwikkelde gebieden in dienst van het plan van de Communisten tot wereldoverheersing, is één van de belangrijkste verschijnselen na W.O. II. Sedert de Bandoeng-conferentie van 1955 is de humane hulp aan de arme landen een economische en politieke zaak geworden, duidelijk gedemonstreerd door het Chinees-Russische offensief in de richting van Afrika. Dit beleid van de Communistische landen valt zeer te betreuren, daar het probleem van de onderontwikkelde gebieden en van de ondervoede volkeren slechts door de samenwerking van de gehele wereld kan worden opgelost.

Op het ogenblik geschiedt de hulpverlening (zonder een gemeenschappelijk plan van de V.N.) door verschillende westelijke mogendheden (vooral Amerika, Engeland en Frankrijk), doch ook de Sovjet-Unie en Rood-China verlenen steun. Het is een „open concurrentie”, die echter nauw is verbonden met de belangen van de betrokken landen. De landen die hulp ontvangen blijven economisch gebonden. Hoewel onafhankelijk, is neutraliteit voor hen onmogelijk.

Het beleid van de Sovjet-Unie is een rechtstreeks gevolg van de leer van Lenin: „Nationalistische- en anti-imperialistische stromingen in de koloniën zullen de kracht van de westerse mogendheden ondermijnen en het succes van de proletarische revolutie bevorderen.” De Sovjets hebben daarom hun zwaartepunt gelegd in die gebieden, waarin het zg. „imperialisme” het zwakst, dan wel in feite niet aanwezig was, zoals in Laos, Algerije, de Kongo en Cuba, waarbij de betrokken volken eerst worden gesteund bij het verkrijgen van hun onafhankelijkheid.

De doelen van de Sovjets zijn in vier geografische streken gelegen: Zuidoost-Azië, het Midden- en Nabije Oosten, Afrika en Zuid-Amerika. In deze gebieden ontplooiën de communisten onafgebroken en op elk gebied hun activiteiten, waarbij het type bestuur ter plaatse hen onverschillig is. Het gaat de Sovjets hierbij niet in de eerste plaats erom het communisme te introduceren, doch vooral om de positie van het westelijke „kapitalisme” te ondermijnen en onmogelijk te maken. Het was spoedig na de dood van Stalin, dat de Sovjets

hun actie begonnen om de koloniën en ex-koloniën uit de invloedssfeer van het Westen te trekken. Na de Bandoeng-conferentie hebben zij hun zwaartepunt verlegd van het Verre Oosten, naar het Nabije Oosten en Afrika. Zij gebruiken hun handels- en technische relaties om economische- en politieke invloed te verwerven. Zij bieden handelsovereenkomsten voor een lange periode aan, met leningen tegen een lage rente (2 - 2½%) en stellen specialisten voor technische training beschikbaar. Zij werken liefst indirect via anderen, hierbij gebruik makende van de ervaring en kwaliteiten van sommige satellietlanden. Vooral Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije worden als zodanig gebruikt en ook zelfs Zuidslavië, dat zelfstandig denkt te werken. De totaal sedert 1955 door de Sovjets verleende steun, wordt op ongeveer £ 600 miljoen of \$ 1,6 biljoen geschat. Ongeveer ¼ van dit bedrag is besteed aan industriële voorzieningen en transportmiddelen. Vooral India, Indonesië, Ethiopië en Guinea hebben hiervan geprofiteerd.

Het systeem van de Sovjets heeft verschillende voordelen: het streelt de eigenwaarde van de nieuwe onafhankelijke volken, die hiervoor zeer gevoelig zijn; in plaats van met geld, kan voor de ontvangen goederen in natura worden betaald en de ter beschikking gestelde specialisten zijn goedkoper dan die van het Westen. Nadelen zijn het leren van de weinig bekende en zeer moeilijke Russische taal en de sterke voorkeur van de Sovjets voor het ontwikkelen van zware industrie in plaats van het verbeteren van kleine plaatselijke ondernemingen, waarvan de bevolking in vele gevallen op korte termijn profijt zou kunnen trekken. De communisten streven echter tot elke prijs hun doel na, het scheppen van een industrieel proletariaat dat, wanneer de tijd rijp is, de gelederen van de revolutie zal versterken.

Wat Moskou betreft is de hulpverlening aan onderontwikkelde gebieden slechts een middel om het doel te bereiken.

„*La Fer de Lance de la Pénétration Communiste en Pays Sous-développés — L'assistance dite technique*”, door P. Schneyder, in „*Revue Militaire Générale*”, dec. 1961. J. H. J.

De verdediging van Denemarken en aangrenzend gebied

Denemarken en de aangrenzende gebieden omvatten behalve het Koninkrijk Denemarken, het westelijk gedeelte van de Baltische Zee, het Duitse grondgebied Noord van de Elbe, het zuidelijk gedeelte van Noorwegen en mogelijk ook Zuid-Zweden. De verdediging van dit gebied is slechts uitvoerbaar als gezamenlijke NAVO-actie.

De strategie van de Sovjet is natuurlijk erop gericht om Noorwegen en Denemarken uit het NAVO-verband te drijven. Zo de NAVO de controle op de noordelijke zeeverbindingen zou verliezen, dan zou dit de noordflank van de Centraal-Europese sector ontbloten.

Als eerste stap in deze richting doet de Sovjet-Unie al het mogelijke Denemarken af te schrikken van deelneming aan het Atlantische verbond en om het vertrouwen van de Denen in bondgenootschappelijke samenwerking te ondermijnen. Daar Denemarken echter te zwak is om zich zelfstandig te verdedigen, kan dit land geen neutrale houding aannemen. Neutraliteit zou Denemarken immers op genade of ongenade overleveren aan de Sovjets. Voor steun is Denemarken dan ook aangewezen op de meest nabijgelegen grotere machten in het gebied van de Baltische Zee, i.c. de NAVO en in het bijzonder op de daarvan deeltmakende Duitse

Bondsrepubliek. Nauwe samenwerking tussen West-Duitsland, Denemarken en de rest van West-Europa is een strikte noodzaak. De overweldiging van één van deze, zou ook de val van de anderen tot gevolg hebben. De verdediging van West-Duitsland en Denemarken kan niet los van elkaar worden gezien. De verdediging van slechts een van beiden is nutteloos.

De nabijheid van Duitsland, is niet meer, zoals gedurende W.O. II, een bedreiging voor de Deense veiligheid. Het zou zijn te betreuren indien voor de strijdkrachten in de Deens-Duitse gebieden een Duits opperbevel werd gecreëerd. Anderzijds is het echter (daar de Duitsers akkoord gaan met een Deens opperbevel), noodzakelijk dat de Denen een zeer sterke en hoogwaardige bijdrage aan de NAVO-verdediging inbrengen.

De Sovjets kunnen in geval van agressie op verschillende wijzen optreden. Elke lokale aanval kan echter slechts worden gezien als een inleidende fase van een algemene aanval op Europa en onmiddellijke reactie van de NAVO is dan noodzakelijk. Het is van groot belang, dat dit ook door de Sovjets wordt ingezien. In geval van een conflict, is het evenzeer noodzakelijk, dat de Duits-Deense strijdkrachten sterk genoeg zijn om de vijandelijke opmars te stoppen en om aan het geallieerde Opperbevel voldoende tijd te verschaffen tot het ontketenen van een tegenoffensief. Het vitale belang van Denemarken als flankdekking voor het Europese operatietoneel spreekt voor zichzelf. De geringe

diepte en de samenhang van het Deense gebied maken het noodzakelijk, dat land-, zee- en luchtmachtverdedigingen onmiddellijk een krachtige en statische verdediging voeren. Ongetwijfeld zal een Sovjet-aanval zijn gericht tegen de eilandengroep Seeland, die de zeeverbindingen beheerst.

Voor het schiereiland Jutland en het eiland Fünen zullen de aanvallers een apart operatiegebied vormen dat, wanneer de vijand het Bielerkanaal heeft bereikt, snel van het centrale continentale operatietoneel zal zijn afgesneden.

De verdediging van Denemarken moet daarom deel uitmaken van de verdediging van Noord-Europa, ook al zou het gros van de strijdkrachten uit Duitse troepen bestaan.

Tenslotte moet met nadruk worden gewezen op de belangrijkheid van de psychologische factoren, die een rol spelen bij de verdediging van het genoemde gebied. Teneinde de Denen te sterken in de wil om voor de verdediging van hun land te vechten, is het van het grootste belang, dat de geallieerden het bewijs leveren van hun vast voornemen om aan het Communistische optreden een halt toe te roepen.

Voor de Europese en Amerikaanse strategie is de gezamenlijke verdediging van het Deense gebied van essentieel belang.

„La défense de la région Danoise” door Lt.-Col. M. Lauesen, in „Revue Militaire Générale”, dec. 1961.

J. H. J.

Ervaringen van inlichtingendiensten uit drie legers

(deel II - Engeland) ¹

De produktie van inlichtingen heeft door haar schepend karakter een artistieke inslag; bij het optreden van de contra-inlichtingendienst daarentegen staat de techniek op de voorgrond. Het is derhalve moeilijk, de produktie van inlichtingen in een beschrijving samen te vatten. Allereerst komt het erop aan gegevens te verzamelen, die — na grondig onderzoek — kunnen worden samengevoegd tot inlichtingen. Het verzamelen van deze gegevens is betrekkelijk eenvoudig; daaruit de juiste conclusies te trekken is echter niet ieders werk. De krijgsgeschiedenis leert, dat het praktisch nut van de meesterspion in verhouding gering is geweest. Agenten missen dikwijls die militaire kennis, die voor het beoordelen van gegevens noodzakelijk is. De beste resultaten worden daarentegen bereikt door het zorgvuldig „passen en meten”, waarbij vele gegevens, uit evenzovele bronnen bijeengebracht, tenslotte een duidelijk beeld opleveren.

Als eerste onmisbare eigenschap voor de inlichtingenman geldt de kennis, zowel militair als anderszins. Het is ontstellend, hoe weinig wij ons in ons leger interesseren voor buitenlandse krijgsmachten. Het zou juist zó moeten zijn, dat zoveel mogelijk officieren zich zouden verdiepen in leerstellingen en opvattingen bij deze vreemde krijgsmachten. Alle veldheren van betekenis hebben de kennis als grondslag voor bevelvoering en inlichtingendienst erkend.

Een tweede voorwaarde is, dat men in staat moet zijn, de dingen in onderling verband te zien. Deze eigenschap is voor een deel een kwestie van begaafdheid, waaraan een ondergrond van kennis niet mag ontbreken.

Ten derde is *weetgierigheid* vereist. Over deze menselijke eigenschap, die kan ontaarden in nieuwsgierigheid, wordt dikwijls laatdunkend gesproken. In wezen vloeit de weetgierigheid voort uit de drang, van alle dingen het ware te willen weten.

Deze eigenschappen betekenen niets, wanneer de *nauwgezetheid* ontbreekt. Met de grootste zorg moet worden gezocht naar correcte gegevens, juiste formuleringen en objectieve voordracht daarvan. Interpretatie kan niet zonder deze elementen tot stand komen.

Nu doet zich een andere kant van het vraagstuk voor. Al te dikwijls is men geneigd, datgene te geloven, wat men gaarne hoort. Dit is even verderfelijker als het doen gelden van sympathie of antipathie jegens de zegsman. *Ontvankelijkheid* in de volle betekenis van het begrip is de vijfde levensvoorwaarde voor een goede inlichtingendienst.

De rij wordt gesloten door de *scheppende verbeeldingskracht*. Wellington noemde dit „hetgeen zich aan gene zijde van de heuvel afspeelt”. Hierdoor wordt het mogelijk, dode gegevens tot leven te wekken en tevoren te overdenken hoe de kaarten liggen.

Tenslotte enkele punten inzake de organisatie van de inlichtingendienst.

1. *Inlichtingfunctionarissen moeten een zodanig hoge rang hebben, dat zij hun stem kunnen doen horen.*

2. *Bruikbare inlichtingen komen alleen dan tot stand, wanneer men zich bedient van geselecteerd en opgeleid inlichtingenpersoneel.*

¹ Uit een voordracht van Liddell Hart (24 okt. 1941).

3. Men kan niet verwachten, tijdig meldingen te ontvangen, wanneer men daarvoor afhankelijk van Commandanten in voorste lijn.

Commandanten op elk niveau moeten beschikken over ervaren waarnemers in voorste lijn. Op deze wijze behoeven zij niet uitsluitend te vertrouwen op meldingen van ondercommandanten, die in gevecht zijn gewikkeld. Iedere inlichtingendienst moet zorgen voor het tijdig verkrijgen van inlichtingen. Dit kan geschieden door

juiste inzet van verkenningorganen en een doordacht gebruik van andere inlichtingenbronnen.

Bij alle activiteiten houde de inlichtingendienst het voorbeeld van de spin voor ogen, die het web alleen spant, teneinde daarin de prooi te vangen.

„Erfahrungen im Feindnachrichtendienst aus drei Armeen”, bew. door U. Liss, in „Wehrkunde”, dec. 1961.

J. F. S.

Strategie en bewapening

Strategie en bewapening staan in een voortdurende nauwe wisselwerking. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wapens en wapensystemen kunnen de strategische planvorming diepgaand beïnvloeden, omgekeerd moet de wapentechnologie uit de wisselende militair-politieke situatie en de daaraan aangepaste strategische conceptie nieuwe impulsen en richtlijnen afleiden. Het is derhalve gerechtvaardigd, dat in een militair tijdschrift van tijd tot tijd de strategische conceptie en de daarin optredende veranderingen onder de loep worden genomen, temeer daar onlangs vele vooraanstaande personen op dit terrein beschouwingen hebben gepubliceerd.

In een verklaring, afgelegd tijdens de vergadering van de W.E.U. in december 1961 vatte *Generaal Norstadt* de taak van de NAVO als volgt samen:

- primair: grondgebied en bevolking van elk der verdragspartners te verdedigen;
- in de aanvang van een conflict een „adempauze” te scheppen, teneinde te kunnen onderkennen of het conflict bewust of door een samenloop van omstandigheden werd ontketend;
- de inzet van de strategische middelen geloofwaardig te maken.

Uit politiek oogpunt was het reeds in 1951 onaanvaardbaar, dat het grondgebied van een der verdragspartners slechts ten dele zou worden verdedigd; de aanvankelijke Rijn-verdediging werd uit dien hoofde vervangen door de zg. „voorwaartse” strategie. Thans nadert de NAVO de fase van de werkelijke „voorwaartse” strategie i.c. een verdediging, die zover mogelijk naar het oosten aanvangt. Of deze strategische conceptie qua middelen kan worden verwezenlijkt, is mede een zaak van de politici.

In een recent interview gaf *Generaal Speidel* als zijn mening weer, dat een „schild” van 36 à 38 divisies in Centraal Europa noodzakelijk is om zowel in een kernwapen- als in een conventioneel conflict, een werkelijke „voorwaartse” verdediging te voeren; voorts moet het Westen blijvend over een slagkrachtige vergeldingsmacht kunnen beschikken. Volgens Gen. Speidel rekent de USSR niet erop, dat de inzet van kernwapens een toekomstig conflict in tijd en ruimte zal beperken, eerder zal het tegendeel het geval zijn. De bezetting van het vijandelijk grondgebied blijft een van de primaire doelstellingen van de Sovjet-strategie, reden waarom de productie van strategische raketten niet ten koste van de conventionele strijdkrachten is gegaan.

Centraal-Europa, waarin vrijwel het gehele industriële

potentieel van West-Europa wordt aangetroffen, binnen het machtsbereik van de USSR te brengen, vormt dan ook zeer zeker een van de voornaamste strategische doelen van de USSR; indien de USSR hierin zou slagen, zou het bestaande evenwicht tussen de V.S. en de USSR gevaarlijk worden verstoord. Mede in dit verband wijst Gen. Speidel een politiek van „disengagement” in dit gebied af, daar zulk een politiek de Sovjets slechts in de kaart zou spelen.

In de nabije toekomst zal West-Europa over eigen IRBM's met kernwapenladingen moeten kunnen beschikken als tegenhanger van de Russische IRBM's, die binnen afzienbare tijd geheel Europa zullen kunnen bestrijken.

In aansluiting op de behandeling van de defensiebegroting 1962 heeft *minister Strauss* in een vooraanstaand dagblad verklaard, dat het rond DM 16 miljard bedragende budget geheel zal worden besteed t.b.v. conventionele strijdkrachten. De grote aankopen van militaire uitrusting in de V.S. dienen daarbij mede ter versterking van de ongunstige Amerikaanse betalingsbalans. Ook volgens minister Strauss is een spoedige beslissing t.a.v. de verheffing van de NAVO tot vierde kernwapenmacht noodzakelijk, temeer daar voor 1963 de nieuwe NAVO-planvorming, die zich uitstrekt tot 1966/'67, is aangekondigd. De wapensystemen voor de inzet van de Europese kernwapens dienen volledig mobiel te zijn.

De grote wapenaanschaffingen van West-Duitsland in de V.S. zijn een doorn in het oog van Engeland, hetgeen niet alleen tijdens de eerder genoemde W.E.U.-vergadering door een van de Engelse afgevaardigden naar voren werd gebracht, doch ook blijkt uit talrijke publikaties in de Engelse pers. De auteur veroordeelt deze uitlatingen scherp; aankoop van wapens en munitie moet geheel los staan van een economisch of financieel (hulp)programma; het doel kan en mag slechts zijn de troep het beste te verschaffen wat de markt biedt.

De conceptie van de werkelijke „voorwaartse” strategie zal zelfs ertoe kunnen leiden, dat de Westelijke mogelijkheden zich opnieuw zullen moeten beraden over de huidige opvattingen betreffende productie van oorlogsmateriaal door West-Duitsland.

„Strategie und materielle Rüstung”, door dipl.-ing. E. Schneider, Gen.leutnant a.D., in „Wehrtechnische Monatshefte”, jan. 1962.

H. G. P.